

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

Sustainable Enhancement of Community-Based Tourism Through
Buddhist Cultural Practices in Mueang Chonburi District, Chonburi
Province

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวชุมชน
บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
Developing activities and collaborative networks for sustainable
cultural tourism in the local community based on Buddhist cultural
heritage in Mueang Chonburi District, Chonburi Province

โดย

พระชลญาณมุนี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767011

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๔ เรื่อง

การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน

ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

Sustainable Enhancement of Community-Based Tourism Through
Buddhist Cultural Practices in Mueang Chonburi District, Chonburi
Province

โดย

พระชลญาณมุนี, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

พ.ศ.๒๕๖๗

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767011

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Sub-Project ๔

Sustainable Enhancement of Community-Based Tourism Through
Buddhist Cultural Practices in Mueang Chonburi District, Chonburi
Province

BY

Phrachonyanmuni, Ph.D

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Buddhist College

B.E.2567

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800767011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
ผู้วิจัย	: พระชลญาณมณี, ดร.
ส่วนงาน	: วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๗
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน ๔๐๐ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสนทนากลุ่ม จำนวน ๑๒ คน ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

วัตถุประสงค์ที่ ๑ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$) โดยด้านที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=3.06$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}=2.77$) ตามลำดับ และศักยภาพการท่องเที่ยวต่ำที่สุดคือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.44$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) โดยด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.81$) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=3.55$) ส่วนความต้องการจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

ที่ต้องได้รับการยกระดับก่อนเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง และด้านที่ต้องการยกระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

วัตถุประสงค์ที่ ๒ การพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า แผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๑) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม มุ่งเน้น การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด และการพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก การอนุรักษ์วัฒนธรรม ๒) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการทรัพยากรในวัด ๓) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ๔) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่ชุมชน

วัตถุประสงค์ที่ ๓ การประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๕) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๑) ตามลำดับ ส่วนการประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๐๒) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ มีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ มีความเป็นประโยชน์มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) ส่วนการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ($\bar{X}$ = ๔.๓๓) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๔.๓๑) ส่วนการประเมินโครงการ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก ($\bar{X}$ = ๔.๔๙) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ($\bar{X}$ = ๔.๔๗) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุก

โครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล ($\bar{X}=4.43$) ตามลำดับ

Research Title	: Elevating sustainable cultural tourism in the local community, in the Mueang Chonburi District, Chonburi Province
Researcher	: PHRACHONYANMUNI, Dr.
Department	: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chonburi Buddhist College
Fiscal Year	: 2024
Research Scholarship Sponsor	: Thailand Science Research and Innovation Fund

ABSTRACT

This research aims to enhance sustainable community-based tourism rooted in Buddhist cultural practices in Mueang Chonburi District, Chonburi Province. The study employs a Mixed Method Research approach, combining Quantitative Research and Qualitative Research. The sample population consists of 400 residents of Mueang Chonburi District, Chonburi Province, and 12 key informants and focus group participants. The research tools include questionnaires and interviews, with data analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research findings indicate that

Objective 1 The current and desired states of sustainable community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang Chonburi District, Chonburi Province. The research findings indicate that the current state of sustainable community-based tourism in this district is at a moderate level overall ($\bar{x}=2.72$). The area with the highest tourism potential is facilities ($\bar{x}=3.06$), followed by attractions ($\bar{x}=2.77$). The area with the lowest tourism potential is the ability to organize tourism programs ($\bar{x}=2.44$). As for the desired state of sustainable community-based tourism in Mueang Chonburi District, the overall desired state is at a high level ($\bar{x}=3.67$). The aspect with the highest desired state is accessibility ($\bar{x}=3.86$), followed by the ability to organize tourism programs ($\bar{x}=3.81$), while the lowest desired state is facilities ($\bar{x}=3.55$). Regarding the needs and priorities for enhancing sustainable community-based tourism in Mueang Chonburi District, the most urgent area for improvement is the ability to organize

tourism programs, which should be prioritized first, followed by accessibility. The area with the least need for improvement is facilities.

Objective 2 Developing a plan to enhance sustainable community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang Chonburi District, Chonburi Province. The research findings reveal the following aspects of the enhancement plan for sustainable community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang Chonburi District: 1) Development of Buddhist tourism to foster cultural conservation awareness The focus is on establishing the district as a central hub for Buddhist tourism in the province and promoting mindfulness and cultural preservation. 2) Development of Buddhist tourism to conserve the environment This involves optimizing land use in tourist areas and managing resources within temples. 3) Development of Buddhist tourism to support local economic development The aim is to boost the local economy and distribute income to the community. 4) Development of Buddhist tourism as a model for sustainable social development The emphasis is on creating networks to strengthen the community in Mueang Chonburi District and ensuring that income from Buddhist tourism is distributed to the community.

Objective 3 Evaluating the enhancement plan for sustainable community-based tourism rooted in Buddhist culture in Mueang Chonburi District, Chonburi Province. The research findings show that the evaluation of the plan's vision in terms of suitability, feasibility, and benefits yielded the following results: Benefits Rated at a high level ($\bar{x}=3.75$). Suitability Also at a high level ($\bar{x}=3.53$). Feasibility Rated at a moderate level ($\bar{x}=3.01$). For the strategic evaluation, it was found that: Suitability All strategies were rated at a high level, with the highest being the strategy for developing Buddhist tourism to foster cultural conservation awareness ($\bar{x}=4.02$). Feasibility All strategies were also rated at a high level, with the highest being the strategy for developing Buddhist tourism as a model for sustainable social development ($\bar{x}=4.19$). Benefits All strategies were rated at a high level, with the most beneficial being the strategy for developing Buddhist tourism to foster cultural conservation awareness ($\bar{x}=4.12$). For the tactical evaluation: Suitability All tactics were rated at a high level, with the highest being the tactic of developing Mueang Chonburi District as a central hub for Buddhist tourism in the province ($\bar{x}=4.19$). Feasibility All tactics were rated at a high level, with the highest being the tactic of creating networks to strengthen the community in Mueang Chonburi District ($\bar{x}=4.33$). Benefits All tactics were rated at a high level, with the most beneficial being the tactic of tourism management ($\bar{x}=4.31$). For the project evaluation: Suitability All projects were rated at a high level, with the

highest being the Eastern Buddhist Studies project ($\bar{x}$ =4.49). Feasibility All projects were rated at a high level, with the highest being the establishment of the Buddhist Tourism Committee in Mueang Chonburi District ($\bar{x}$ =4.47). Benefits All projects were rated at a high level, with the most beneficial being the project to elevate Buddhist tourism service standards to international levels ($\bar{x}$ =4.43).

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่ให้ความกรุณาในการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี จึงขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ทุกประการไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูป/คน ที่กรุณาตรวจรูปแบบรายงานวิจัย รวมถึงเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/คน ที่ให้โอกาสกับผู้วิจัยสามารถทำวิจัยได้สำเร็จ

กราบขอบพระคุณ พระมหาสุชาติ ธรรมกาโม,ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี ที่ให้โอกาสกับผู้วิจัยเพื่อให้สร้างสรรค์ผลงานวิชาการที่มีประโยชน์แก่สังคม ขอขอบคุณประชาชนและผู้ให้ข้อมูลสำคัญในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรีทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ด้วยดี

ในการนี้ ความสำเร็จและคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่สังคมและองค์กรโดยส่วนร่วม เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและต่อยอดองค์ความรู้ต่อไปในอนาคต ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ทุกท่านที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประสบแต่ความสุข ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรมยิ่งขึ้นไป

พระชลญาณมุนี, ดร.

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ คำถามวิจัย.....	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การยกระดับ	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS.....	๒๓
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	๓๕
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	๔๓
๒.๕ แนวคิดชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	๔๘
๒.๖ บริบทเชิงพื้นที่ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.....	๕๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๖๑
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๗๔
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๕
๓.๑ ระยะที่ ๑ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบน ฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.....	๗๕
๓.๒ ระยะที่ ๒ พัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๘๐

๓.๓ ระยะที่ ๓ ประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๘๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๐
๔.๑ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐาน วัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.....	๙๑
๔.๒ พัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอ เมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๑๒๘
๔.๓ ประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอ เมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๑๓๙
๔.๔ องค์ความรู้ที่รับจากการวิจัย	๑๕๐
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย	๑๕๑
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๕๑
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๕๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย.....	๑๕๙
บรรณานุกรม	๑๖๑
ภาคผนวก	๑๖๘
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๖๙
ภาคผนวก ข ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC).....	๑๘๔
ภาคผนวก ค ผลการทดลองใช้เครื่องมือ (TRY OUT).....	๑๘๙
ภาคผนวก ง แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๑๙๔
ภาคผนวก จ หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล	๒๐๐
ภาคผนวก ช ภาพถ่ายขณะลงพื้นที่วิจัยตลอดโครงการ	๒๐๙
ภาคผนวก ซ เอกสารจริยธรรมการวิจัย.....	๒๑๓
ภาคผนวก ฌ เอกสารใบตอบรับการตีพิมพ์	๒๑๕
ภาคผนวก ฎ ผลการตรวจอักษรวิสุทธิ์	๒๑๗
ประวัติผู้วิจัย	๒๑๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ ๔.๑	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม.....	๙๑
ตารางที่ ๔.๒	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ.....	๙๑
ตารางที่ ๔.๓	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	๙๑
ตารางที่ ๔.๔	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัย ในพื้นที่.....	๙๒
ตารางที่ ๔.๕	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่อยู่อาศัย.....	๙๒
ตารางที่ ๔.๖	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตโบราณสถานใกล้ ที่พัก.....	๙๓
ตารางที่ ๔.๗	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม.....	๙๔
ตารางที่ ๔.๘	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม.....	๙๕
ตารางที่ ๔.๙	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยว.....	๙๗
ตารางที่ ๔.๑๐	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยว.....	๙๙
ตารางที่ ๔.๑๑	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง.....	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๑๒	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง.....	๑๐๒
ตารางที่ ๔.๑๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ.....	๑๐๓

ตารางที่ ๔.๑๕	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการกำหนดมาตรฐานการทำงานที่เป็นเลิศ.....	๑๐๕
ตารางที่ ๔.๑๕	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	๑๐๖
ตารางที่ ๔.๑๖	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	๑๐๘
ตารางที่ ๔.๑๗	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม.....	๑๐๙
ตารางที่ ๔.๑๘	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม.....	๑๑๐
ตารางที่ ๔.๑๙	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว.....	๑๑๑
ตารางที่ ๔.๒๐	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI _{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว.....	๑๑๓
ตารางที่ ๔.๒๑	ความต้องการจำเป็นของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแยกตามรายด้านของสภาพแวดล้อมภายในของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๑๒๓
ตารางที่ ๔.๒๒	ผลการสัมภาษณ์การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.....	๑๒๘
ตารางที่ ๔.๒๓	ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี.....	๑๔๐

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่		หน้า
ภาพที่ ๒.๑	พื้นที่จังหวัดชลบุรี.....	๕๗
ภาพที่ ๒.๒	แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดชลบุรี.....	๕๙
ภาพที่ ๒.๓	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๗๔
ภาพที่ ๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๕๐

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนที่ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดทิศทาง การบริหารจัดการโดยชุมชนเอง ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวรูปแบบนี้กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่ถือว่าเป็น Local Experience การท่องเที่ยวโดยชุมชนยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยในการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง วิถีชีวิตจารีตประเพณีที่แตกต่างกัน สร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนในท้องถิ่นของตน การกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือต้องเข้าใจว่าการท่องเที่ยวไม่ใช่อาชีพหลัก แต่เป็นกิจกรรมเสริมที่ต้องอาศัยทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นทุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะวัฒนธรรม ท้องถิ่นตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มาเป็นต้นทุนทางทางการท่องเที่ยวสอดคล้องแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๕

อย่างไรก็ตามแม้การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จหลายชุมชนจากการท่องเที่ยวมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่หลายชุมชนก็ต้องยุติลงไปจากปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ ข้อจำกัดด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการกระจายได้ที่เป็นธรรม ปัญหาความเสื่อมโทรมจากนักท่องเที่ยว การขาดข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนการขาดการบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความคาดหวังของนักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่ต้องอาศัยกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองบนฐานต้นทุนของชุมชนจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษา มีความรักสามัคคีกันในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของคนในชุมชน และกับชุมชนเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันในการแก้ไขปัญหา ชุมชนตัดสินใจได้อย่างอิสระมีการ

จัดการรายได้ด้วยความโปร่งใสโดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนส่งผลให้ชุมชนเกิดระบบความร่วมมือทั้งคนภายในชุมชนและภายนอกชุมชนเกิดความเอกภาพระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชนทำให้เกิดพลังของชุมชน มีความเข้มแข็งอยู่รอดได้ภายใต้ภัยคุกคามจากภายนอกได้และการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ และหากขาดองค์ประกอบนี้ก็จะทำให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพไม่ได้ การที่ประชาชน คนในชุมชนหรือภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วยจะทำให้การท่องเที่ยวนั้นๆ เกิดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรในชุมชน โดยภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้คนในชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันทำ ร่วมรับผลประโยชน์และตรวจสอบได้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ภาครัฐในการตัดสินใจและเกิดเป็นที่ยอมรับร่วมกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการพัฒนาศักยภาพคนเป็นสำคัญในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนกับแนวคิดประเทศไทย ๔.๐ ที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งจากภายในของคนในชุมชน โดยการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวเพื่อสร้างสมดุลในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมและประชาชนพึ่งพาตนเองได้ซึ่งสิ่งสำคัญในการพัฒนา คือ องค์ความรู้ ความเข้าใจในอัตลักษณ์ การมีจิตสำนึกด้านการรักษาทรัพยากรของตน และการบริหารจัดการเป็นต้น

จังหวัดชลบุรีปัจจุบันได้พัฒนาเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเพื่อสอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระตุ้นท่องเที่ยวในท้องถิ่น และการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อกระจายโอกาสเชิงพื้นที่และกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีมีความพร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน ถนนหนทางสะดวกสบาย สามารถเดินทางไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่กระจายอยู่ทั่วจังหวัดได้อย่างง่ายดาย ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ภายในชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวด้วยความมีเอกลักษณ์ ที่เฉพาะอันโดดเด่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในชุมชน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวไม่ใช่แค่อยู่ในตัวเมืองใหญ่ แต่มีการกระจายออกสู่ตัวชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าอันได้แก่ วิถีการดำเนินชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะในศาสตร์ต่างๆ ที่แสดงถึงองค์ความรู้ที่สะสมมาอย่างยาวนานและความรุ่งเรืองในสมัยอดีตของคนยุคสมัยก่อน โดยเฉพาะชุมชน ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรที่ยังคงอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้ง ผลิตภัณฑ์ OTOP จากภูมิปัญญาที่สั่งสมถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ประเพณีวิ่งควาย ที่จัดสืบทอดกันมายาวนานกว่า ๑๐๐ ปี ในขณะที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์และความโดดเด่นเป็นชาวไทยที่โดยเฉพาะชุมชน มีที่การสืบสานประเพณีได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตเรียบง่าย อีกทั้งยังมีสินค้า OTOP จากตำบลอ่างศิลา ที่ชื่อเสียงไปทั่วประเทศ คือการทำครกหินที่สืบทอดภูมิปัญญาการทำมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษที่เป็นอัตลักษณ์ และอาหารทะเล ในส่วนโบราณสถานเชิงวัฒนธรรม ของอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี มี ๗ แห่ง ได้แก่ ตึกมหาราช มหาราชินี วัดตันสน วัดบางเบ้ง วัดอ่างศิลา วัดตาลล้อม ศาลจังหวัดชลบุรีหลังเก่า วัดใหญ่อินทาราม ซึ่งเป็นโบราณสถานตามที่ตั้งทะเบียนไว้ของกรมศิลปากร แต่ขาดการประชาสัมพันธ์ หรือการดูแล อย่างถูกวิธี

ดังนั้นจากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นว่า จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหลาย ๆ หน่วยงานในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเน้นองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากรสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนการส่งเสริมการเพิ่มคุณค่า และมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรในชุมชนเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวของอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี กำลังประสบปัญหาในการดำเนินงานทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลหลายประการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสำคัญยิ่ง และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว ในโครงการ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีพุทธอย่างยั่งยืน อำเภอเมืองจังหวัดชลบุรี เป็นกลไกการขับเคลื่อนและระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและการบูรณาการของหน่วยงานทุกภาคส่วน เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดผ่านส่งมอบคุณค่าสู่นักท่องเที่ยว เพิ่มรายได้และกระจายรายได้สู่ชุมชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมบนฐานทรัพยากรชุมชนที่ยั่งยืนต่อไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับใด

๑.๒.๒ แผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีลักษณะเป็นเช่นไร

๑.๒.๓ แผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์เพียงใด

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑.๓.๒ เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑.๓.๓ เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัย เรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ในการ

ยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ๑) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ๒) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ๓) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ๕) ด้านกิจกรรม (Activities) ๖) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ประกอบด้วย ๑.) สภาพแวดล้อมภายนอก S-T-E-P ได้แก่ S สังคม – วัฒนธรรม T เทคโนโลยี E เศรษฐกิจ P การเมือง และกฎหมาย ๒.) สภาพแวดล้อมภายใน ๔M ได้แก่ M๑ บุคลากร M๒ การเงิน M๓ สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ M๔ การบริหารจัดการ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ๑) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ๒) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ๓) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ๕) ด้านกิจกรรม (Activities) ๖) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT) ประกอบด้วย ๑.) สภาพแวดล้อมภายนอก S-T-E-P ๒.) สภาพแวดล้อมภายใน ๔ M

ตัวแปรตาม ได้แก่ การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ในการวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดกลุ่มประชากรตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญไว้ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ๑) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ๒) ผู้นำชุมชน ๓) ผู้รับผิดชอบดูแลโบราณสถานในอำเภอเมืองชลบุรี

๓. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ ๑) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ๒) ผู้นำชุมชน ๓) ผู้รับผิดชอบดูแลโบราณสถานในอำเภอเมืองชลบุรี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ตึกมหาราช ตึกราชินี วัดต้นสน วัดตาลล้อม วัดบางเป้ง วัดใหญ่อินทาราม วัดอ่างศิลา ศาลจังหวัดชลบุรี หลังเก่า

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษาวิจัยและค้นคว้า โดยเริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. ถึง กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ รวมระยะเวลา ๑๒ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ การยกระดับการท่องเที่ยว หมายถึง เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งกลยุทธ์ที่ดีที่มีการนำไปปฏิบัติได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีการกำหนด เป้าหมายและทิศทางโดย ทุกคนในองค์การสามารถรับรู้และเข้าใจได้เพื่อแปลงเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล สำเร็จตามท้องเคการต้องการ

๑.๕.๒ สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environments) หมายถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถานศึกษาที่สามารถควบคุมได้ การวิเคราะห์จะต้องพยายามเลือกปัจจัยที่สำคัญมาพิจารณาว่าสถานศึกษามีจุดเด่นหรือจุดแข็งอะไรบ้างที่ควรเสริมสร้างและนำมาใช้ประโยชน์และมีจุดด้อยหรือจุดอ่อนอะไรบ้าง ที่ควรปรับปรุงและการจัดออกไป ซึ่งจะประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๔ ด้าน ซึ่งในการวิเคราะห์ เรียกโดยย่อว่า “๔M” คือ

๑) บุคลากร (Man : M๑) ได้แก่ ความพอเพียงของอัตรากำลัง ความรู้ความสามารถที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ขวัญและกำลังใจ การติดต่อสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ และวัฒนธรรมการทำงาน สรุปเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านปริมาณนักท่องเที่ยว

๒) การเงิน (Money : M๒) ได้แก่ ความคล่องตัวในการเบิกจ่าย ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารเงิน ความสามารถในการระดมทรัพยากร ความสามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

๓) วัสดุอุปกรณ์ (Materials : M๓) ได้แก่ ความพอเพียงของสื่อ วัตถุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ความสามารถในการจัดหา และประสิทธิภาพในการใช้

๔) การบริหารจัดการ (Management : M๔) ได้แก่ ความสามารถในการวางแผนการดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามประเมินผล การจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วม การมอบอำนาจการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของการท่องเที่ยว การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

๑.๕.๓ สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environments) หมายถึง สภาพแวดล้อมในระดับกว้าง ๆ ที่มีผลกระทบโดยอ้อมต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน จะประกอบไปด้วยปัจจัยหลัก ๔ ด้าน ซึ่งในการวิเคราะห์ เรียกโดยย่อว่า “STEP” คือ

๑) สังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Factors : S) ได้แก่ โครงสร้างประชากร การเคลื่อนย้าย อาชีพ การศึกษา การอนามัย การคมนาคม การสื่อสาร ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม ของประชาชนที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการกิจของการท่องเที่ยว

๒) เทคโนโลยี (Technological Factor : T) ได้แก่ การผลิตคิดค้นทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เครื่องจักรกลทางอุตสาหกรรม คอมพิวเตอร์ การจัดการทางเทคโนโลยีสารสนเทศนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ฯลฯ ที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการกิจของการท่องเที่ยว

๓) เศรษฐกิจ (Economic Factors : E,) ได้แก่ โครงสร้างทางรายได้ รายได้ของผู้ปกครอง การกระจายรายได้ ภาวะทางการเงิน ภาวะการว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย การลงทุน ฯลฯ ที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของการท่องเที่ยว

๔) การเมืองและกฎหมาย (Political and Legal Factors : P) ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล พรรคการเมืองเสถียรภาพของรัฐบาล พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด ประกาศกระทรวง กฎกระทรวง หลักสูตร นโยบายหน่วยงานต้นสังกัด การแทรกแซงทางการเมืองที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของการท่องเที่ยว

๑.๕.๔ การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ หมายถึง สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ในการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แก่

๑) ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) เป็นการจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว รู้ถึงแหล่งท่องเที่ยว ในสถานที่ที่จะเดินทางไป เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

๒) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึง จุดหมายปลายทางหรือแหล่งท่องเที่ยว

๓) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มี ความโดดเด่น หรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

๔) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันออกไป

๕) กิจกรรม (Activities) การได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

๖) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ได้แก่ ทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

๑.๕.๕ การวิเคราะห์ SWOT หมายถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมิน สภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อน และการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่าง โอกาส และอุปสรรค ว่ามีความโน้มเอียงไปในทิศทางใดเพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์

๑.๕.๖ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี หมายถึง พื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตอำเภอเมืองชลบุรี ที่ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของกรมศิลปากร ประกอบด้วย ตึกมหาพราหมณ์ วัดตันสน วัดตาลล้อม วัดบางเป้ง วัดใหญ่อินทาราม วัดอ่างศิลา ศาลจังหวัดชลบุรีหลังเก่า

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๑.๖.๒ การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑.๖.๓ อำเภอเมืองชลบุรีนำสารสนเทศไปใช้ในการบริหารจัดการ การวางแผนและการกำหนดนโยบายเพื่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑.๖.๔ การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้แผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยบูรณาการกับภาคส่วนอื่น ๆ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัย ได้ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยได้ศึกษาข้อมูลตามลำดับดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การยกระดับ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๕ แนวคิดชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

๒.๖ บริบทเชิงพื้นที่ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการค้นคว้าและศึกษาอย่างละเอียด ผู้วิจัยสามารถแสดงรายละเอียดของผลการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา ตาราง และแผนภาพ ได้ดังนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การยกระดับ

การวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนเพื่อนำองค์กรไปสู่สิ่งที่ต้องการในอนาคต การจัดทำแผนกลยุทธ์จึง เป็นภาพรวมขององค์กร ที่ชี้ถึงอนาคตขององค์กรนั้น ๆ ในการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำมีเอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายของกลยุทธ์

คำว่า กลยุทธ์ มาจากภาษาอังกฤษว่า (Strategy) หรือ ยุทธศาสตร์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพ.ศ. ๒๕๔๒^๑ ให้ความหมายของกลยุทธ์ว่าหมายถึง การรบที่มีเล่ห์เหลี่ยมวิธีการ

^๑ ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๓. หน้า ๗๓.

ที่ต้องใช้กลุ่บายต่าง ๆ เล่ห์เหลี่ยมในการต่อสู้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของกลยุทธ์มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

Morrison, Renfiro & Boucher (๑๙๘๗)^๒ ให้ความหมาย คำว่ากลยุทธ์(Stratagy) ว่ามาจากภาษากรีกว่า (Strategos)ซึ่งเป็นการรวมคำ ๒คำเข้าด้วยกัน คือ คำว่า (Stratos)ที่แปลว่า กองทัพ และคำว่า (Ago) ที่เป็นคำกริยา ซึ่งแปลว่า นำ (Lead) รวม แปลได้ว่า ความชำนาญของนายพล ดังนั้น คำนี้จึงหมายถึง วิธีที่นายพลทหารเตรียมตัวเพื่อการต่อสู้ในการสงครามสมาคม

โชติ แยมแสง^๓ ได้สรุปความหมายของกลยุทธ์ว่า หมายถึง แนวทางในการดำเนินงานขององค์กรอย่างเป็นระบบ ในการแก้ปัญหาสิ่งที่เป็นจุดอ่อนและสนับสนุนสิ่งที่เป็น จุดเด่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรซึ่งสอดคล้องกับ พัชรินทร์พร ภู่อภิสิทธิ์และคณะ^๔ ที่สรุปความหมายของกลยุทธ์(Stratagy) ว่าหมายถึง รูปแบบ แผนการ หรือแนวทางเพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ตามเป้าหมายที่วางไว้ด้านผู้บริหารโรงเรียนแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของกลยุทธ์ไว้ดังนี้^๕

๑. กลยุทธ์หมายถึง วิธีดำเนินงานที่คาดว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

๒. กลยุทธ์หมายถึง แผนของผู้บริหารระดับสูงที่นำไปสู่ผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับภารกิจและเป้าหมายขององค์กร

๓. กลยุทธ์หมายถึง ชุดของทางเลือกระยะยาวเกี่ยวกับเป้าประสงค์เชิงปฏิบัติการและนโยบายรวมทั้งแผนปฏิบัติการของแผนงานของรัฐบาล ซึ่งองค์กรรัฐบาลกำหนด โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของแผนงานที่รัฐบาลกำหนดไว้และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของแผนงาน

๔. กลยุทธ์คือ ชุดของเป้าหมายและแผนการปฏิบัติงานสำหรับแต่ละระดับขององค์กร โดยเฉพาะ

๕. กลยุทธ์คือ ชุดของการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์

^๒ นงนุช สุระเสน. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๖๑. หน้า ๑๐.

^๓ โชติ แยมแสง. กลยุทธ์การดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาปฐมวัยในจังหวัด ปทุมธานี. ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๕๖. หน้า ๘๑.

^๔ พรณณา อิงพงษ์พันธ์. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับผลการปฏิบัติงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ ๑. นครปฐม : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศิลปากร. ๒๕๕๘. หน้า ๗

^๕ สุระศักดิ์ แก้วสียา. การวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖. หน้า ๑๙-๒๐.

๖. กลยุทธ์คือ ตัวปฏิบัติการ (Operator) ที่ออกแบบมาเพื่อเปลี่ยนแปลงองค์การจากสถานภาพ (Position) ปัจจุบันไปสู่สภาพที่พรรณนาไว้ตามประสงค์ภายใต้ข้อจำกัดของความสามารถและศักยภาพ

๗. กลยุทธ์คือ แนวทางในการเปรียบเทียบจุดแข็งขององค์การกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อคิดหาวิธีที่ดีที่สุดในการตอบสนองความเปลี่ยนแปลงนั้น

จตุพร เสถียรคง^๖ กล่าวว่า กลยุทธ์คือ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งกลยุทธ์ที่ดีที่มีการนำไปปฏิบัติได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีการกำหนด เป้าหมายและทิศทางโดยทุกคนในองค์การสามารถรับรู้และเข้าใจได้เพื่อแปลงเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามต้องการ

روبินส์และคูลเตอร์ (Robbins and Coulter)^๗ ได้ให้ความหมายของแผนกลยุทธ์ว่าเป็นแผนการดำเนินงานขององค์การที่ครอบคลุมเป้าหมายความสำเร็จทั้งหมดขององค์การ โดยมีแผนการปฏิบัติการเป็นแผนในการดำเนินงานเฉพาะส่วนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

อุทิศ ขาวเชียร^๘ ได้ให้ความหมายของแผนกลยุทธ์ว่า เป็นเครื่องมือเพื่อช่วย ชี้นำการบริหารขององค์การ ที่เกิดจากระบวนการระดมสมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม โดยยึดหลักการวิเคราะห์ให้ทราบสถานะแวดล้อมให้ “รู้เขารู้เรา” เพื่อชี้แนะเป้าประสงค์และกลยุทธ์กลวิธีทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับสถานะแวดล้อม และยังสามารถชี้นำกลไกในการเร่งรัดผลักดันกระบวนการพัฒนาตลอดจนแนวทางการกำกับติดตาม ประเมินผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนให้เกิดการชี้นำการดำเนินการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในสนามอย่างต่อเนื่อง

ลัดดาวัลย์ บุญเลิศ^๙ ได้สรุปความหมายของการวางแผนกลยุทธ์ว่า หมายถึง การกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายในระยะยาวให้สมาชิกในองค์กรปฏิบัติเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และส่งผลให้องค์กรมีทิศทางในกระบวนการทำงานที่ชัดเจน โดยอยู่บนพื้นฐานของวิสัยทัศน์ของ องค์กรและอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่าย

^๖ จตุพร เสถียรคง. กลยุทธ์แห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการภาครัฐของไทย. ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๕๗. หน้า ๑๖-๑๗.

^๗ Robbins, Stephen & Coulter, Mary. Management. Boston : Pearson, ๒๐๑๒. P.๒๓๕.

^๘ อุทิศ ขาวเชียร. การวางแผนกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : ค่ายสุทธาทิการพิมพ์. ๒๕๕๖. หน้า ๑๐.

^๙ ลัดดาวัลย์ บุญเลิศ. การวางแผนกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๔. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖. หน้า ๒๕

หยดฟ้า ราชนิ^{๑๐} ได้ให้ความหมายของแผนกลยุทธ์ว่า หมายถึง แผนที่เกิดจาก การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับและเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในองค์กร เป็นแผนที่มีความยืดหยุ่นกว้างครอบคลุมวิธีการและการใช้ทรัพยากรการกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กรในระยะยาวโดยเน้นกลยุทธ์หรือวิธีการเฉพาะเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ศิตยา आयูยืน^{๑๑} ได้กล่าวถึงแผนกลยุทธ์ว่า คำว่า กลยุทธ์(Strategic) หรือ ยุทธศาสตร์มีความหมายในลักษณะเดียวกัน ซึ่งจะแตกต่างระหว่างการใช้ขององค์กรภาครัฐกับ องค์กรภาคเอกชน ที่มีกระบวนการจะต้องวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกขององค์กรถึงจุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรคและโอกาสตามแผนที่วางไว้รวมทั้งการควบคุมการปฏิบัติงานขององค์กรเพื่อ ความสำเร็จตามแผนที่วางไว้และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ซึ่งส่วนมากจะเป็นแผนระยะ ยาวดีกว่า

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กลยุทธ์หมายถึง วิธีดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้ แผนหรือแนวทางที่ชี้อนาคตขององค์กรว่าจะไป ในทิศทางใด ทำให้องค์กรบรรลุผลตามวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่วางไว้แผนกลยุทธ์เกิด จากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในองค์กรร่วมกันวางแผนกำหนดขึ้น

๒.๒.๒ ความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์เป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับการบริหารองค์กร ซึ่งมีผู้สรุปความสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์ไว้ดังนี้

บุญเลิศ เย็นคงคา และคณะ^{๑๒} ได้กล่าวถึงความสำคัญ ของการวางแผนกลยุทธ์ว่า แผนกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และภารกิจในอนาคตอย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องในหน้าที่ต่างๆ ภายในองค์กรเพื่อนำไปสู่ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารระดับต่างๆ มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาองค์กร

สายฝน ภาณุมาศ^{๑๓} กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์เป็นเรื่องที่มีความจำเป็น อย่างมากสำหรับผู้บริหารขององค์กรสมัยใหม่ที่มุ่งหวังผลสำเร็จในการดำเนินงาน กล่าว คือ

^{๑๐} หยดฟ้า ราชนิ. การดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในภาคใต้. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สถิติประยุกต์) คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๕๗. หน้า ๖.

^{๑๑} ศิตยา आयูยืน. กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนา ฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน. พุทธศาสตร์คุณูปการบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗. หน้า ๑๑.

^{๑๒} บุญเลิศ เย็นคงคาและคณะ. การจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ : วี.เจ.พรินต์จี้. ๒๕๔๙. หน้า ๒๒-๒๔.

^{๑๓} สายฝน ภาณุมาศ. ตัวชี้วัดผลงานหลักกับการวางแผนกลยุทธ์ของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. (ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ. ๒๕๕๐. หน้า ๔๐-๔๑.

๑. สภาพแวดล้อมของประเทศมีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวอย่างรวดเร็วในหลายด้าน เช่นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรมสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการมีการเชื่อมโยงการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศมากขึ้น เกิดการปรับเปลี่ยนข้ออำนาจทางการเมืองจากทหารและข้าราชการประจำสู่นักการเมืองและนักธุรกิจ การขยายตัวของชุมชนเมืองและการหดตัวของชุมชนชนบท การเปลี่ยนแปลงในค่านิยมการบริโภค และวิถีชีวิต เป็นต้น อันก่อให้เกิดผลกระทบทั้งที่เป็นโอกาสและอุปสรรคต่อองค์กร

๒. ผู้บริหารขององค์กรมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ว่าจะเป็นเงินงบประมาณ บุคลากร ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องพินิจกำลัง และประสานการดำเนินงานภายในให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

๓. การขยายตัวและความสลับซับซ้อนขององค์กร ทำให้ผู้บริหารขององค์กรจะต้องพยายามกำหนดทิศทาง จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

พรรณนภา อิงพงษ์พันธ์^{๑๔} ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการบริหารสถานศึกษา ๕ ประการ ดังนี้

๑. ช่วยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และกำหนดทิศทางในอนาคตที่ชัดเจน ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒. ช่วยสร้างความสอดคล้องของการดำเนินการภายในองค์กรและทำให้หน่วยงานขององค์กรมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน

๓. เปิดโอกาสให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการบริหาร ทำให้ได้พัฒนาความคิดและช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง

๔. ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๕. ช่วยให้ผู้บริหารระดับสูงสามารถบริหารองค์กรได้อย่างกว้างขวางทำให้ลดความเสี่ยง

ธนพล มหากาล^{๑๕} ที่สรุปว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาดังนี้

^{๑๔} พรรณนภา อิงพงษ์พันธ์. การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับผลการปฏิบัติงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ ๑. นครปฐม : สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศิลปากร. ๒๕๕๘. หน้า ๒๑-๒๒.

^{๑๕} ธนพล มหากาล. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงาน งบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยี การบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ๒๕๕๗. หน้า ๒๘.

๑. ช่วยให้องค์กรสามารถคาดการณ์ถึงปัญหาและโอกาสที่จะเป็นในอนาคต
๒. การบริหารเชิงกลยุทธ์เอื้ออำนวยให้องค์กรมีวัตถุประสงค์และทิศทางในอนาคตชัดเจน
๓. การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นเครื่องช่วยที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารสถานศึกษาในขอบเขตที่กว้างได้เท่ากับช่วยลดความเสี่ยง
๔. สามารถปรับให้สถานศึกษาให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกได้ ทำให้มีข้อได้เปรียบในการแข่งขันที่เหนือกว่าสถานศึกษาอื่น
๕. เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการบริหาร ทำให้พัฒนาความคิดและช่วยลดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้
๖. การบริหารเชิงกลยุทธ์สามารถช่วยให้ผู้บริหารวางแผนกลยุทธ์ได้ดีและง่ายกว่าเดิม
๗. ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถยกระดับผลการปฏิบัติงานได้

สรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ มีความสำคัญอย่างมากต่อผู้บริหารขององค์กรที่มุ่งหวังให้ การดำเนินงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้แผนกลยุทธ์สามารถใช้เป็นแนวทางในการ ดำเนินงานภายในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรนั้น ๆ และเป็นการเตรียมความพร้อม ในการเผชิญความไม่แน่นอนขององค์กรในอนาคต

๒.๒.๓ แนวทางการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำแผนกลยุทธ์

การจัดการกลยุทธ์หรือการวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทาง ในอนาคตขององค์กร โดยกำหนดสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการบรรลุและกำหนดแนวทางในการ บรรลุสภาพการณ์ที่กำหนดบนพื้นฐานข้อมูลที่รอบด้านอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่าน ได้สรุป แนวทางการดำเนินการวางแผนและจัดทำแผนกลยุทธ์ไว้ดังนี้

Kotler and Murphy^{๑๖} ได้แบ่งขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์ไว้ ๕ ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่๑ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร

ขั้นตอนที่๒ การกำหนดวัตถุประสงค์(Goal Formulation)

ขั้นตอนที่๓ การจัดทำแผนกลยุทธ์(Strategic Formulation)

ขั้นตอนที่๔ การออกแบบองค์การ (Organization Design)

ขั้นตอนที่๕ การออกแบบระบบปฏิบัติงาน (System Design)

เสกสรร หมูวิเศษ^{๑๗} ได้สรุปขั้นตอนของการวางแผนยุทธศาสตร์ดังนี้

^{๑๖} Kotler, P., & Murphy, P. E. Strategic Planning for Higher Education. The Journal of Higher Education, ๕๒, ๑๙๘๑. ๔๗๐-๔๘๕.

^{๑๗} เสกสรร หมูวิเศษ. แผนยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ๒๕๕๗. หน้า ๑๒.

๑. ทบทวนภารกิจของโรงเรียน เพื่อให้ทราบว่าโรงเรียนมีขอบข่ายงานและภาระหน้าที่อะไรบ้างและสามารถทราบว่ามีอะไรเป็นงานหลัก งานรองและงานสนับสนุน รวมทั้งได้ทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

๒. วิเคราะห์สถานภาพปัจจุบัน มีเทคนิคการวิเคราะห์หลายวิธีที่สำคัญ เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน การวิเคราะห์ความคาดหวัง ความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นต้น

๓. การกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย/ตัวชี้วัด

วิสัยทัศน์หมายถึง การมองภาพอนาคตของผู้นำสมาชิกในหน่วยงานและการกำหนดจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน ทำทาย มีพลังและมีความเป็นไปได้ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานของค่านิยม ความเชื่อขององค์กรด้วยเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สะท้อนอนาคตของหน่วยงาน

ภารกิจเป็นสิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุจุดหมายปลายทางตามที่กำหนดในวิสัยทัศน์โดยกำหนดขอบข่ายงานและบทบาทหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ

เป้าหมาย/ตัวชี้วัดเป็นจุดหมายปลายทางที่หน่วยงานต้องการปรับปรุงและพัฒนาไปในอนาคตโดยมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่สามารถวัดได้

๔. กำหนดยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จ เป็นยุทธวิธีหรือวิธีการที่จะทำให้เกิดผลตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และภารกิจที่กำหนดไว้

๕. จัดทำแผนปฏิบัติงานและโครงการ เป็นการนำกลยุทธ์มากำหนดเป็นแผนงาน/โครงการ และงบประมาณที่ต้องใช้ดำเนินการในแต่ละปีมีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน และแต่ละแผนงาน/โครงการสามารถนำไปปฏิบัติได้

๖. ดำเนินการตามแผน เป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยมีกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินงานและผู้รับผิดชอบตามที่กำหนดในแผนงาน/โครงการ

๗. ประเมินผลและรายงาน เป็นขั้นตอนที่จะทำให้ทราบว่าโรงเรียนได้มีการนำแผนปฏิบัติหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด มีอุปสรรคและปัญหาอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไข บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีผลต่อคุณภาพของผู้เรียนอย่างไรบ้าง นอกจากนี้จะต้องรายงานให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ผู้ปกครอง ครูคณะกรรมการโรงเรียน/ชุมชนและหน่วยงานที่โรงเรียนสังกัด เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนด้วย

สุพจน์ ทรายแก้ว^{๑๘} ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ว่า ขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. กำหนดวิสัยทัศน์(Vision)

^{๑๘} สุพจน์ ทรายแก้ว อ้างถึงใน นงนุช สุระเสน. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๖๑. หน้า ๑๗-๑๘.

๒. กำหนดภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission)

๓. กำหนดเป้าประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา (Goal)

๔. กำหนดประเด็นกลยุทธ์หรือกลยุทธ์ (Strategy)

๕. กำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา

การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง สภาพการณ์ที่เราปรารถนาให้เกิดขึ้นในอนาคต (ต้องการเป็นอะไร) วิสัยทัศน์ที่ดีมีลักษณะดังนี้

๑. เป็นข้อความที่เข้าใจง่าย แสดงให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายและทิศทาง

๒. มีความเป็นไปได้ในการบรรลุถึงภายในระยะเวลาที่กำหนด

๓. สร้างแรงบันดาลใจ ทำลาย ไร้ใจ

๔. สอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม

๕. วัดผลสำเร็จได้

๖. เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดวิสัยทัศน์นั้น จะต้องศึกษาวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ดัชนีการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพการพัฒนา คือ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส โดยมีจุดหมายองค์กร (Goals of organization) เป็นจุดหมายสุดท้ายที่องค์กรมุ่งบรรลุให้ถึงเป็นพื้นฐานของการวางแผนยุทธศาสตร์พันธกิจ (Missions) หมายถึง ขอบข่ายของกิจกรรมที่องค์กรดำเนินอยู่ยุทธศาสตร์ (Strategies) หมายถึง ทิศทางหรือแบบแผนการดำเนินงานในระยะยาวขององค์กร ที่กำหนดขึ้นโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอก แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ หากสภาพแวดล้อมที่องค์กรจัดหามาได้สภาพแวดล้อมที่องค์กรจัดหามาได้

Gordon^{๑๔} ได้เสนอว่าในการจัดการเชิงกลยุทธ์มีขั้นตอนสำคัญ ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การกำหนดพันธกิจขององค์กร (mission determination) เป็นการกำหนดว่าองค์กรจะมีภารกิจใด เป็นการตอบคำถามว่าองค์กรนั้นตั้งขึ้นมาเพื่ออะไร หรือแสดงเหตุผลความ จำเป็นในการมีองค์กรดังกล่าว การกำหนดพันธกิจขององค์กรจะเป็นการกำหนดสภาพแวดล้อมขององค์กร แสดงถึงความพยายามขององค์กรในภาพรวมว่าต้องการให้เกิดผลใดขึ้น พันธกิจขององค์กรสามารถพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยงานในองค์กรราชการ และวัตถุประสงค์ขององค์กรในหนังสือบริหารสนธิในหน่วยงานเอกชน พันธกิจขององค์กรเอกชนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามช่วงเวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้บริหาร ซึ่งสามารถกำหนดพันธกิจใหม่ หรือเปลี่ยนหน้าที่ได้ แต่

^{๑๔} Gordon A. Ghostly matters: Haunting and the sociological imagination. Minneapolis: University of Minnesota Press. ๑๙๙๗. P. ๑๔๔-๑๕๐.

องค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานราชการเปลี่ยนแปลงพันธกิจได้ยากเพราะต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย นอกจากนี้หน่วยงานราชการยังเป็นงานบริการสังคม ที่ลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะบ้างเป็นการบังคับใช้กฎหมายบ้างทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพันธกิจได้ การกำหนดพันธกิจในหน่วย งานภาครัฐจะเป็นการทบทวนอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน

๒. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร การวางแผนกลยุทธ์ให้มีความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และในด้านการปรับตัวขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวิเคราะห์เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์ขององค์กรให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ๒ ส่วน คือ

๒.๑ สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั่วไปและสภาพแวดล้อมภายในองค์กร

๒.๒ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร เป็นขั้นตอนสำคัญของการวางแผนกลยุทธ์เพราะจะเป็นฐานในการกำหนดกลยุทธ์และทิศทางตลอดจนวิธีการดำเนินงานให้บรรลุทิศทางที่กำหนดไว้ขององค์กร

๓. การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนกลยุทธ์หลังจากศึกษาพันธกิจ และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรแล้ว องค์กรจะกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานขององค์กรที่สอดคล้องกับภารกิจขององค์กร ซึ่งวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ คือ

๓.๑ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความชัดเจน (specific)

๓.๒ สามารถวัดได้(measurable)

๓.๓ เป็นที่ยอมรับและเห็นพ้องต้องกันในหมู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (agreeable)

๓.๔ สามารถปฏิบัติได้หรือเป็นจริงได้(realistic)

๓.๕ ระยะเวลาที่กำหนดไว้(time-frame) ลักษณะของวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้อาจเรียกว่า(SMART-GOAL)

๓.๖ มีความท้าทาย แต่สามารถบรรลุได้ไม่ยาก หรือ่ายจนเกินไป (challenging,but attainable)

๓.๗ วัตถุประสงค์ควรมีการบันทึก หรือเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (documented, written)

๔. การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร เป็นการกำหนดกลยุทธ์จากการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วยแผน ๓ ระดับ คือ ยุทธศาสตร์ในระดับองค์กรโดยรวมซึ่งเรียกว่า (corporate level) กลยุทธ์ในระดับหน่วยงานย่อย หรือระดับหน่วยธุรกิจ หรือระดับ (business-level) และแผนระดับปฏิบัติการ หรือ(operational-level) โดยแผนกลยุทธ์แต่ละระดับจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในลักษณะความเชื่อมโยงของเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติ

ดังนั้น หากการกำหนดมีความชัดเจนและเชื่อมโยงกันดีก็จะทำให้การปฏิบัติงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามที่องค์กรวางไว้

๕. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กรเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นกระบวนการในการทำงานขององค์กร และเกี่ยวข้องกับการบริหารงานในมิติต่าง ๆ เช่น โครงสร้างขององค์กรระบบการนำในองค์กร ระบบการติดต่อสื่อสาร และการควบคุมภายในองค์กรซึ่งตัวแปรเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงานขององค์กรทั้งสิ้น

David Fred R. (๑๙๙๗)^{๒๐} การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) ขององค์กรนั้นจะประกอบไปด้วยกระบวนการ ๓ ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และขั้นตอนการประเมินผลกลยุทธ์โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดพันธกิจ(mission statement) การพิจารณาถึงโอกาสและข้อจำกัดที่มาจากสภาพแวดล้อมภายนอก การพิจารณา ถึงจุดแข็งจุดอ่อนขององค์กร การกำหนดวัตถุประสงค์ระยะยาว พิจารณาประเมินทางเลือกกลยุทธ์ต่าง ๆ และการตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน

๒. ขั้นตอนการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic Implementation) จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนประจำปี การกำหนดนโยบาย การจูงใจบุคลากรที่รับผิดชอบ การจัดสรรทรัพยากรให้แก่การดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบใหม่ที่เน้นการทำตามกลยุทธ์การกำหนดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิผล การจัดเตรียมงบประมาณ รวมถึงการพัฒนาและการใช้ระบบการจัดการข้อมูล

Dess, Gregory G., and Alex Miller, (๑๙๙๓)^{๒๑} กล่าวว่า กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย

๑. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๓ ส่วน คือ

๑.๑ เป้าหมาย (Goal) เป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (Strategic Goal) เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจและวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายในการใช้ความพยายามขององค์กรเพื่อให้เป็นเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ซึ่งเป็นการนำไปกำหนดสู่กลยุทธ์

๑.๒ การวิเคราะห์SWOT (SWOT Analysis) การจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับจุดแข็ง (Strengths) และอุปสรรค (Threats) จากสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วย จุดแข็งและจุดอ่อนซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ดังนี้โอกาสและอุปสรรคจากภายนอก (External opportunities and threats)คือ โอกาส

^{๒๐} พระมหาศิริชัย สิริโนทาโณ (ศรีรัมย์). การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสาปยายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตรัฐ ประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการคณะสงฆ์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖. หน้า ๑๓.

^{๒๑} Dess, Gregory G., and Alex Miller. Strategic Management. McGraw-Hill, ๑๙๙๓. p.๑.

และอุปสรรคจากภายนอก เช่น ด้านเศรษฐกิจด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมประเพณีด้านประชากรศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ด้านการเมืองและรัฐบาลแนวโน้มทางการแข่งขันและเหตุการณ์สามารถสร้างประโยชน์และอันตรายให้กับองค์กรได้ในอนาคต โอกาสและอุปสรรคที่อยู่เบื้องหลังการควบคุม ขององค์กรไม่สามารถควบคุมได้ จุดแข็งและจุดอ่อนภายใน (Internal strengths and weaknesses) เป็นกิจกรรมที่สามารถควบคุมได้ภายในองค์กร ซึ่งทำให้มีลักษณะดีและไม่ดีประกอบด้วย การจัดการ การเงิน การบัญชี กระบวนการทำงาน การปฏิบัติตามแผนการวิจัย การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบคอมพิวเตอร์ มีจุดแข็งหรือจุดอ่อนเกิดขึ้น องค์กรสามารถใช้จุดแข็งกำหนดเป็นกลยุทธ์และในขณะเดียวกันก็ปรับปรุงจุดอ่อน และจุดแข็งจะต้องเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

๑.๓ การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) กลยุทธ์ (Strategy) เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว การวิเคราะห์กลยุทธ์ที่สมเหตุสมผลถือเกณฑ์ ๓ ระดับ คือ กลยุทธ์ระดับองค์กร (Cooperate level strategy) เป็นกระบวนการกำหนดลักษณะทั้งหมดและจุดมุ่งหมายขององค์กร ประกอบด้วย ทุน การดำเนินการ การพัฒนาปรับปรุงองค์กร กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business level strategy) เป็นกลยุทธ์ที่พยายามหาวิธีการแข่งขันในแต่ละองค์กรที่พยายามจะสร้างสิ่งต่อไปนี้และกลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Function level strategy) เป็นการสร้างข้อได้เปรียบสำหรับการแข่งขัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับคุณค่า (Value chain) โดยคำนึงถึงคุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และการส่งมอบคุณค่า (Value delivery) ให้กับผู้ใช้บริการ

๒. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategy Implementation) และการควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ให้เป็นกลยุทธ์ที่เป็นจริง ประกอบด้วย การประสานประสาน (Integration) หมายถึง การที่บุคคลในหน่วยงานทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์กร (Organization Structure) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ต้องการช่องทางการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร ซึ่งความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ มีการมอบหมายอำนาจหน้าที่ซึ่งผู้บริหารจะกำหนดโครงสร้างขององค์กร

๓. การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) เพื่อติดตามการปฏิบัติงานตามแผนและการปรับปรุงแผนการพัฒนาศักยภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน

๔. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic leadership) หมายถึง ความสามารถมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ในด้านการกระทำ มีการจัดการประสานประสาน และเปลี่ยนแปลง

ปกรณ ปรียากร^{๒๒} ได้เสนอว่าในการจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรภาคธุรกิจประกอบด้วยขั้นตอนหลักสำคัญ ๘ ขั้นตอน ดังนี้

๑. การวิเคราะห์สถานการณ์ของกิจการ (Current situation analysis) วิเคราะห์จาก

^{๒๒} ปกรณ ปรียากร. การวางแผนกลยุทธ์: แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์. กรุงเทพฯ : สมาธรรม , ๒๕๕๒. หน้า ๙๑-๙๒.

๑.๑ พิจารณาผลประโยชน์จากการจากผลตอบแทนการลงทุนล้นแบ่งการตลาดแนวโน้มในการทำอะไร ผลตอบแทนต่อหุ้น ฯลฯ

๑.๒ พิจารณากลยุทธ์ในปี จจุบัน ของภารกิจ (mission) วัตถุประสงค์ (objectives) กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ใช้รวมทั้งแนวทางหรือมาตรการต่าง ๆ

๒. การพิจารณาและประเมินบทบาทของนักบริหารในระดับกลยุทธ์(examining and evaluationstrategic anagement) โดยมุ่งไปที่ การวิเคราะห์เจาะลึก บทบาทของคณะกรรมการบริหาร (board of directors) กับบรรดานักบริหารระดับสูง (top management) เป็นสำคัญ

๓. การพิจารณาและประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก (a scan of external environment) การประเมินทั้งสภาพทั่วไป (general environment) และสภาพแวดล้อมของการแข่งขัน (competitive environment) เพื่อหาข้อสรุปที่ชี้ให้เห็นโอกาสต่าง ๆ (opportunities) และข้อจำกัดหรืออุปสรรคต่าง ๆ (threats) รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่เป็นผลต่อความสำเร็จ (key success factors)

๔. การพิจารณาและประเมิน สภาพแวดล้อมภายใน (a scan of internal corporate environment) การประเมินปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์กร เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง strengths) และจุดอ่อน(weaknesses) รวมทั้งข้อมูลด้านสมรรถนะอันโดดเด่น (core competencies) ของกิจการ

๕. การวิเคราะห์ปัจจัยหรือประเด็นเชิงกลยุทธ์(analysis of strategic factors)การประมวลจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่

ก. การระบุปัญหา (problems) และช่องว่าง (gaps) ที่จำเป็นต้องระมัดระวัง

ข. ทบทวนและปรับภารกิจกับวัตถุประสงค์ของกิจการ ถ้าจำเป็น

๖. การคิดค้น วิเคราะห์และเลือกทางเลือกเชิงกลยุทธ์(generation, evaluation, and selection of the best alternative strategy)

๖.๑ การกำหนดทางเลือกที่จะใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ

๖.๒การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของทางเลือกแต่ละทาง การเปรียบเทียบทางเลือก

๖.๓ การตัดสินใจเลือกกลยุทธ์

๗. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(implementation) เป็นการดำเนินการเกี่ยวกับการนำกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการตัดสินใจแล้วไปดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่กำหนด

๘. การควบคุมและการประเมินผล (control and evaluation) เป็นการจัดวางระบบการควบคุมและระบบสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อแสวงหาข้อมูลและข้อสรุปในการพัฒนางานกับมาตรฐานการ

ปรับแก้และการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานที่ต้องการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมองค์กรให้ยกระดับคุณภาพ สูงขึ้น ๒ ตัวชี้วัด

นิติธร รุ่งเรือง^{๒๓} กล่าวว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
๒. การกำหนดกลยุทธ์
๓. การปฏิบัติตามกลยุทธ์
๔. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

ทอมสัน สตริกแลนด์ (Thompson Strickland)^{๒๔} กล่าวว่ากระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย

๑. การกำหนดข้อความวิสัยทัศน์ ข้อความพันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ (Formulation & Vision, Mission statement, Goal Objective) ซึ่งกำหนดจุดหมาย ๕ ประการคือ

๑.๑ การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร เป็นข้อความทั่วไปซึ่งกำหนดทิศทางข้อความภารกิจ เป็นข้อความที่กำหนดส่วนประกอบของวิสัยทัศน์ ควรอธิบายถึงรายละเอียดขององค์กรขอบเขตของการปฏิบัติตามความต้องการและค่านิยมเบื้องต้นขององค์กร

๑.๒ การกำหนดข้อความภารกิจ เป็นขอบเขตของงานในองค์กรซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อเป็นภาพรวมและดำเนินการวินิจฉัยออกมาเขียนเฉพาะที่เป็นเป้าหมายขององค์กรออกมา

๑.๓ การกำหนดเป้าเชิงกลยุทธ์เป็นข้อความแสดงจุดมุ่งหมายหลักขององค์กรซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุภารกิจที่กำหนดไว้

๑.๔ การกำหนดเป้าหมาย เป็นการกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตที่องค์กรต้องพยายามให้เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่เป็นส่วนประกอบของการวางแผนที่สำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายในอนาคตที่องค์กรต้องการให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมาย

๑.๕ การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Objective) วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์เป็นข้อความเฉพาะที่กำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกในช่วงเวลาหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่เป็นโอกาสภายใต้สภาพแวดล้อม

^{๒๓} นิติธร รุ่งเรือง . การศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต ๓. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย นเรศวร. ๒๕๕๙. หน้า ๑๙.

^{๒๔} ทรงศักดิ์ ศรีวงษา. การบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. ๒๕๕๘. หน้า ๓๔.

๒. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) หรือการวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกและเลือกจากทางเลือกที่สามารถบรรลุจุดประสงค์เป็นแผนที่สำคัญและเป็นแผนระยะยาว

๓. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ (Strategic implementation) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ให้เป็นการปฏิบัติและเป็นผลลัพธ์คือ

- ๓.๑ การกำหนดโครงสร้างองค์กร
- ๓.๒ การจัดระบบการปฏิบัติการที่เหมาะสม
- ๓.๓ การยอมรับรูปแบบการจัดการที่เหมาะสม
- ๓.๔ การจัดวัฒนธรรมขององค์กรหรือค่านิยม

๔. การประเมินและการควบคุมกลยุทธ์ (Evaluation and Strategic Control) การควบคุมเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการพิจารณาว่ากลยุทธ์ได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์การดำเนินงานหรือไม่

พระมหาศิริชัย สิริินทาโณ^{๒๕} การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินการซึ่งอาจมีความสลับซับซ้อนและยากต่อความเข้าใจผู้บริหารจำเป็นต้องใช้การคิดอย่างเป็นระบบในการกำหนดกรอบของความเป็นองค์กร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในส่วนต่าง ๆ ของการจัดการเชิงกลยุทธ์ และสามารถมองเห็นภาพทั้งองค์กรในมุมมองที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารหลีกเลี่ยงการให้ความสนใจในประเด็นปลีกย่อยที่ไม่จำเป็น จะเห็นได้ว่าการจัดการเชิงกลยุทธ์จะประกอบไปด้วยกระบวนการพื้นฐาน ๔ กระบวนการคือ

- ๑. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis)
- ๒. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
- ๓. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation)
- ๔. การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Evaluation and Control)

เมื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของนักวิชาการต่าง ๆ และนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อให้เหมาะสมกับกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ในองค์กร สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ๗ ขั้นตอน คือ

- ๑. การกำหนดพันธกิจขององค์กร
- ๒. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

^{๒๕} พระมหาศิริชัย สิริินทาโณ. การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลในอำเภอลาปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตรัฐ ประศาสนศาสตร์ (การบริหารจัดการ คณะสงฆ์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖. หน้า ๑๗.

๓. การพิจารณาและประเมินบทบาทของนักบริหารระดับกลยุทธ์

๔. การจัดทำกลยุทธ์

๕. การดำเนินตามกลยุทธ์

๖. การประเมินและควบคุมกลยุทธ์

๗. เตรียมวางแผน ด้านการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์(Strategic analysis) มีนักวิชาการได้กล่าวถึงการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ดังนี้

กล่าวโดยสรุป แนวทางการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์และจัดทำแผนกลยุทธ์ผู้วิจัยนำมาใช้ในงานวิจัยนี้มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์การ (SWOT) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาองค์การจะต้องวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ด้วย เรียกว่า (SWOT Analysis)

๒. การค้นหาอุปสรรคและปัญหาในการดำเนินงานขององค์การ

๓. การกำหนดกลยุทธ์เพื่อไปสู่ความสำเร็จ

๔. การกำหนดนโยบาย

๕. การกำหนดกิจกรรมสำคัญตามกลยุทธ์และนโยบาย เป็นการนำกลยุทธ์มากำหนดเป็นแผนงาน/โครงการ กิจกรรมและงบประมาณที่ต้องใช้ดำเนินการ มีตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้

๖. ขั้นตอนการจัดทำเป็นแผนกลยุทธ์

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์มีปัจจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ ที่สำคัญที่นักวิชาการหลายท่านนิยมใช้ร่วมกันประกอบด้วย

๑. ด้านการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ

๑.๑ การวิเคราะห์ภารกิจ และผลผลิต ประกอบไปด้วย กฎหมาย นโยบาย ค่านิยม ภารกิจที่องค์กรต้องปฏิบัติ การดำเนินงานผลผลิตหลัก

๑.๒ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย สังคมและวัฒนธรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ อาชีพ

๒. การจัดทำกลยุทธ์ ประกอบด้วย ความรู้และระบบข้อมูลสารสนเทศ การติดต่อสื่อสาร ความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่ การประชาสัมพันธ์/อบรม/สัมมนา/คู่มือ

๓. การปฏิบัติตามกลยุทธ์ ประกอบด้วย การจูงใจ การตระหนักรู้ ทักษะคติ

๔. การประเมินกลยุทธ์/การควบคุมกำกับกลยุทธ์ ประกอบไปด้วย คุณภาพของบุคลากร (Man: M๑) ประสิทธิภาพทางการเงิน (Money : M๒) วัสดุทรัพยากร (Material : M๓) การบริหารจัดการ (Management : M๔) ความยืดหยุ่น การตรวจสอบและประเมินผล

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ SWOT ไว้หลากหลาย ดังนี้

๒.๒.๑ หลักการวิเคราะห์ SWOT

อัลเบิร์ต ฮัมฟรีย์ (Albert Humphrey) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิเคราะห์ SWOT คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจและจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป^{๒๖}

สมคิด บางโม ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวิเคราะห์ (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้ผู้บริหารรู้จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าองค์กรได้เดินทางมาถูกทิศและไม่หลงทาง นอกจากนี้ยังบอกได้ว่าองค์กรมีแรงขับเคลื่อนไปอย่างไรดีหรือไม่ มั่นใจได้อย่างไรว่าระบบการทำงานในองค์กรยังมีประสิทธิภาพอยู่ มีจุดอ่อนที่จะต้องปรับปรุงอย่างไร^{๒๗}

ณรงค์วิทย์ แสนทอง ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ SWOT ไว้ว่า

สถานการณ์ที่ ๑ (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุดเนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีหลายอย่าง ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive - Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่^{๒๘}

สถานการณ์ที่ ๒ (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุดเนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรค ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

^{๒๖} Humphrey, The education of a public man: My life and politics, (New York: Doubleday, ๑๙๖๐), p.๗๕.

^{๒๗} สมคิด บางโม, องค์การและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

^{๒๘} ณรงค์วิทย์ แสนทอง, การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ภาคปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: เอชอาร์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๘.

สถานการณ์ที่ ๓ (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่ หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้น ทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อจัดหรือแก้ไขจุด อ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

สถานการณ์ที่ ๔ (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัว หรือขยายขอบ ขยายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้าน อื่นๆ แทน

สมยศ นาวิการ ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ (SWOT) เป็นการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมของกิจการ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง ผลการประเมิน สภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อน และการประเมินสภาพแวดล้อม ภายนอกระหว่าง โอกาส และอุปสรรค ว่ามีความโน้มเอียงไปในทิศทางใดเพื่อนำไปสู่การกำหนดกล ยุทธ์ทาง การตลาดของบริษัท^{๒๙}

๑) จุดแข็ง (Strength) คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในบริษัทที่ทำให้กิจการได้เปรียบใน การแข่งขัน เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสมการตลาด (๔Ps),จุดแข็งทางด้านการเงิน,จุดแข็งทางด้านการ ผลิต, จุดแข็งทางด้านการบริหารองค์การ เป็นต้น

๒) จุดอ่อน (Weakness) คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัทที่ทำให้กิจการ เสียเปรียบการแข่งขัน

๓) โอกาส (Opportunity) คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกบริษัทที่เอื้อต่อการ ประกอบกิจการ

๔) อุปสรรค (Threat) คือ ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกบริษัทที่ทำให้กิจการ เสียเปรียบ ซึ่งบริษัทจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์เพื่อขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น

รุจิเรข พงษ์เจริญ ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์ (SWOT) สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก ดังนี้^{๓๐}

สภาพแวดล้อมภายใน การวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายใน บริษัททุก ๆ ด้านเพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของธุรกิจ แหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการ ประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้าน โครงสร้างระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน

^{๒๙} สมยศ นาวิการ, การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงธนพัฒน์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๘.

^{๓๐} รุจิเรข พงษ์เจริญ, “แนวคิดกระบวนการลำดับขั้นวิเคราะห์เพื่อการประเมินปัจจัยกลยุทธ์ด้านการ ขนส่ง”, วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔), หน้า ๗๕.

เงิน วัสดุ การจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของบริษัทเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัท ทำให้สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรค การดำเนินงานของบริษัทที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของบริษัท เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษา การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อและวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น บทบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ มติ คณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี หมายถึงกรรมวิธีใหม่ ๆ และพัฒนาการทางด้านเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริการ

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การวิเคราะห์ SWOT (หรือ SWOT Matrix) เป็นเทคนิคการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ที่บุคคลหรือองค์กรใช้ในการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามในแนวคิดหรือโครงการก่อนดำเนินการ อย่างไรก็ตาม มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ประเภทนี้ ดังนั้นก่อนที่จะใช้ SWOT เพื่อตัดสินใจแนวคิดหรือข้อเสนอแนะ ควรพิจารณาสิ่งที่จะส่งผลกระทบตามมาในอนาคต

๒.๒.๒ หลักการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

วิทยา ด้านธำรงกุล^{๓๑} ได้ให้ความหมายว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กรหมายถึง สภาพแวดล้อมที่ผู้บริหารเข้าใจและสามารถควบคุมได้ เป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไขของการทำงานและเกิดขึ้นจากโครงสร้างและวัฒนธรรมขององค์กรเอง

อำนาจ ธีระวนิช^{๓๒} ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึง เงื่อนไขและพลังผลักดันจากภายในองค์กร เช่น ผู้ถือหุ้น กรรมการบริษัท บุคลากรและวัฒนธรรมองค์กรซึ่งสภาพแวดล้อมภายในนี้ถือเป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ในด้านการจัดการ ผู้จัดการต้องทำการศึกษาปัจจัยเหล่านี้เพื่อประเมินจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weakness) ขององค์กร

จินตนา บุญบงการ^{๓๓} ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึง พลังของสภาพแวดล้อมภายนอกมีอิทธิพลอย่างมากต่อองค์กรอย่างมากต่อองค์กรก็จริง แต่ผู้บริหารต้องดำเนินการต่อพลังภายในองค์กรด้วย ธุรกิจจึงจะบรรลุเป้าหมาย พลังภายในองค์กรประกอบด้วย เจ้าของและผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริหาร ลูกจ้างและวัฒนธรรมองค์กร

^{๓๑} วิทยา ด้านธำรงกุล, การบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: เจริญทรัพย์ เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๖).

^{๓๒} อำนาจ ธีระวนิช, การจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์, ๒๕๔๗).

^{๓๓} จินตนา บุญบงการ, การสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์^{๓๔} ได้อธิบายความหมายของสภาพแวดล้อมองค์กรว่า หมายถึง ปัจจัยที่อยู่รอบองค์กรและสามารถส่งผลกระทบต่อการทำงานและการเข้าถึงทรัพยากรที่หายาก ได้แก่ วัตถุดิบ คนงานที่มีความเชี่ยวชาญ ข้อมูลข่าวสารที่ใช้ในการปรับปรุงเทคโนโลยี การสนับสนุนจากลูกค้าและผู้มีส่วนร่วม สถาบันการเงินและคู่แข่ง เป็นต้น

ศิริพร เลิศยิ่งยศ^{๓๕} ได้สรุปความหมายของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรว่าหมายถึง สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานขององค์กรทั้งทางบวกและทางลบ โดยสภาพแวดล้อมประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายนอกองค์กรที่ผู้บริหารไม่สามารถควบคุมได้และสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่ผู้บริหารสามารถควบคุมได้

ศศิธร เวชไชโย^{๓๖} ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึง บรรยากาศองค์กรที่มีผลต่อการดำเนินงานหรือระดับการปฏิบัติงานและเป็นปัจจัยภายในที่ขึ้นกับทรัพยากรและความสามารถขององค์กร องค์กรจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ความคิดสร้างสรรค์จะเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเกิดเป็นนวัตกรรมใหม่ ผลงานใหม่ และการให้บริการระบบใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าผู้บริหารจึงควรแสวงหาความคิดและองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาองค์กรต่อไปให้ประสบผลสำเร็จ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรได้ว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กร หมายถึงปัจจัยที่อยู่รอบองค์กรที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบต่อการดำเนินงานขององค์กร แต่ผู้บริหารสามารถควบคุมได้ด้วยการบริหารจัดการ

อำนาจ อีระวนิช^{๓๗} ความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรสภาพแวดล้อมภายในองค์กรเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญกับความสำเร็จขององค์กรเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ องค์กรภาคธุรกิจจำเป็นต้องมีการติดตามและบริหารจัดการกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายนอกด้วย ซึ่งสภาพแวดล้อมภายในองค์กรประกอบด้วย เจ้าของและผู้ถือหุ้น คณะกรรมการ บุคลากรวัฒนธรรม องค์กร ระบบการบริหารจัดการ และโครงสร้างขององค์กร เป็นต้น การเกิดวิกฤติในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ส่งผลให้ประเทศไทยมีปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบถึงระบบเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เกิดปัญหาเรื่องค่าเงินบาท เกิดการว่างงาน ประเทศไทยมีภาระหนี้สินเป็นจำนวนมาก ถือเป็น

^{๓๔} ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รัตนไตร, ๒๕๕๑).

^{๓๕} ศิริพร เลิศยิ่งยศ, องค์การและการจัดการ, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓).

^{๓๖} ศศิธร เวชไชโย, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กรกับความต้องการพัฒนาตนเอง ของพนักงานโรงพยาบาลเวชธานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

^{๓๗} อำนาจ อีระวนิช, การจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์, ๒๕๔๗).

บทเรียนราคาแพงต่อหน่วยงานภาครัฐกิจ ดังนั้นหน้าที่ทางเศรษฐกิจขององค์กรภาครัฐกิจจะต้องไม่เป็นอย่างเช่นที่ผ่านมา จะต้องมีการจัดระเบียบตัวเองเพื่อตอบสนองหน้าที่ความรับผิดชอบใหม่ ซึ่งในปัจจุบันการตัดสินใจโดยใช้เหตุผลในเชิงธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้องค์กรภาครัฐกิจประสบผลสำเร็จได้ ผู้บริหารจำเป็นจะต้องคำนึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายในองค์กรนั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสามารถควบคุมได้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่องานด้านการผลิต บริการ การตลาด การบริหารงานบุคคล และการวางแผนกลยุทธ์ในการดำเนินการขององค์กรโดยรวม เพื่อให้การดำเนินการขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมาย

ศิริพร เลิศยิ่งยศ^{๓๔} ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal environment) เป็นสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายในองค์กรสามารถควบคุมได้ เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจโดยตรง หรือแรงกดดันที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในด้านบริหารจัดการ ผู้บริหารสามารถศึกษาและวิเคราะห์องค์กรโดยการค้นหาจุดอ่อนหรือสถานการณ์ที่ด้อยความสามารถในองค์กรเพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานซึ่งสภาพแวดล้อมภายในองค์กรประกอบด้วย

๑) เจ้าของกิจการและผู้ถือหุ้น (owners and shareholders) เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจขนาดย่อม และเมื่อองค์กรมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยเงินลงทุนสูงขึ้นเพื่อใช้ในการขยายตัว เจ้าของกิจการอาจมีการจำหน่ายหุ้นให้กับบุคคลหรือองค์กรอื่น จะทำให้บุคคลเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องข้องในการบริหารองค์กร ผู้ลงทุนเหล่านี้ถือเป็นผู้ถือหุ้นมีบทบาทในการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารองค์กร ขึ้นมาเพื่อกำหนดนโยบาย กำกับดูแลการบริหารองค์กรและรักษาผลประโยชน์ของตนเองด้วยการได้รับเงินปันผลในระดับที่สูงขึ้น

๒) คณะกรรมการบริหาร (board of directors) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงาน สั่งการ มอบหมายงาน การแต่งตั้งโยกย้ายผู้บริหารระดับสูงขององค์กร ตลอดจนการกำกับและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ คณะกรรมการบริหารมีบทบาทสำคัญและเป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นสามารถแสดงความคิดเห็นแทนผู้ถือหุ้น ดูแลการทำงานของผู้บริหารในองค์กรให้เกิดความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพโดยการบริหารองค์กรอย่างมีอาชีพ

๓) พนักงาน (employee) เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวต่อการดำเนินงานขององค์กร เพราะองค์กรจะสามารถขับเคลื่อนได้ต้องอาศัยพนักงานในการสร้างผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารองค์กรจึงต้องเปิดโอกาสให้พนักงานได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรและพยายามโน้มน้าว จูงใจให้พนักงานได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ภายในตัวออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรต่อไป

^{๓๔} ศิริพร เลิศยิ่งยศ, องค์การและการจัดการ, (คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา, ๒๕๕๓).

๔) วัฒนธรรมองค์กร (organizational culture) เป็นทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมร่วมที่มีการพัฒนาขึ้นภายในองค์กร มีอิทธิพลต่อองค์กรและเป็นเครื่องชี้นำพฤติกรรมของสมาชิกซึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่งแต่เป็นระบบที่สมาชิกในองค์กรร่วมกันกำหนดขึ้นมาและเป็นบรรทัดฐานในสังคมที่ทุกคนนามาปฏิบัติ ดังนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กรด้วยการประเมินสภาพของวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอยู่และประเมินความเหมาะสมหรือคุณค่าที่มีต่อองค์กร เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ตัวอย่าง วัฒนธรรมที่เกิดจากผู้ก่อตั้งและสมาชิกเริ่มแรกขององค์กรจะกำหนดมาตรฐานพฤติกรรมบางอย่างขึ้นมา เช่น นายเรย์คร็อก (Ray Kroc) ผู้ก่อตั้ง McDonald ได้รับค่านิยมในเรื่องสินค้าที่ต้องมีคุณค่า มีราคาที่เหมาะสม มีความสะอาดและมีบริการที่ดี

๕) หน้าที่ในงานต่างๆ ขององค์กร(functions)จะถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ประกอบด้วย

๕.๑) การตลาด (marketing) มีหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการที่จะนำสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค สำหรับหน้าที่สำคัญทางด้านการตลาดคือการวิจัยตลาด การวางแผนการตลาด กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์การตั้งราคา กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด กลยุทธ์การกระจายสินค้า เป็นต้น

๕.๒) การผลิต (production) มีหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปัจจัยการผลิตเข้าสู่กระบวนการแปรรูปจนออกมาเป็นสินค้าและบริการชนิดต่างๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการและความพอใจของผู้บริโภค สำหรับเจ้าหน้าที่สำคัญในการผลิต คือการออกแบบผลิตภัณฑ์ การวางแผนผังโรงงาน การจัดการวัตถุดิบ การบริหารสินค้าคงคลัง การควบคุมคุณภาพทางการผลิต เป็นต้น

๕.๓) การเงินและการบัญชี (finance and accounting) มีหน้าที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาแหล่งเงินทุน บริหารเงินทุนให้เกิดกำไรสูงสุด มีความมั่นคงสูงสุด ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจวางแผนและควบคุมการดำเนินงาน แผนการเงินและการบัญชีจะมีหน้าที่ช่วยในการจัดตั้งงบประมาณการผลิต การควบคุมต้นทุนการผลิต การเก็บรวบรวมข้อมูลทางการผลิตและการตัดสินใจในการลงทุน เป็นต้น

๕.๔) การจัดการ (management) มีหน้าที่ในการบริหารองค์กรให้สามารถอยู่รอดเจริญเติบโต เกิดผลกำไรท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมสำหรับหน้าที่สำคัญในด้านการบริหารคือการวางแผน การจัดองค์กรการนำและการควบคุม เป็นต้น

๕.๕) ทรัพยากรมนุษย์ (human resource) มีหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรของบุคลากรขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดให้แก่องค์กรโดยมีกระบวนการวางแผนก กำลังคน การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา ฝึกอบรม การประเมินผล การโยกย้ายและการให้พ้นออกจากงาน เป็นต้น

๕.๖) การวิจัยและพัฒนา (research and development) มีหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการสร้างนวัตกรรมใหม่ของผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า ดังนั้นจึงต้องมีการใช้งบประมาณค่อนข้างสูงเพื่อให้เกิดการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้นและตรงกับความต้องการของลูกค้ามากที่สุด

๕.๗) การจัดการระบบสารสนเทศ (information system) มีหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบและจัดเก็บข้อมูล เพื่อนามาใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารมีหน้าที่วิเคราะห์สถานการณ์การออกแบบระบบฐานข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การแยกแยะข้อมูลและการนำไปใช้ เป็นต้น

๖) โครงสร้างองค์กร (organization structure) เป็นรูปแบบการแบ่งงานกันทำโดยจำแนกออกเป็นหน่วยงานให้ครอบคลุมตามภารกิจและกำหนดตำแหน่งที่หน้าที่ความรับผิดชอบพร้อมทั้งกำหนดสายความสัมพันธ์ บทบาทให้แต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจนโดยให้กับบุคคลทำงานตามความรู้ความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน มีการจัดสรรทรัพยากรขององค์กรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วันชัย มีชาติ^{๓๙} ได้แบ่งสภาพแวดล้อมภายในองค์กรออกเป็นระบบย่อยๆ ดังนี้

๑) ระบบการนำ (leadership) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับรูปแบบการทำงานร่วมกันในองค์กร การมีระบบผู้นำ แบบของผู้นำการนำจะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เนื่องจากมีผู้นำอยู่กระตุ้นและผลักดัน ระบบการนำในองค์กรมักจะพิจารณาถึงปัจจัยต่างๆ คือภาวะผู้นำซึ่งได้แก่ รูปแบบการทำงานของผู้นำ สไตล์การบริหารงานของผู้นำ การติดต่อสื่อสารในองค์กร (communication) ระบบการจูงใจในองค์กร (motivation) และระบบวัฒนธรรมและค่านิยมในองค์กร (culture/value) ผู้นำจะมีอิทธิพลต่อการทำงานของผู้นับถือจำนวนมาก ผู้นำจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดทิศทาง แนวนโยบาย ตลอดจนการแสวงหาแนวทางในการปฏิบัติงานขององค์กรด้วยในปัจจัยด้านระบบการนำในองค์กรนี้อาจมีประเด็นย่อยๆ ที่นำมาพิจารณาในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรและการยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสารอาจพิจารณารูปแบบการติดต่อสื่อสารที่องค์กรใช้ วิธีการในการติดต่อสื่อสาร ช่องทางการติดต่อสื่อสารการกระจายข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารในองค์กรในด้านของระบบการจูงใจองค์กรอาจวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆ ด้านแรงจูงใจ เช่น การจัดระบบการตอบแทนและให้รางวัลแก่พนักงานการออกแบบงาน บรรยากาศในการทำงาน ความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ในที่ทำงาน เป็นต้น ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและค่านิยมองค์กร ได้แก่ ลักษณะของวัฒนธรรมองค์กร รายละเอียดของปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการทำงานและการบรรลุเป้าหมายขององค์กร

^{๓๙} วันชัย มีชาติ, การบริหารองค์กร, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

สุภาวดี ขุนทองจันทร์^{๔๐} ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรไว้ดังนี้

๑) เจ้าของกิจการและผู้ถือหุ้น การประกอบกิจการขนาดเล็ก เจ้าของกิจการ คือผู้ที่ลงทุนตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และเป็นผู้ดำเนินธุรกิจ เจ้าของกิจการจึงมีอิทธิพลต่อองค์กรธุรกิจเมื่อกิจการได้ขยายใหญ่ ขึ้นความต้องการให้การจัดหาทุนมีเพิ่มขึ้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องจัดหาทุนโดยการออกจำหน่ายหุ้นบุคคลที่ซื้อหุ้นของบริษัท เรียกว่า ผู้ถือหุ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นจะได้รับผลตอบแทนจากบริษัท ในรูปของเงินปันผล และผู้ถือหุ้นมีอำนาจในการเลือกคณะกรรมการ เพื่อบริหารงานของบริษัท ดังนั้นผู้ถือหุ้นจึงมีอิทธิพลต่อองค์กรธุรกิจ

๒) คณะกรรมการบริหาร คือ กลุ่มผู้ถือหุ้นที่ได้รับการคัดเลือกมาจากผู้ถือหุ้นทั้งหมดของบริษัท เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารงานได้แก่ทำหน้าที่ในการวางแผน ตัดสินใจ และบริหารงานขององค์กรธุรกิจ คณะกรรมการบริหารอาจเป็นพนักงานที่ทำงานเต็มเวลาขององค์กรธุรกิจ เรียกว่า กรรมการบริหารภายใน (inside directors) หรืออาจเป็นคณะกรรมการที่ไม่ใช่พนักงานเต็มเวลาขององค์กรธุรกิจ แต่ได้รับเลือกเข้ามาเพื่อให้คาปรึกษาในเรื่องที่สำคัญๆ เกี่ยวกับการบริหารงานขององค์กรธุรกิจ เรียกว่า กรรมการบริหารภายนอก (outside directors)

๓) พนักงานหรือลูกจ้าง คือ กลุ่มบุคคลที่ผู้บริหารองค์กรได้ทำการคัดเลือกมาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ในองค์กรเพื่อให้องค์กรประสบผลสำเร็จดังเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งการปฏิบัติงานของพนักงานหรือลูกจ้างจะมีผลกระทบต่อลูกค้าขององค์กรโดยตรง การปฏิบัติงานของพนักงานก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ลูกค้านั้นหมายถึงรายได้หรือผลกำไรต่อองค์กรธุรกิจ แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าลูกค้าไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรธุรกิจก็อาจประสบความล้มเหลวได้ดังนั้น พนักงานหรือลูกจ้างจึงเป็นสิ่งแวดล้อมภายในที่มีอิทธิพลต่อองค์กรธุรกิจ

๔) วัฒนธรรมขององค์กร คือ ความเชื่อ ค่านิยมที่สมาชิกในองค์กรถือปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันวัฒนธรรมขององค์กรจึงเป็นสิ่งที่ ผู้บริหารองค์กรต้องศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเพื่อประโยชน์ในการวางแผน การบริหารงานต่างๆ เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในองค์กรเป็นอย่างดี ถ้าวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้าวัฒนธรรมขององค์กรใดเป็นสิ่งที่ไม่ดี หรือไม่มีประโยชน์ต่อองค์กรผู้บริหารองค์กรจะต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้แก่องค์กรเพื่อให้สมาชิกในองค์กรได้ปฏิบัติแล้วเกิดผลดี และดำรงอยู่กับองค์กรต่อไป

มอสลีย์, ปีเอตริ และเมกกินสัน (Mosley, Pietri & Megginson)^{๔๑} กล่าวถึง ลักษณะโดยรวมของสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ประกอบไปด้วยตัวแปรต่างๆ ที่สำคัญ ดังนี้

^{๔๐} สุภาวดี ขุนทองจันทร์, “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ Introduction to Business Operation”, วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์, (คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕).

^{๔๑} Mosley, D.C., P.H. Pietri and L.C. Megginson, Management; Leadership in Action, ๕th ed., (New York: Harper Collins College Publishers, ๑๙๙๖).

๑) ทรัพยากรบุคคล ซึ่งประกอบด้วย (๑) เจ้าของและผู้ถือหุ้น (Owners and Shareholders) เป็นบุคคลที่เจ้าของกิจการขายหุ้นของตนให้เมื่อธุรกิจเจริญก้าวหน้าขึ้นและต้องการระดมเงินทุนเพื่อขยายงาน ผู้ลงทุนเหล่านี้เรียกว่า ผู้ถือหุ้น ธุรกิจขนาดใหญ่อาจขายหุ้นให้แก่ผู้ถือเป็นจำนวนมาก แต่หากเป็นกิจการขนาดเล็กอาจขายหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นไม่กี่คน ผู้ถือหุ้นอาจจะแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร (Board of Directors) ขึ้นมาเพื่อกำกับดูแลจัดการองค์กร สำหรับธุรกิจขนาดย่อมเจ้าของถือว่าเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร เพราะเป็นผู้มีอำนาจเพียงกลุ่มเดียวที่กุมการทำงานทั้งหมดในองค์กร แต่ในองค์กรขนาดใหญ่ผู้ถือหุ้นถือเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทในองค์กรอีกกลุ่มหนึ่งเพราะคนกลุ่มนี้ เป็นผู้เลือกคณะกรรมการของกิจการให้เข้ามากำหนดนโยบายและกำกับติดตามผลการดำเนินงานของกิจการ นอกจากนี้ตามปกติสิ่งที่ผู้ถือหุ้นต้องการนอกจากความต้องการในการเข้ามาควบคุมกิจการแล้วยังต้องการที่จะได้รับเงินปันผลในระดับสูงอีกด้วย (๒) คณะกรรมการบริหารงาน (Board of Directors) เป็นบุคคลที่ผู้ถือหุ้นได้เลือกเป็นตัวแทนในการกำกับดูแลการจัดการองค์กรและผลงานในภาพรวม ดังนั้นคณะกรรมการของกิจการจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งหรือโยกย้ายผู้จัดการระดับสูงขององค์กรและอนุมัติเป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่สำคัญขององค์กร และในองค์กรไม่แสวงกำไรจำนวนมาก คณะกรรมการอาจเข้าไปดำเนินงานโดยเข้าไปกำกับดูแลและกำหนดทิศทางนโยบาย ลำดับความสำคัญก่อนหลังในการดำเนินงานขององค์กรโดยตรง ส่วนในองค์กรแสวงหาผลกำไรนั้น กรรมการของกิจการสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือกลุ่มที่ทำงานเต็มเวลาในบทบาทผู้บริหารระดับสูงกับกลุ่มที่กำกับดูแลจากภายนอก คณะกรรมการจึงถือว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะตัวแทนของผู้ถือหุ้น (๓) พนักงาน (Employee) เป็นบุคลากรที่ผู้จัดการได้เลือกเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร และบุคลากรเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรในบางกรณี บุคลากรอาจเป็นเจ้าของ กรรมการหรือผู้ถือหุ้นก็ได้ แต่มีบทบาทในฐานะบุคลากรของกิจการ เพราะได้เข้ามาปฏิบัติงานประจำวันในหน้าที่ต่างๆ ขององค์กร ซึ่งแตกต่างจากบทบาทในฐานะที่เป็นเจ้าของ กรรมการหรือผู้ถือหุ้นโดยทั่วไป การที่บุคลากรในฐานะที่ปฏิบัติงานประจำเป็นผู้ที่มีบทบาทโดยตรงในการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับงาน โดยปฏิบัติงานเพื่อสร้างผลงานและส่งมอบคุณค่าให้กับลูกค้า บุคคลกลุ่มนี้จึงถือเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของกิจการ

๒) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) เป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์กรอีกประการหนึ่ง ซึ่งถือเป็นพลังที่มีความสำคัญต่อองค์กร วัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ค่านิยม (Values) บรรทัดฐาน (Norms) ที่สมาชิกองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้นมาซึ่งถือเป็นรากฐานของระบบการจัดการและการปฏิบัติของบุคลากรค่านิยมร่วม (Shared Value) ของวัฒนธรรมองค์กรที่มีผลต่อรูปแบบเชิงพฤติกรรม ซึ่งกลายมาเป็นบรรทัดฐานที่ให้แนวทางปฏิบัติแก่บุคลากรขององค์กรหนึ่งๆ ในกิจการที่ดำเนินการมาเป็นเวลานานพอสมควรจะมีการพัฒนาวัฒนธรรมของตนขึ้นมาเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตน การติดต่อสื่อสารและในการแต่งกายซึ่งเป็นแบบอย่างปฏิบัติตามกันมา สำหรับในกิจการขนาดเล็กวัฒนธรรมในองค์กรอาจไม่มีอิทธิพลและอาจเปลี่ยนแปลงได้ง่าย แต่ในกิจการที่มีขนาดใหญ่และดำเนินการมาเป็นระยะเวลานาน วัฒนธรรมองค์กรจะมีอิทธิพลมาก ในการกำหนดระเบียบแบบแผนของพนักงานและการบริหาร

๓) เทคโนโลยี (Technology) ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลทั้งทางด้านบวกและลบต่อองค์กรการดำเนินงานจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานให้ทันกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางด้านสารสนเทศ (Information Technology) การสื่อสารทางไกล (Telecommunication) เทคโนโลยีระบบหลายสื่อ (Multimedia) และการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือทางด่วนข้อมูลข่าวสาร (Information Superhighway)

๔) ระบบการบริหารจัดการ (Management System) เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการวางระบบการบริหารจัดการที่องค์กรนำมาใช้ในการบริหาร เป็นกระบวนการการออกแบบและรักษาซึ่งสถานะแวดล้อม ซึ่งบุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือหมายถึง กระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การชักนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) มนุษย์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรข้อมูลขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๕) โครงสร้างขององค์กร (Organizational Structure) เป็นรูปแบบระบบการติดต่อสื่อสารและอำนาจบังคับบัญชา ที่เชื่อมต่อคนและกลุ่มคนเข้าด้วยกันเพื่อทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายขององค์กร โครงสร้างองค์กรทำให้รู้เครือข่ายงาน การรายงาน และความสัมพันธ์ระหว่างคนและกลุ่มคนลักษณะสำคัญประกอบด้วย การแบ่งงานกันทำ และการประสานงานการปฏิบัติงานเข้าด้วยกัน โดยเป็นรูปแบบของการจัดวางแผนภูมิเกี่ยวกับตำแหน่งและหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน และอำนาจหน้าที่ที่จะท ให้งานสามารถดำเนินการไปได้

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมภายในองค์กรสภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environments) ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานของการท่องเที่ยวที่สามารถควบคุมได้ การวิเคราะห์จะต้องพยายามเลือกปัจจัยที่สำคัญมาพิจารณาว่าสถานศึกษามีจุดเด่นหรือจุดแข็งอะไรบ้างที่ควรเสริมสร้างและนำมาใช้ประโยชน์และมีจุดด้อยหรือจุดอ่อนอะไรบ้าง ที่ควรปรับปรุงและการจัดออกไป ซึ่งจะประกอบด้วยปัจจัยหลัก ๔ ด้าน ซึ่งในการวิเคราะห์ เรียกโดยย่อว่า “๔M” คือ

การเงิน (money : M๒) เช่น ความคล่องตัวในการเบิกจ่าย ได้แก่ ประสิทธิภาพในการบริหารเงิน ความสามารถในการระดมทรัพยากร ความสามารถใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด วัสดุอุปกรณ์ (materials : M๓) ได้แก่ ความพอเพียงของสื่อ วัตถุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ ความสามารถในการจัดหา และประสิทธิภาพในการใช้การบริหารจัดการ (management : M๔) ได้แก่ ความสามารถในการวางแผนการดำเนินการตามแผน การกำกับติดตามประเมินผล การจัดการให้เกิดการมีส่วนร่วม การมอบอำนาจการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยว การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

๒.๒.๓ หลักการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอก

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายนอกได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

ต่อพันธุ์ หาญณรงค์^{๔๒} องค์กรควบคุมไม่ได้ มีความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ และความสำเร็จหรือความล้มเหลว คือ

สภาพแวดล้อมทั่วไป (General environment) หลักนิยมทั่วไป คือใช้หลักที่เรียกว่า PEST Analysis สภาพแวดล้อมทั่วไป (General environment)

การเมืองและกฎหมาย (Political Component = P) เป็นการวิเคราะห์นโยบายและกฎเกณฑ์ต่างๆของภาครัฐบาล ที่น่าจะมีผลทั้งในเชิงบวกและลบต่อการดำเนินกิจการตัวอย่าง เช่น นโยบายการเงิน การคลัง การนำเข้า การส่งออก การส่งเสริมการลงทุน การควบคุมลพิษ การประกันสังคม การประกันราคา กฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายแรงงาน

เศรษฐกิจ (Economic Component = E) เป็นการวิเคราะห์เศรษฐกิจระดับมหภาค เช่น ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ อัตราการว่างงาน อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ต้นทุนด้านที่ดิน สิ่งก่อสร้าง แหล่งราคาพลังงาน ค่าวัสดุอุปกรณ์

สังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Component = S) เป็นการวิเคราะห์ทางสังคมและวัฒนธรรม อันได้แก่ อัตราการรู้หนังสือ ระดับการศึกษา จารีตประเพณี ค่านิยม ภาษา ความเชื่อ วิถีการใช้ชีวิต ลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย การยอมรับนับถือผู้นำ เครือญาติ อายุ เพศ แนวโน้มประชากร การอพยพโยกย้ายถิ่น

เทคโนโลยี (Technological component = T) เป็นการวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีเท ที่มีผลต่อการผลิตสินค้าหรือบริการ ลักษณะของเครื่องมือเครื่องจักรเครื่องกลความรู้ทางวิทยาการแขนงต่างๆ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกิจการ ความก้าวหน้าด้านการวิจัยพัฒนาในสาขาที่เกี่ยวข้อง การเสริมสร้างการประสิทธิภาพการผลิตโดยใช้อุปกรณ์อัตโนมัติ

ไมเคิล อี.พอร์เตอร์ (Michael E.Poter)^{๔๓} เสนอตัวแบบการวิเคราะห์สภาพการแข่งขันที่ได้รับความนิยมสูงสุดแบบหนึ่ง ตัวแบบของ Poter ใช้ชื่อว่า The Five Competitive Forces หรืออาจจะเรียกง่ายๆ ในภาษาไทยว่า ห้าพลังของการแข่งขัน ผู้เล่นหลักที่ต้องแข่งขันอยู่ทั้งหมด ๕ กลุ่ม

๑) การคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่ ผู้ที่เข้ามาใหม่ในสนามแข่งขัน ย่อมจะนำสมรรถนะใหม่ ความมุ่งหวังที่จะได้ส่วนแบ่งการตลาด และทรัพยากรต่างๆ ดังนั้น สิ่งที่ยั้กับคู่แข่งเดิม คือ การคุกคามจากคู่แข่งรายใหม่

๒) อุปสรรคจากสินค้าทดแทน การมีสินค้าหรือบริการที่ผู้ซื้อสามารถใช้ทดแทนได้ ทำให้กิจการต่างๆ ต้องระมัดระวังในเรื่องคุณภาพสินค้า ราคา และการบริการที่ได้เปรียบตลอดเวลา การที่

^{๔๒} ต่อพันธุ์ หาญณรงค์, อภิขัย ประทุมโม, “กรณีศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพสร้างหลวง”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดร, ๒๕๕๒).

^{๔๓} Porter, M.E., “How competitive forces shape strategy”, Harvard business Review, (March/April ๑๙๗๙): Page ๖๒.

สินค้าทดแทนมีเพิ่มขึ้น มักมีแนวโน้มมาจากการผ่อนคลายกฎเกณฑ์ ของรัฐบาลและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

๓) อำนาจต่อรองของผู้ซื้อ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของอุตสาหกรรมจะสร้างอำนาจต่อรองด้านราคา หรือต้องการคุณภาพที่ดีขึ้นสำหรับราคาเดิม

๔) อำนาจต่อรองของผู้ขาย วิธีซึ่งผู้ขายปัจจัยการผลิตจะมีผลกระทบต่อศักยภาพด้านกำไรของอุตสาหกรรม ทำให้ราคาปัจจัยการผลิตและราคาสินค้าสูงขึ้น หรือลดคุณภาพของสินค้า และบริการ

๕) การเพิ่มขึ้นของการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น อุตสาหกรรมจำนวนมากในระบบเสรีนิยมมีระดับการแข่งขันที่รุนแรงมาก การแข่งขันโดยทั่วไปสามารถเพิ่มการแข่งขันด้านราคา ความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์ และ นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริหารจะต้องระลึกรัฐกิจในรูปแบบของการแข่งขันนี้ จะไม่สามารถแยกจากกันได้

จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปว่า สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environments) เป็นสภาพแวดล้อมในระดับกว้าง ๆ ที่มีผลกระทบต่ออ้อมต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน โดยทั่วไปจะประกอบไปด้วยปัจจัยหลัก ๔ ด้าน ซึ่งในการวิเคราะห์ เรียกโดยย่อว่า “STEP” คือ

ปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (socio-cultural factors : S) เช่น โครงสร้างประชากร การเคลื่อนย้าย อาชีพ การศึกษา การอนามัย การคมนาคม การสื่อสาร ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรม ของประชาชนที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวก และเชิงลบต่อภารกิจของการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (technological factor : T) เช่น การผลิตคิดค้นทางเทคโนโลยีต่าง ๆ เครื่องจักรกลทางอุตสาหกรรม คอมพิวเตอร์ การจัดการทางเทคโนโลยีสารสนเทศนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ ฯลฯ ที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (economic factors : E,) เช่น โครงสร้างทางรายได้ รายได้ของผู้ปกครอง การกระจายรายได้ ภาวะทางการเงิน ภาวะการว่างงาน อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อัตราดอกเบี้ย การลงทุน ฯลฯ ที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของการท่องเที่ยว

ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (political and legal factors : P) เช่น นโยบายของรัฐบาล พรการการเมืองเสถียรภาพของรัฐบาล พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด ประกาศกระทรวง กฎกระทรวง นโยบายหน่วยงานต้นสังกัด การแทรกแซงทางการเมืองที่มีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อภารกิจของการท่องเที่ยว

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

๒.๑.๑ ความหมายการท่องเที่ยว

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การท่องเที่ยว” ไว้ว่า “การเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติ หรือการไปร่วมประชุมแต่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพเป็นหลักฐานหรือไม่พำนักอยู่เป็นการถาวร” องค์การท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า “Tourism comprises the activities of the person travelling to and staying in places outside their usual environment for not more than one consecutive year for leisure, business and other purpose” จากความหมายนี้สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อดูธรรมชาติและวัตถุประสงคใด ๆ ก็ได้ แต่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้ วรรณ วทวณิช^{๔๔} ได้สรุปความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า นอกจากจะเป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อนและสนุกสนานแล้ว การท่องเที่ยวยังหมายถึง การเคลื่อนย้ายของประชากรจากแหล่งหนึ่งไปสู่อีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งการเดินทางภายในประเทศและการเดินทางระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน ได้รับรู้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้ องค์การการท่องเที่ยวของสหประชาชาติ (World Tourism Organization : WTO) กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางโดยระยะทางมากกว่า ๘๐ กิโลเมตร จากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ

ไพฑูรย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร^{๔๕} ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า (Tourism) หมายถึง การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่นซึ่งไม่ใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของบุคคลนั้น และเป็นการไปเยือนชั่วคราวโดยไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหารายได้ จากคำนิยามและความหมายของการท่องเที่ยว (Tourism) ดังนี้

“การท่องเที่ยว” (Tourism) หมายถึง การเดินทางของมนุษย์จากสถานที่ใดสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง หรือการเดินทางจากถิ่นพำนักที่อาศัยไปยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจไป และเป็นการเดินทางด้วยเหตุผลของการท่องเที่ยวมิใช่เพื่อประกอบอาชีพ หรือหารายได้ เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อน การเดินทางเพื่อไปชมการแข่งขันกีฬา (อาทิ การแข่งขันกีฬาซีเกมส์ โอลิมปิก เป็นต้น) การเดินทางเพื่อการศึกษา การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางเพื่อเยี่ยมเยียนญาติที่

^{๔๔} วรรณ วทวณิช, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖).

^{๔๕} ไพฑูรย์ พงศบุตร และวิลาสวงศ์ พงศบุตร, คู่มืออบรมมัคคุเทศก์, (กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ และโครงการศึกษาต่อเนื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

น้อง หรือเพื่อน การเดินทางเพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางที่เกิดขึ้นตามเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
๒. เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
๓. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ที่มีใช้เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของบุคคลจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว (ไม่มากกว่า ๑ ปีติดต่อกัน) เดินทางเพื่อความสมัครใจ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ติดต่อดูและวัตถุประสงค์อื่น แต่ไม่ใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมที่มนุษย์กระทำเพื่อไปสัมผัสสภาพที่แตกต่างจากที่เป็นอยู่ โดยอาจพักผ่อน หรือไม่พักผ่อน ณ ที่นั่นก็ได้ เพื่อผ่อนคลาย พักผ่อนหย่อนใจ ศึกษาประชุมสัมมนา ประกอบธุรกิจ ชมนิทรรศการ เยี่ยมเยือนเพื่อนหรือญาติมิตร และสร้างความรื่นรมย์ให้กับชีวิต^{๔๖}

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากที่พักอาศัยของตนเอง เพื่อไปทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ การติดต่อดูธุรกิจ หรือการไปเยี่ยมคนรู้จักในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจมีการพักผ่อนหรือไม่พักผ่อนค้างคืนก็ได้

๒.๑.๒ วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวจะต้องมีการเดินทางโดยสมัครใจเป็นการชั่วคราว โดยมีความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ใดก็ได้ที่ไม่ใช่เพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ ซึ่งวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของการท่องเที่ยวนั้น Douglas Foster ได้เขียนไว้ในหนังสือ “Travel and Tourism Management” ว่าความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเดินทางสามารถแบ่งประเภทออกได้ ดังนี้^{๔๗}

การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด (Holiday-Mass Popular Individual) เป็นการเดินทางในวันหยุดเพื่อพักผ่อนโดยไม่ทำอะไร อันเป็นการขจัดความเมื่อยล้าทางร่างกายและจิตใจจากการทำงานให้หมดไป และเรียกพลกำลังกลับคืนมา สำหรับเริ่มต้นทำงานในวันใหม่ บางคนอาจจะไปพักผ่อนเพราะป่วยไข้ มักจะถือเอาภาวะอากาศเป็นเกณฑ์ตัดสินใจว่าจะไปท่องเที่ยวที่ใด เช่น สถานที่ชายทะเล ที่มีลมพัดฉิวอยู่เป็นนิจ สถานที่บนเขาที่อากาศหนาวเย็น หรืออาจรักษาโรคผิวหนังใกล้บริเวณบ่อน้ำร้อน

การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาและความบันเทิง (Sport and Recreation) เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะไปชมการแข่งขันกีฬา หรือเข้าร่วมการแข่งขันกีฬา หรือเล่นกีฬาในท้องถิ่นนั้น เช่น การชมการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก การเข้าร่วมแข่งขันกีฬาเขต การไปเล่นสกีในฤดูหนาวหรือเป็นการ

^{๔๖} พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓).

^{๔๗} Foster Douglass, Travel and Tourism Management, (London: Macmillan), p. ๘๑.

เดินทางเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เช่น การเปลี่ยนบรรยากาศไปยังสถานที่ที่เงียบสงบ การชมทิวทัศน์ที่สวยงาม การไปชมการแสดงโอเปร่า การไปชมการแสดงโขน

การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ (Historical and Special Interests) เป็นการเดินทางที่ปรารถนาจะไปเข้าชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ เช่น ปราสาทหินพิมาย โครงการถ้ำมนุษย์โบราณ

การท่องเที่ยวเพื่องานอดิเรก (Hobbies) เป็นการเดินทางเพื่อทำงานอดิเรก เช่น ไปวาดรูปบนภูเขา ไปขี่ม้าที่ชายหาด ไปเล่นสกี

การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business) ในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสหราชอาณาจักร ประชากรมักจะเดินทางเพื่อธุรกิจเป็นวัตถุประสงค์หลัก จึงเปรียบเสมือนว่าธุรกิจกับการเดินทางต้องอยู่คู่กันเสมอ แม้ว่าการเดินทางเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการทำงาน แต่ก็จัดเป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากการเดินทางในลักษณะนี้จะสร้างรายได้ให้กับจุดหมายปลายทางที่นักธุรกิจไปเยือน และนักธุรกิจนั้นก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะไปอยู่ ณ สถานที่นั้นเพื่อที่จะทำงานหารายได้อย่างเดียว หากต้องบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ซึ่งหมายถึงการเข้าพักในโรงแรม การใช้บริการห้องประชุม ซื้อของฝากของที่ระลึกต่างๆ

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว มีจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวว่าเที่ยวกันเพื่อจุดประสงค์อะไร และได้อะไรบ้างจากการท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง และการท่องเที่ยวนั้นมีหลากหลาย ท่องเที่ยวเพื่อทำธุรกิจ เพื่อเยี่ยมญาติ แต่ถ้าเป็นการท่องเที่ยวแบบอยู่นานเกิน ๑ ปีติดต่อกัน นั่นคือมิใช่การท่องเที่ยว การเดินทางเพื่อผ่อนคลายความเครียดแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่

๒.๑.๓ องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

Pike Steven^{๔๔} กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์ และการนำเสนอ ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้อื่นๆ แก่ผู้บริโภค สิ่งสำคัญคือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยว จะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้น แหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ ๖ ประการ (๖A's) ดังต่อไปนี้

๑. ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) เป็นการจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว รู้ถึงแหล่งท่องเที่ยว ในสถานที่ที่จะเดินทางไป เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

๒. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น สนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทาง

^{๔๔} Pike Steven D., Destination Marketing : an integrated marketing communication approach, (Butterworth – Heinmann, Burlington, MA., ๒๐๐๘).

อากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึง จุดหมายปลายทาง หรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

๓. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มี ความโดดเด่น หรือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์

๔. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท และโฮมสเตย์ Bed & Breakfast และ Guest House โดยที่พักแรมประเภทต่างๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกันอีกด้วย เช่น ภัตตาคาร บาร์ ฟิตเนส เซ็นเตอร์ สระว่ายน้ำ ขาวน่า และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น

๕. กิจกรรม (Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน ในยุคปัจจุบันซึ่งการท่องเที่ยวมิได้หมายเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงดงาม ของป่าไม้ ธรรมชาติ หากความสำคัญสำหรับผู้มาเยือน คือ การได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ เช่น การเดินป่า เพื่อศึกษาระบบนิเวศเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำของท้องถิ่น การปีนหน้าผา การดำน้ำรูปแบบ Scuba Diving หรือ Snorkeling การพายเรือแคนู บริเวณป่าชายเลน การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนท้องถิ่น เช่น การไถนา การดำนา การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

๖. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ได้แก่ ทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการ น้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว นั้นๆ มีองค์ประกอบหลัก ๖ ประการ (๖A's) ได้แก่ ๑) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ๒) ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ๓) ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ๕) ด้านกิจกรรม (Activities) ๖) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) และการจะพัฒนาแหล่งเที่ยวนั้นให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะต้องมีความรับผิดชอบเพื่อสร้างความร่วมมือ ร่วมกันวางแผนและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวด้วย

๒.๑.๔ ประเภทของการท่องเที่ยว

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลในโลกยุคใหม่สรุปได้ว่า ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวก็เป็นตัวจำแนกความสนใจในการเดินทางเพื่อท่องเที่ยวของประชากรแต่ละกลุ่มเฉพาะที่มีความสนใจ

สิ่งที่ตนและหมู่คณะมีความต้องการที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้^{๔๙}

๑. การแบ่งแหล่งท่องเที่ยวตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

- ๑) ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
- ๒) ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความเกี่ยวข้องในฐานะที่เป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนา
- ๓) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะ และขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา

๒. การแบ่งแหล่งท่องเที่ยวตามช่วงชั้นโอกาสเชิงนันทนาการ (Recreation Opportunity Spectrum - ROS) เป็นการแบ่งแหล่งท่องเที่ยวบนพื้นฐานและแนวความคิดของการวางแผน การจัดการ และการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว หลักการแบ่งลักษณะนี้ใช้ลักษณะทางกายภาพ พื้นที่ (Physical Setting) ลักษณะทางสังคม (Social Setting) และลักษณะการจัดการพื้นที่ (Managerial setting) เดิมนั้นการท่องเที่ยวจะเป็นไปตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีโดยธรรมชาติ ต่อมา มีการพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ จนถึงขั้นที่มนุษย์จัดสร้างแหล่งท่องเที่ยวหรือดัดแปลงให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวแบบใหม่ๆ ขึ้นมาเอง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดแบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น ๗ ประเภท คือ^{๕๐}

๑. แหล่งท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ได้แก่ พระราชวัง สิ่งก่อสร้างและอาคารที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งอนุสาวรีย์ต่างๆ ด้วย
๒. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน ได้แก่ วัด โบสถ์ เจดีย์ ศูนย์กิจกรรมทางศาสนา
๓. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก
๔. แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมและการศึกษา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม และประเพณีประจำท้องถิ่น
๕. แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานเริงรมย์ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ โรงละคร

^{๔๙} มนัส สุวรรณ, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์, ๒๕๕๔).

^{๕๐} อุษณีย์ ศรีภูมิ, ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตฐานทัพเรือสัตหีบ, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๕๔.

๖. แหล่งท่องเที่ยวประเภทอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมเครื่องจักรสาน การทอผ้า ทำร่ม เป็นต้น

๗. แหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ ได้แก่ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนสนุก สวนกีฬา หรือย่านท่องเที่ยวอันเกิดกิจกรรมของประชาชน แหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดนี้อาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวถาวร หรือมีกิจกรรมท่องเที่ยวตลอดทั้งปีสม่ำเสมอ และแหล่งท่องเที่ยวชั่วคราว ที่มีขึ้นตามช่วงเวลาที่มีเทศกาลเท่านั้น

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โบราณสถาน ศาสนสถาน ศิลปวัฒนธรรม การศึกษา สถานเริงรมย์ อุตสาหกรรม หัตถกรรม สวนสัตว์ สวนสนุก สวนกีฬา ฯลฯ

คำเกิง โภทอง และคณะ^{๕๑} ได้กล่าวถึง การจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มนุษย์ใช้เป็นกิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ไปในโลกกว้าง ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือการศึกษาดูงานในหน่วยงานบูรณาการหลากหลายรูปแบบ ดังนี้ ประเภทของการท่องเที่ยวในที่นี้ หมายถึง ประสบการณ์ในการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในการจำแนกจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Type of Destination) แหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มหรือประเภทของประสบการณ์ (Travel Experience) ที่นักท่องเที่ยวได้รับออกเป็น ๗ ประเภท คือ

๑. การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่จะสังเกตการแสดงออกทางวัฒนธรรมและแบบแผนการใช้ชีวิตของประชากรต่างเผ่าพันธุ์ ซึ่งจะรวมไปถึงการไปเยือนบ้านเกิดเมืองนอน การเข้าร่วมพิธีกรรมรำฟ้อน และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาต่างๆ เป็นต้น

๒. การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางเพื่อสัมผัสและบางกรณีก็เข้าร่วมใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมที่ได้สูญหายไปหมดแล้ว กลับมาสร้างสีสันดึงดูดใจนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจัดอาหารงานเทศกาลเครื่องแต่งกายตามประเพณี การรำฟ้อนบ้าน การแสดงศิลปะและหัตถกรรมรุ่นโบราณๆ ไว้บริการด้วย เป็นต้น

๓. การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) เป็นการท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถาน ที่เน้นความรุ่งเรืองของอดีต อาจเป็นการเยือนอนุสาวรีย์ โบสถ์ วิหาร วัด ต่างๆ การแสดงแสงสีเสียงเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

๔. การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Tourism) คล้ายคลึงกับการท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ กล่าวคือ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาจากแดนไกล แต่การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อมเน้นสิ่งดึงดูดใจที่เป็นสิ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากกว่าที่จะเน้นชาติพันธุ์มนุษย์ การกลับคืนสู่

^{๕๑} คำเกิง โภทอง และคณะ, เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา ลาว, รายงานการวิจัย (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๐).

ธรรมชาติ และการชื่นชมต่อความสัมพันธ์ของผู้คนกับพื้นที่พิกภกัอยู่ในกลุ่มนี้ ซึ่งจะรวมการถ่ายภาพ การเดินทางไกล การปีนเขา การล่องเรือเล็ก และการตั้งแคมป์ เป็นต้น

๕. การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational Tourism) เป็นการเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬา น้ำพุแร่รักษาโลก การอาบแดด และการเข้าร่วมสมาคม เพื่อผ่อนคลายจิตตามสถานที่ต่างๆ อาทิ เช่น หาดทราย ชายทะเล ชายหาดที่แนวต้นปาล์มไสว สนามกอล์ฟชั้นเยี่ยม หรือสนามเทนนิสชั้นเลิศ การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้จะดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนหย่อนใจโดยเฉพาะ เป็นต้น

๖. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ (Business Tourism) มีลักษณะเด่น คือ การประชุมหรือการพบปะกัน หรือการสัมมนา ซึ่งมักจะรวมเอาการท่องเที่ยวประเภทอื่นเข้ามาไว้ด้วย เมื่อมีการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจเกิดขึ้น แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะมีการท่องเที่ยวได้หลายประเภท บางแห่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ทั้งนี้แล้วแต่ความต้องการของนักท่องเที่ยว

๗. การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive Tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อเป็นรางวัลแก่พนักงาน เพื่อเป็นสวัสดิการของหน่วยงานและบริษัทห้างร้านต่างๆ เพื่อการดูงาน ประชุมศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อนันทนาการ โดยหน่วยงานและบริษัทห้างร้านจะเป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายทั้งหมด

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ประเภทของการท่องเที่ยว คือ กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน จึงส่งผลให้เกิดประเภทของการการท่องเที่ยวตามกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ เช่น กิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ไปในโลกกว้าง ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือการศึกษาดูงานในหน่วยงานบูรณาการหลากหลายรูปแบบ และประสบการณ์ในการท่องเที่ยว แบ่งได้ทั้งหมด ๗ ประเภท ได้แก่ การท่องเที่ยวเพื่อชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเพื่อวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล

๒.๑.๕ การจัดการการท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ และคณะ^{๕๒} ได้ให้หลักการในการจัดการการท่องเที่ยว โดยต้องพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย จะต้องพิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวไปด้วย

๑. ทรัพยากรทางท่องเที่ยว (Tourism Resource) ซึ่งประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว

^{๕๒} มนัส สุวรรณ และคณะ, การจัดการการท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑).

๒. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Services) อันได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่พื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆ

๓. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism Marketing) โดยเป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรมรูปแบบหรือกระบวนการการท่องเที่ยว

นอกจากหลักการในการจัดการท่องเที่ยวซึ่งกล่าวในเบื้องต้นแล้ว แนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวยังสามารถนำมาวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวได้ อันประกอบไปด้วย แนวทางการบริหารและจัดการ แนวทางการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว แนวทางการบริหารและจัดการด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย แนวทางการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น แนวทางการให้ประชาชนกลุ่มและองค์กรอื่นๆ มีส่วนร่วม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา^{๕๓} ได้ให้ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดการบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวกและควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ รวมทั้งมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยวด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย^{๕๔} ได้กล่าวถึง การจัดการการท่องเที่ยวที่ควรจะดำเนินการในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ดูแลสถานที่ท่องเที่ยวนั้น มีอยู่ ๕ การกิจหลัก ดังนี้

๑. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ควรมีบทบาทในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้สาธารณะชนได้รับรู้ และทราบให้มากที่สุด

๒. การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นการสำรวจหาข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่

๓. การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่ประทับใจของนักท่องเที่ยว

๔. การบริหารแหล่งท่องเที่ยวเป็นการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด

๕. การรักษาความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการวางระบบในการดูแลรักษาระบบความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่รับผิดชอบ

^{๕๓} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, (กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์. สมาคมวิจัยการเดินทางและการท่องเที่ยว, ๒๕๔๘).

^{๕๔} การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คู่มือแนวทางการจัดการที่พักรีสมพัชร์วัฒนธรรมชนบท, (กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕).

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวที่มีระบบผ่านการกระทำอย่างมีเป้าหมายที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ทางสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทางมาตรการและแผนปฏิบัติ ตลอดจนการกำกับติดตาม ประเมินผลการจัดการการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

๒.๒.๑ ความหมายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว โดยปกป้องและรักษาโอกาสให้กับคนรุ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งมวลที่จะสนองความต้องการด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะที่จะสามารถดำรงรักษาเนื้อหาทางวัฒนธรรม กระบวนการทางนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเกื้อหนุน และระบบต่างๆ ที่เกื้อหนุนชีวิต พืช สัตว์ และมนุษย์ทั้งหลาย ซึ่งจากกรอบแนวคิดดังกล่าว สามารถเป็นหลักการได้ ๕ ข้อ คือ^{๕๕}

๑. ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม และทรัพยากรอื่นๆ ในการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการอนุรักษ์ไว้เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องในอนาคต โดยจะยังสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่สังคมปัจจุบันได้

๒. จะต้องมีการวางแผนและจัดการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมและสังคม วัฒนธรรมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

๓. คุณภาพของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมจะยังคงได้รับการรักษาไว้ได้และปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ เมื่อจำเป็นที่จะต้องจัดทำ

๔. จะต้องรักษาระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเอาไว้ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นจะยังคงสามารถรักษาความเป็นที่นิยมอยู่ได้ และสามารถทำการตลาดต่อไปได้

๕. ผลประโยชน์ของการท่องเที่ยวจะต้องแผ่หรือกระจายไปในทุกภาคส่วนของสังคม

เทิดชาย ช่วยบำรุง^{๕๖} ได้อธิบายหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมของชุมชน

^{๕๕} World Tourism Organization, Guide for local authorities on developing sustainable tourism, (Madrid: Spain: Author, ๑๙๙๘).

^{๕๖} เทิดชาย ช่วยบำรุง, บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๒).

๒. ความร่วมมือของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
๓. การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ
๔. การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
๕. การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์สูงสุด
๖. การวางแผนระยะยาว
๗. ความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
๘. ความสอดคล้องกันระหว่างแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาด้านต่างๆ
๙. ความร่วมมือระหว่างระหว่างผู้กำหนดนโยบายกับผู้ปฏิบัติ
๑๐. การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ
๑๑. การประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว
๑๒. การสร้างหลักเกณฑ์การประเมินผลกระทบ
๑๓. การเน้นผลประโยชน์ชุมชน คุณค่าสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
๑๔. การพัฒนาคน การศึกษาและหลักสูตรต่างๆ
๑๕. การเสริมสร้างลักษณะเด่นอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่
๑๖. การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากร
๑๗. การดำรงรักษาทรัพยากรมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
๑๘. การทำการตลาดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ^{๕๗} นอกจากนี้ หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย หลักการที่สำคัญ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง การที่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและผู้ที่มีบทบาทด้านการท่องเที่ยว ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม ที่มีอยู่อย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างประหยัด โดยคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าคุณภาพของธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

^{๕๗} ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ, อ้างถึงใน สุดถนอม ตันเจริญ. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ คณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ครั้งที่ ๑ . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา . ๒๕๖๐.

๒. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing Over-Consumption and Waste) คือ การร่วมกันวางแผนกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ และจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

๓. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) คือ ต้องมีการวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

๔. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism Into Planning) คือ การประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพ

๕. นำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) คือ การประสานงาน กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวเป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น

๖. การมีส่วนร่วมโดยการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) คือ มีการร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม โดยเข้าเป็นหน่วยงานร่วมจัดร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหา ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนั้น ต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๗. มีการประชุมกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and The Public) ร่วมกัน คือ ต้องมีการประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุมปรึกษาหารือในการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผล กระบวนการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาดเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน

๘. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) คือ การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และมีวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร และช่วยยกระดับมาตรฐานการบริหารการท่องเที่ยว

๙. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือในการบริการข่าวสารการท่องเที่ยว (Marketing Tourism Responsibly) คือ มีการจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวและการบริการการขายให้พร้อม มีเพียงพอต่อการเผยแพร่ซึ่งอาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ

๑๐. ประเมินผล ตรวจสอบและวิจัย (Undertaking Research) คือ การช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการ ก่อให้เกิดการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีแนวความคิดที่มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป (Paradigms Shift) ที่เปลี่ยนจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมเป็นใหญ่ ขอบเขตของการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกองค์ประกอบทุกส่วนของการท่องเที่ยวหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน

ดังนั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือ ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) นั่นคือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่ง คือ มีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่ง คือ การทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ^{๕๘} โดยการปลูกจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกคนในประเทศ สามัญสำนึกเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งมีประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ความสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวคงอยู่บนโลกได้อย่างยาวนาน เมื่อทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่เกิดความเสื่อมโทรม และสามารถอำนวยประโยชน์ต่อบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีแล้ว การท่องเที่ยวก็จะเกิดความยั่งยืนในที่สุด^{๕๙}

กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ โดยมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงสามารถรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลายตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้ ทั้งนี้ ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และ

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สวัย จำกัด, ๒๕๕๐).

^{๕๙} ชัชพล ทรงสุนทรวงค์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

วัฒนธรรม จะต้องไม่มีหรือน้อยที่สุด ซึ่งมีเพียงการจัดการอย่างยั่งยืนเท่านั้นจึงจะสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้^{๖๐}

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เกิดจากกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ พร้อมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และแนวคิดความต้องการความรู้ของนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่กับการฟื้นฟูอนุรักษ์คุณภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม โดยใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดและให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด^{๖๑}

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่สร้างผลกระทบ หรือความเสี่ยงมาสู่แหล่งท่องเที่ยวในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการจัดการการท่องเที่ยวให้พัฒนาในทุกๆ ด้านอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่งคั่งทางสุนทรียภาพ มีการจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมที่ชาญฉลาด เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและยาวนาน หลักการในการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนตามหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวโลก ได้แก่ อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี ลดการบริโภค และใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นควบคู่กับการลดการก่อของเสีย รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม

๒.๒.๒ องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

องค์ประกอบหลักของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พอสรุปได้ ๖ ด้าน ดังต่อไปนี้ คือ

๑. องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม โดยมีการประเมินศักยภาพ ชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

๒. องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

๓. องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนารูปร่างด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

^{๖๐} พจนา สวนศรี, เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ ๘-๑๕ การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖).

^{๖๑} บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๔๘).

๔. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

๕. องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการท่องเที่ยวของตนเอง และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

๖. องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบหลักของพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การที่คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรม และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยฉบับปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีศักยภาพและความพร้อมในการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่งท้องถิ่นตนได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้น กระบวนการสร้างความพร้อมและกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของชุมชนท้องถิ่น ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลกระทบต่างๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น ก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากชุมชนถึงหน่วยงานรับผิดชอบ ถึงโอกาสความเป็นไปได้ ข้อจำกัดหรือปัญหาใดๆ จากการดำเนินการดังกล่าวอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและตระหนักถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการดูแลทรัพยากรดังกล่าวด้วยตนเอง และสามารถใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

๒.๕ แนวคิดชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนนั้นมีภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหลากหลาย ภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงหรือภาควิชาการ ทั้งสถาบันการศึกษาและองค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGOs ต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องมากมายการมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากมายหลากหลายเช่นนี้ทำให้ทิศทางในการพัฒนามีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามภารกิจหรือแนวทางของแต่ละหน่วยงาน ดังนั้น ภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะภาคประชาชนจึงจำเป็นต้องต้องหันหน้าเข้ามา ‘ร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์’ ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุดเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ เพราะเมื่อทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เมื่อเกิด

ผลประโยชน์หรือผลเสีย ทุกฝ่ายจะได้ร่วมกันรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ในระยะยาวร่วมกัน การร่วมคิดร่วมวางแผนเพื่อให้เกิดทิศทางการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้จึงก่อให้เกิด ‘แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๓ (CBT Thailand)’ จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ(ท.ท.ช.) ซึ่งผ่านความเห็นชอบ จากคณะรัฐมนตรี แล้ว เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐ โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นประธาน และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นฝ่ายเลขานุการเพื่อประสานการทำงานกับภาคีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ การท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวจึงถือเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวฉบับแรกของประเทศไทยที่ มุ่งเน้น การพัฒนาในระดับชุมชนเป็นหลักเพื่อให้เกิดการกระจายประโยชน์จากการท่องเที่ยวไปสู่ เศรษฐกิจฐานราก อย่างแท้จริง โดยมีวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทย (องค์การบริหาร การพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, ๒๕๖๑) พัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐาน การรักษา และจัดการทรัพยากร ชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” นั่นเอง

๒.๕.๑ ศักยภาพของชุมชน

ความหมายของศักยภาพชุมชน มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ได้แก่ ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ ประจักษ์ได้^{๖๒}

พัทธน์ (๑๙๙๓)^{๖๓} กล่าวว่าไว้ว่าชุมชนจะเข้มแข็งและมีศักยภาพได้นั้น เพราะคนในชุมชนมี น้ำใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความกระตือรือร้นมีบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกันมีเครือข่ายของ การทำให้สังคมมาติดต่อกันสัมพันธ์กันในเรื่องที่เกี่ยวกับชุมชน มีสถานภาพทางกายภาพของชุมชนที่ เหมาะสม และสมาชิกมีส่วนร่วมในงานสาธารณะของชุมชน

จิระภา ฉิมสุข^{๖๔} ให้ความหมายศักยภาพของชุมชน หมายถึง ชีตความสามารถของชุมชน ในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้ง ความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปึกติสุข ใน การอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใด ๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต นอกจากนี้ยังหมายถึง ความสามารถของชุมชนในการจัดการภายในชุมชน เช่น การใช้ระบบเครือญาติในระบบคัดเลือกผู้นำ

^{๖๒} ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๓.

^{๖๓} มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากปรากฏการณ์ที่ ทฤษฎีฐานราก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๔๓.

^{๖๔} จิระภา ฉิมสุข. ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนศาสตร์สุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๔๔.

การใช้ระบบศาลเผ่าศาลแก่ ทำหน้าที่พิจารณาคดีและแก้ไขคลี่คลายความขัดแย้งหรือกรณีพิพาทในชุมชน

อนุชาติ พวงสำลีและอรรถัย อาจอ่ำ^{๖๕} กล่าวถึง ศักยภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ทักษะไปจนถึงการจัดการการรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังต่อรองในการแก้ปัญหาบนานาชนิด และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรอื่น ๆ ของชุมชนด้วย

การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมีปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมีศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ดังนี้

แมทธิว (Mathews, ๑๙๙๖)^{๖๖} ได้พิจารณาเงื่อนไขและปัจจัยของชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งดังนี้

๑. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน
 - ๑.๑ การรวมตัวเป็นกลุ่ม/องค์กร มีมากน้อยเพียงใด
 - ๑.๒ ขนาดของกลุ่มที่พบปะ
 - ๑.๓ จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์เพื่อการแก้ปัญหาของชุมชน
 - ๑.๔ ประเด็นพูดคุย / ถกปัญหาของชุมชน
 - ๑.๕ ระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดของคนในชุมชน
 - ๑.๖ เครื่องมือสื่อสาร

๒. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง ได้แก่ ๑) กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงไร บทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร ๒) กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

๓. ผู้นำ พิจารณาจาก ๑) จำนวนผู้นำ การกระจายตัวในตำบล/พื้นที่ ๒) บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การสร้างกระบวนการ/กิจกรรมให้สมาชิกมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายภายใน/ภายนอกชุมชน ๓) คุณสมบัติเช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหาการเปิดกว้างให้การเรียนรู้ไม่แบ่งฝ่าย มองการณ์ไกล

^{๖๕} อนุชาติพวงสำลีและ อรรถัย อาจอ่ำ. การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๓๙. หน้า ๒๕๗.

^{๖๖} Mathews, D.Element of strong civil society and healthy public life. (n.p.): Kettering Foundation April. ๑๙๙๖. P.๑-๒๕.

๔. กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ๑) เป็นการประเมินว่าชุมชนมีระบบความคิดด้านต่าง ๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงไร ๒) การให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมพอ ๆ กับผลงาน ๓) การดึงคนให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด ๔) การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มารวมตัวกันว่าเป็นต้นทุนของชุมชน มากกว่ามองว่าเป็นปัญหาของชุมชน ๕) ความคิดเกี่ยวกับ“อำนาจ” หรือ “พลัง” ในการเปลี่ยนแปลง เน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มี“อำนาจ” หรือไม่ ๖) ความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง

๕. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน ได้แก่ ๑) การพึ่งพาหน่วยงานของรัฐที่มีมากน้อยเพียงไร ๒) ความร่วมมือสนับสนุน ความใกล้ชิดกันของโรงเรียน วัด และสถานบริการในชุมชน

๖. ความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันและมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชน เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ โดยดูจาก ๑) ประวัติศาสตร์/คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน ๒) การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน ๓) ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้าร่วมด้วย

๒.๕.๒ การประเมินศักยภาพของชุมชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข^{๖๗} กล่าวว่า ขอบเขตการวินิจฉัยศักยภาพของชุมชนในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชนวิเคราะห์จากองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

๑. ความกระตือรือร้นหรือวิญญาน ตลอดจนการรับรู้และจิตสำนึกในการพัฒนาของประชาชน เป็นการวินิจฉัยความพร้อมของประชาชน หมายถึง ความมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ความกระตือรือร้นมีความสำคัญอย่างมากแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้รวมถึงการรับรู้และการมีจิตสำนึกในงานพัฒนาของประชาชนด้วย

๒. โครงสร้างและบทบาทขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งโครงสร้างอำนาจชุมชน เป็นเรื่องที่พิจารณาถึงสภาพการปกครองของผู้นำชุมชนว่ามีบทบาทอย่างไรในการดำเนินงานพัฒนา เช่น คุณภาพและลักษณะของผู้นำชุมชน และองค์กรของชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา

๓. การวางแผนและการบริหารจัดการงานพัฒนา พิจารณาถึงความสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด

^{๖๗} สมศักดิ์ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๓๗. หน้า ๑๓๔-๑๓๖.

๔. การพัฒนาคน การพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรบุคคลในชุมชน ว่าสามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากน้อยเพียงใด เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชน มีการพัฒนาชุมชนของตนเองมากน้อยเพียงใด

๕. เทคโนโลยีในงานพัฒนา ศักยภาพของชุมชนในเรื่องของเทคโนโลยีในงานพัฒนาเป็นอีกเรื่องที่จะต้องทำการวินิจฉัยถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีว่าสามารถทำให้งานพัฒนาในชุมชนบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของสมาชิกมากน้อยเพียงใด

๖. การสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชน การวินิจฉัยศักยภาพในเรื่องการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชนนี้เพื่อที่จะทำให้เกิดความสำนึกและการติดต่อประสานงานความเข้าใจกันมากขึ้น

๗. การระดมทุน แรงงาน และทรัพยากรในชุมชน ปัจจัยเรื่องทุนและทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบเป็นสิ่งที่สำคัญในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากมีการดำเนินการที่ปราศจากทุน แรงงาน และทรัพยากรที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบปัญหาและไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้

๘. ลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญไม่อาจมองข้ามไปได้ทั้งนี้เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชนย่อมจะแตกต่างกันไป อุปสรรคหรือความสำเร็จในงานพัฒนาต้องพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งด้วย เช่น ประชาชนมีค่านิยมอย่างไร มีทัศนคติต่อการพัฒนาอย่างไร ลักษณะการพึ่งพาอาศัยเป็นอย่างไร

๙. ระบบการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน การวินิจฉัยในเรื่องของศักยภาพไม่เพียงแต่พิจารณาองค์ประกอบภายในชุมชนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบจากภายนอกชุมชนด้วย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์การบริการ และด้านวิชาการจากภายนอกชุมชนมีผลกระทบกับภายในชุมชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมิได้อยู่หนึ่ง หรือติดต่อกันเฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น แต่ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้จำเป็นต้องทราบถึงการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด

ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ และคณะ^{๒๘} มีข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดความ เข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ดังนี้

๑. มีการนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายและมีคุณภาพ

๒. ในด้านความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา ควรพิจารณาถึง ๑) ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา ๒) ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมีหลากหลายหรือไม่ยากง่ายเพียงไร เป็นปัญหภายใน

^{๒๘} ลีลาภรณ์ นาคทรพรพ และคณะ. ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสบการณ์จากนักพัฒนา. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. ๒๕๒๘. หน้า ๑๓๐-๑๓๘.

หรือภายนอกชุมชนปัญหาเหล่านี้จะเป็นเครื่องทดสอบประสิทธิภาพและความสามารถของกลุ่มในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี๓) จำนวนปัญหาที่องค์กรชุมชนสามารถแก้ไขได้

๓. ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ควรพิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) มีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุทางเลือกการแก้ไขปัญหา และวิธีการแก้ไขปัญหา โดยดูถึงกระบวนการในการวิเคราะห์ดังกล่าวว่า มีการวิเคราะห์ที่ชัดเจนหรือไม่ มีการเชื่อมโยงปัญหากับสาเหตุหรือไม่ คุณภาพในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุการตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร มีทิศทางที่ถูกต้อง มีสติหรือไม่ ๒) มีการพัฒนาจิตสำนึก

๔. ในด้านการจัดกลุ่ม ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม ๒) ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เสนอความคิดลงมือปฏิบัติฯ ๓) สมาชิกทำหน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ๔) มีการสร้างและพัฒนากระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ๕) มีกฎระเบียบและกติการ่วมกัน ๖) มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกัน

๕. ในด้านที่เกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) จำนวนผู้นำ มีหลายคนหรือไม่ ๒) ความรู้และทักษะของผู้นำ มีหลายด้านหรือไม่ (เช่น ผู้นำด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้การจัดการ ฯลฯ)

๖. ในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัดได้แก่การที่สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

๗. ในด้านการยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) การสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอก เช่น เงินทุนและทรัพยากรในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ๒) มีคนเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นแหล่งความรู้๓) การมีความสามารถในการต่อรองกับรัฐ/แหล่งทุนต่าง ๆ มากขึ้น

๘. ในด้านการขยายผล ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่ ๑) จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น ๒) ประสิทธิภาพและกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้น ๓) จำนวนองค์กรที่เกี่ยวข้องมีมากขึ้น

บัณฑิต อ่อนดำ และ วิริยา น้อยวงศ์นยางค์^{๖๙} กล่าวถึง ตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ได้แก่

๑. องค์ความรู้ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย ที่ทันต่อความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้นั้นสามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา

^{๖๙} บัณฑิต อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์นยางค์. ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท:ประสบการณ์ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๓. หน้า ๔๓.

๒. กระบวนการเรียนรู้กล่าวคือ ในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาแสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองปัญหาของสมาชิกในชุมชน โดยใช้ภูมิปัญญาหมู่บ้าน ประสบการณ์และการเรียนรู้ประยุกต์เทคนิค และการจัดการ

๓. องค์กรชุมชน/การบริหารจัดการ/กำลังคน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้าน การจัดองค์กรในระดับตำบล หมู่บ้าน/ชุมชน การจัดระบบบริหารจัดการงานพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคม ชุมชน เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรวมตัวเพื่อจัดตั้งกลุ่มกองทุนออมทรัพย์มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมเครือข่ายทั้งเครือข่ายธรรมชาติเครือข่ายการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายประสบการณ์

๒.๕.๓ การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เซอร์ลี (Shirley, ๑๙๙๒) กล่าวถึงหลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังนี้^{๗๐}

๑) อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ดูแล รับผิดชอบการพัฒนาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่ให้เพียงพอ ประหยัดและมีประสิทธิภาพอย่างที่สุด อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงคุณค่าของทรัพยากรเหล่านั้นที่มีปัจจัยสำคัญ ประกอบอยู่ด้วยการพัฒนานั้นยังต้องคงความเป็นเอกลักษณ์เดิมไว้ให้มากที่สุดและเกิดผลกระทบน้อยที่สุด โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีใหม่ ๆ การใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมสามารถทำให้ธุรกิจนั้นยืนยาวได้

๒) ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับลดการก่อของเสีย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีการวางแผนการใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพหรืออาจจะหาทรัพยากรที่มีความเหมือนกันมาใช้ทดแทนกันได้ เพื่อเป็นการลดการใช้ทรัพยากรที่อาจจะหมดสิ้นไป เช่น การใช้คอนกรีตแทนไม้ในการสร้างบ้าน เป็นต้น ส่วนการลดการก่อของเสีย เช่น ขยะ ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ

๒.๑) ขยะแห้งอาจนำระบบการหมุนเวียนการใช้ การใช้ซ้ำและการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

๒.๒) ขยะเปียกอาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักปุ๋ยสามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

๓) รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาต้องมีการวางแผนที่สามารถขยายฐานการท่องเที่ยว โดยรักษาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมไว้

๓.๑) การเพิ่มคุณค่า เช่น แหล่งท่องเที่ยวน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก ฝึเสือ หรือ ปีนหน้าผาหรือหมู่บ้านวัฒนธรรมและแหล่งโบราณคดีอาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัว การทำเส้นทางจักรยานให้ท่องเที่ยวชมรอบหมู่บ้าน เป็นต้น

^{๗๐} อภิวัฒน์ คณะสุวรรณ. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมู่บ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๖๓.

๓.๒) การเพิ่มมาตรฐานการบริการ เช่น การส่งบุคลากรไปอบรมด้านต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษมัคคุเทศก์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้นหรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก

๔) ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำตามแผนที่วางไว้ แต่จะต้องประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาควบคู่กันด้วย อาทิ แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้การพัฒนาในสถานที่ท่องเที่ยวมีศักยภาพมากขึ้น

๕) ต้องใช้การท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยว ต้องประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อสรรหาทรัพยากรที่โดดเด่นของท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ได้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เป็นที่รู้จักมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เช่น การหาผลิตภัณฑ์และกิจกรรมใหม่ ๆ ใน แต่ละตำบลตามนโยบาย “๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์” ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายฐานเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

๖) การมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบเป็นองคร่วม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น ร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ หรือเป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการท่องเที่ยวนอกจากนั้นยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

๗) หมั่นประชุม หรือปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่

๗.๑) ชุมชนในพื้นที่

๗.๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๗.๓) กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว

๗.๔) สถาบันการศึกษา

๗.๕) สถาบันการศาสนา

๗.๖) หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่การประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยวการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยอาจจะมีการจัดประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อผิดพลาดมาแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเป็นการลดช่องว่างและข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ เช่น การกำหนดค่าบริการเรือโดยสารที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวควรเป็นมาตรฐานเดียวกัน

๘) การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ โดยจัดให้มีการอบรม การส่งบุคลากรไปศึกษาดูงาน การบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบผลสำเร็จ จะทำให้บุคลากรมีความรู้หรือแนวทางในการปฏิบัติมากขึ้น นับว่าเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยว เช่น การอบรมนักสื่อความหมายด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

๙) จัดเตรียมข้อมูลหรือคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องจัดเตรียมเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของสถานที่นั้น ๆ ให้พร้อมและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เพื่อความสะดวกในการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนหรืออาจจะทำให้อยู่ในรูปของสื่ออื่น ๆ เช่น แผ่นพับ คู่มือท่องเที่ยว หรือวีดีโอแนะนำ เป็นต้น

๑๐) ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดย

๑๐.๑) การสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง

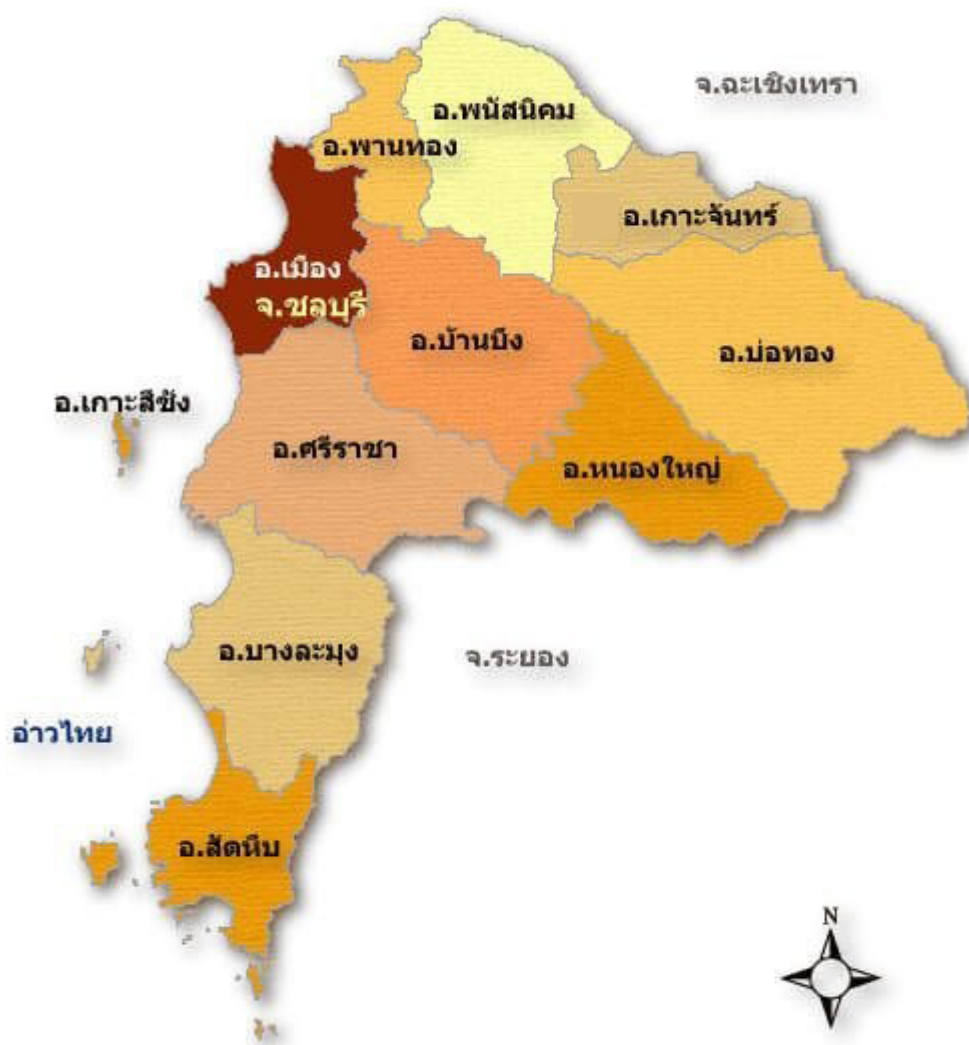
๑๐.๒) การสอบถามความเห็นด้วยใบประเมินผล

๑๐.๓) การวิจัยตลาดการท่องเที่ยว

ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบผลของการบริการและนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการ และการบริการให้มีประสิทธิภาพจากหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และหลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะเห็นได้ว่ามีความเกี่ยวพันกับทรัพยากรการท่องเที่ยว กล่าวคือทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานสำคัญในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนโดยทรัพยากรการท่องเที่ยวต้องถูกนำมาใช้อย่างชาญฉลาด ต้องทำการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วย เพื่อให้บรรลุหลักของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้ง ๔ ประการที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

๒.๖ บริบทเชิงพื้นที่ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ ๙๒ ตำบล ๖๘๗ หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร ๒ แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครแหลมฉบัง และเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ เทศบาลเมือง ๑๐ แห่ง เทศบาลตำบล ๓๕ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๕๐ แห่ง และมีรูปแบบการปกครองพิเศษ ๑ แห่ง คือ เมืองพัทยา แยกจากการปกครองของอำเภอบางละมุง เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ซึ่งมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว อำเภอทั้ง ๑๑ ของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอนันทนิกม อำเภอบางพลี อำเภอบ้านบึง อำเภอสัตหีบ อำเภอกะลาสิริ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และอำเภอกะลาสิริ

แผนภาพที่ ๒.๑ พื้นที่จังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรี เป็นดินแดนที่ปรากฏขึ้นมาในหน้าประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยทวารวดี ขอม และสุโขทัย แต่เดิมเป็นเพียงเมืองเกษตรกรรม และชุมชนประมงเล็กๆ หลายเมือง กระจายกันอยู่ห่างๆ โดยในทำเนียบศักดินาหัวเมืองสมัยอยุธยากำหนดให้ชลบุรีเป็นเมืองชั้นจัตวา ส่วนแผนที่ไตรภูมิก็มีชื่อตำบลสำคัญของชลบุรีปรากฏอยู่ เรียงจากเหนือลงใต้ คือ เมืองบางทราย เมืองบางปลาสร้อย เมืองบางพระเรือ (ปัจจุบันคือบางพระ) และเมืองบางละมุง แม้ว่าจะเป็นเพียงเมืองเล็กๆ แต่ก็อุดมไปด้วยทรัพยากรทั้งบนบก และในทะเล มีการทำไร่ ทำนา ทำสวน และออกทะเลมาแต่เดิม นอกจากนี้ยังมีการติดต่อกับชาวจีนที่ล่องเรือสำเภาเข้ามาค้าขายกับกรุงสยามด้วย

ดินแดนที่เรียกว่าจังหวัดชลบุรี มีผู้คนอาศัยอยู่มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์แล้ว คือสามารถย้อนไปได้จนถึงยุคหินขัด เช่น บริเวณที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำพานทอง เคยมีมนุษย์ยุคหินใหม่อาศัยอยู่ โดยชนกลุ่มนี้นิยมใช้ขวานหินขัดเพื่อการเก็บหาผลไม้ รวมถึงใช้ลูกปัด และกำไล ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาซึ่งมีลายที่เกิดจากการใช้เชือกทาบลงไปขณะดินยังไม่แห้ง นอกจากนี้ยังพบเศษอาหารทะเลพวกหอย ปู และปลาอีกด้วย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้มีการขุดสำรวจที่ตำบลพนมดี อำเภอกวนสินธุ์ พบร่องรอยของชุมชนโบราณก่อนประวัติศาสตร์โคกพนมดี ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ภายในเนื้อที่ ๔,๓๖๓ ตารางกิโลเมตรของชลบุรี อดีตเคยเป็นที่ตั้งเมืองโบราณที่มีความรุ่งเรืองถึง ๓ เมือง ได้แก่ เมืองพระรถ เมืองศรีพล และ เมืองพญาเร่ โดยอาณาเขตของ ๓ เมืองนี้รวมกันเป็นจังหวัดชลบุรีในปัจจุบัน

ที่ตั้ง และอาณาเขต

จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย หรือ ริมฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ ๑๒ องศา ๓๐ ลิปดา ถึง ๑๓ องศา ๔๓ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๐ องศา ๔๕ ลิปดา ถึง ๑๐๑ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๔ (ถนนสายบางนา-ตราด) รวมระยะทางประมาณ ๘๑ กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเส้นทางหลวงพิเศษหมายเลข ๗ หรือ Motorway (กรุงเทพฯ-ชลบุรี) ระยะทาง ๗๙ กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ ๔๕ นาทีเท่านั้น

๒. สะพานชลมารควิถี ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๓. ชายหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๔. ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลน ตำบล คลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๕. ตลาดประมงพื้นบ้านอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๖. หาดวอนนภา ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๗. แหลมแท่น ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๘. วิหารเทพสถิตพระกิตติเฉลิม (ศาลเจ้าหน่าจาซาไท้จื้อ) ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๙. วัดแสนสุขสุทธิวาราม ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
๑๐. เขาสามมุข ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

เทศกาลประเพณี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑. งานประจำจังหวัดชลบุรี เป็นงานประจำปีที่ชาวจังหวัดชลบุรี ได้ร่วมกันจัดติดต่อกันมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ กิจกรรมของงานได้รวมงาน "นมัสการพระพุทธสิหิงค์ งานสงกรานต์ และงานกาชาด" ไว้ด้วยกันโดยถือเอาประมาณกลางเดือนเมษายนของทุกปีเป็นวันจัดงานกิจกรรมของงาน ประกอบไปด้วยยว่นแห่พระพุทธสิหิงค์ พิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การละเล่นพื้นบ้าน การแสดงโขนของกรมศิลปากร และการแสดงทางวัฒนธรรม นิทรรศการ และ การออกร้าน ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการส่งเสริม และรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ตลอดจนปลูกฝังคุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรมไว้สืบไป

๒. งานเทศกาลวันไหล พอถึงเดือนเมษายน อากาศในเมืองไทยก็ยิ่งร้อนขึ้น แต่คนโบราณนั้นเข้าใจคิดประเพณีสงกรานต์ไว้คลายร้อน และถือเป็นวันปีใหม่ของไทย ประเพณีสงกรานต์ในภาคกลาง มักจะเล่นกันระหว่างวันที่ ๑๓-๑๔-๑๕ ของเดือนเมษายน ส่วนในภาคตะวันออกนั้นจะแตกต่างจากที่อื่นคือ จะเริ่มเล่นสาดน้ำกันประมาณวันที่ ๑๖ หรือ ๑๗-๑๘-๑๙ เมษายน โดยเรียกกันว่า "วันไหล" สำหรับเมืองพัทยา ได้กำหนดจัดงานวันไหลในวันที่ ๑๙ เมษายน ของทุกปี โดยมีกิจกรรมต่างๆ เช่น พิธีรดน้ำดำหัวขบวนแห่วันไหล การสาดน้ำกันอย่างสนุกสนานของประชาชน และ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยชาวต่างประเทศ เป็นต้น

๓. งานประเพณีก่อพระทรายวันไหล บางแสนเป็นงานประเพณีที่ชาวตำบลแสนสุข ได้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยโบราณ เดิมเรียกว่า งานทำบุญวันไหล คือ การที่ประชุมในหมู่บ้านต่างๆ ได้มาทำบุญร่วมกันเนื่องในเทศกาลวันสงกรานต์หรือวันปีใหม่ของไทย โดยการนิมนต์พระทุกวัดที่อยู่ในเขตตำบลแสนสุขมาประกอบพิธีสงฆ์ มีการทำบุญ ตักบาตรสงฆ์ หลังจากนั้นก็เป็นกิจกรรมก่อพระเจดีย์ทราย เล่นสาดน้ำ การละเล่น และกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น

๔. งานประเพณีวิ่งควาย เป็นประเพณีเก่าแก่ของจังหวัดชลบุรี จัดขึ้นเดือนตุลาคมของทุกปี นอกจากที่จัดที่อำเภอชลบุรีแล้วยังมีการจัดในช่วงเวลาใกล้เคียงกันในอำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่ ในวันงานชาวไร่ ชาวนาจะตกแต่งควายของตนอย่างสวยงามด้วยผ้าแพรสีต่างๆ และนำควายมาชุมนุมกันที่บริเวณสนามหน้าศาลากลางจังหวัด มีการแข่งขันวิ่งควาย ประกวดสุขภาพควายประกวดการตกแต่งควาย ประกวดนางงาม "น้องนางบ้านนา" เป็นต้น

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิพย์สุดา พุฒจร^{๗๑} ได้ศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด พบว่าชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอกมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบสหกรณ์ สมาชิกซึ่งเป็นคนในชุมชน ชื้อหุ้และได้รับเงินปันผลรายปีจากสัดส่วนร้อยละ ๓๕ จากรายได้ ทั้งหมดของกิจกรรมพายเรือคายัค นั่งเรือมาด และนั่งเรือมาดพร้อมรับประทานอาหารค่ำ และร้อยละ ๖๕ จัดสรรเพื่อการบริหารการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสาธารณสุขประโยชน์ และการจัดสวัสดิการสังคม ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คณะกรรมการบริหารชมรมเป็นกลุ่มผู้นำในชุมชน มีผู้จัดการชมรมทำหน้าที่ดูแลการท่องเที่ยวแทนสมาชิกชมรม ชมรมขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวการพัฒนาเกาะช้างส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ^{๗๒} ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มชุมชนและตัวแทนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มปลูกแลแปรรูปสมุนไพร มีความสนใจและเข้าใจรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ชุมชนมีศักยภาพเพียงพอต่อการรวมกลุ่มในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยทำหน้าที่เป็น ผู้สนับสนุนเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ ซึ่งทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านเครือข่ายและทำให้เกิดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวชุมชนรวมถึงการเชื่อมโยงเครือข่ายของธุรกิจชุมชน อันนำมาซึ่งการพัฒนาเครือข่ายชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

^{๗๑} ทิพย์สุดา พุฒจร, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน” วิทยานิพนธ์ (ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย .มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖).

^{๗๒} วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ, รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (ฉบับอิเล็กทรอนิกส์), (วารสารสมาคมนักวิจัย, ปี ๒๑ ฉบับที่ ๓), หน้า ๑๖๗-๑๘๑.

ณัฐปภัสร์ นวลสีทอง และคณะ^{๗๓} ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ๓ ด้าน ดังนี้ ๑) การจัดการด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ๒) การจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ๓) การจัดการด้านการส่งเสริม/สนับสนุนการท่องเที่ยว ๒) การจัดการด้านธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เชิงนวัตวิถีพุทธ แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนนวัตวิถีพุทธของศูนย์ปฏิบัติการ สวธ. บ้านหนองหญ้าปล้องมีองค์ประกอบหลายด้าน และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ซึ่งมี ผู้นำชุมชน ประชาชน เป็นต้น โดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ก่อให้เกิดการจ้างงานสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน จากผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ และเป็นแนวทางการจัดทำกลยุทธ์ในการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสืบไป

ดรรชนี ชีมนวนวงศ์ และคณะ^{๗๔} ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนววัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร พบว่า นักท่องเที่ยวเดินทางมาวัดป่าอุดมสมพรด้วยรถยนต์ และ รถทัวร์ นิยมมาวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันละสังขารของพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร การชมเครื่องอัฐบริวารในพิพิธภัณฑ์และการสวดมนต์เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมักปฏิบัติ รูปแบบการท่องเที่ยวของวัดป่าอุดมสมพรเน้นความเรียบง่าย ปัจจัยสำคัญในการดึงดูด นักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมคือ พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร แก่นแห่งพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสุปฏิปันโนภายในวัด จึงวิเคราะห์และนำเสนอรูปแบบ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ๓ ลำดับ (Three steps of Buddhist tourism management model) ประกอบด้วย ขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้ที่สนใจเที่ยวชมวัด จัดอยู่ในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไป ขั้นกลาง สำหรับผู้ที่มีจุดประสงค์ในการมาวัดเพื่อฟังและศึกษาธรรมะ และ ขั้นสูง สำหรับผู้เข้าใจพระธรรมและต้องการปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ในแต่ละขั้นจะมีองค์ประกอบตามหลักสัปปายะ ๗ ในระดับที่แตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมวัด

ธง คำเกิด และคณะ^{๗๕} ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ๑) สภาพบริบทของชุมชนตำบลต้นตาล เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์และความโดดเด่น มีการสืบสาน ประเพณีได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตเรียบง่าย แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือตลาดน้ำสะพานโค้ง ตลาดส้มปลา ยักษ์ ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน อีกทั้งยังมีสินค้า OTOP บ้านแม่พระจักษ์ที่ชื่อเสียงไปทั่วประเทศ คือ การทำเป็ดยวนที่สืบทอดภูมิปัญญาการทำมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษที่เป็นอัตลักษณ์ลวดลายแบบชาว ยวน และอาหารพื้น

^{๗๓} ณัฐปภัสร์ นวลสีทอง และคณะ, การท่องเที่ยวเชิงนวัตวิถีพุทธ, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ๗ (๒), ๒๕๖๕, ๑๐๐๒-๑๐๑๐.

^{๗๔} ดรรชนี ชีมนวนวงศ์ และคณะ, รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนววัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร, วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, ๗(๓), ๒๕๖๕, ๒๘๗-๓๐๑.

^{๗๕} ธง คำเกิด และคณะ, การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี, รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ, ๒๕๖๔. หน้า บทคัดย่อ.

ถิ่นของบ้านแม่พระประจักษ์ ๒) ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลต้นตาล มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในรูปแบบกลุ่ม โดยมีสมาชิกเป็นคนในชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัด สถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ชาวบ้านของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ผ่านฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ๓) พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตำบลต้นตาล พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวกับ ครอบครัว โดยมีลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนตำบลต้นตาลด้วยรถยนต์ส่วนตัว และมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาเที่ยวเพื่อเป็นการท่องเที่ยวและพักผ่อน โดยความต้องการด้านราคา เป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวมีความต้องการประสบการณ์ที่คุ้มค่าที่นักท่องเที่ยวจะได้รับกับช่วงเวลาที่ใช้ไปจึงไม่ได้มีความต้องการด้านการส่งเสริมการตลาดมากนัก ๔) รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชน ตำบลต้นตาล เป็นกระบวนการตั้งแต่การวางแผน การกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน รวมถึงผลลัพธ์ ของการบูรณาการการทำงานร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน โดยมีโครงสร้างการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนตำบลต้นตาล เป็นโครงสร้างการทำงานร่วมกันของตำบลต้นตาลที่ได้มีการกำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ โดยโครงสร้างการทำงานของการท่องเที่ยวตำบลต้นตาลมีรูปแบบการทำงานที่มีลักษณะไม่ซับซ้อน

พระครูศรีสิทธิบัณฑิต และคณะ^{๗๖} ได้ศึกษาเรื่อง มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสุวรรณค์ตะวันตก เพื่อเพิ่ม ศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ พบว่า ๑) ด้านสิ่งที่ดึงดูดใจในการท่องเที่ยว บัณฑิตที่มีสิ่งโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เป็นคุณค่า ทางจิตใจคือ "พระพุทธเมตตาประชาไทยไตรโลกนาถ คณาธาราฐอนุสรณ์" เป็นสิ่งที่จัดสร้างขึ้นตามแบบ พระพุทธรูปองค์ที่อยู่บนเทือกเขาบาปียันอายุกว่า ๒,๐๐๐ ปี ที่ถูกพายุพัดสลายไปให้กลับปรากฏให้เห็นอีก ครั้งในประเทศไทย ให้เกิดความรักเย็นเป็นสุข และเพื่อแสดงถึงความมั่นคงของพุทธศาสนาในไทย ๒) ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล สิ่งที่สำคัญในการพัฒนา และการเพิ่มศักยภาพรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา คือ ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านดิจิทัล จึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน โดยมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว โดยการสร้าง ความร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระแสการตื่นตัวของนักท่องเที่ยวในเทศกาลต่าง ๆ ๓) ด้านการให้บริการและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว วัดทิพย์สุคนธ์ ธาราม กาญจนบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธที่ให้บริการอย่างครบวงจร ทั้งการเข้าถึงและ รายละเอียดต่าง ๆ สะดวกและปลอดภัยในการบริการนักท่องเที่ยว

^{๗๖} พระครูศรีสิทธิบัณฑิต และคณะ. มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสุวรรณค์ตะวันตก เพื่อเพิ่ม ศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา. ๖(๒). ๒๕๖๔. หน้า ๗๐-๘๕.

สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชชานนท์^{๗๗} ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมของภาคใต้: การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ พบว่า ประการที่หนึ่ง การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้ มีรูปแบบเป็นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้านการท่องเที่ยว เครือข่าย ชุมชนและวัด โดยรูปแบบการท่องเที่ยวประเภทนี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากที่สุด เพราะมุ่งเน้นส่งเสริมการอธิบายความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้กับนักท่องเที่ยวผ่านช่องทางที่หลากหลาย อาทิการอธิบายผ่านพุทธศิลป์กรรม สื่อประชาสัมพันธ์ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งเอกสารที่จะมีผู้นำท่องเที่ยวคอยอธิบายเพิ่มเติม โดยสามารถเชื่อมโยงวิถีการท่องเที่ยว กับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างสอดคล้องกัน ประการที่สอง พบว่าเส้นทางการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้มีสามเส้นทางที่สำคัญได้แก่ ๑) เส้นทางพุทธธรรมเชิงบูรณาการ: การท่องเที่ยวตามจาริกประวัติศาสตร์ศรีวิชัยและพระธาตุเด่นได้ ๒) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมะ ๓) เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตคู่วิถีธรรม: เส้นทางธรรม แหล่งท่องเที่ยวศูนย์รวมจิตใจ ชุมชน ประการที่สาม การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมในภาคใต้ ได้มีส่วน ส่งเสริมกระบวนการทำงานและการปรับปรุงการเรียนรู้เพื่อการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดการ พัฒนากิจกรรม ตลอดจนการบริหารจัดการของเครือข่ายชุมชนและวัด ด้านการท่องเที่ยวทาง พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

กมลชนก จันทรเกตุ^{๗๘} ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอ ยังไม่เกิดความ ยั่งยืน เนื่องจากขาดความสมดุลในการพัฒนาทางด้านมิติของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม ประกอบกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของคนชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจาก ประชาชนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการจัดการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า มิติด้านที่ขาดความยั่งยืนและควรได้รับการแก้ไขตามลำดับความเร่งด่วน คือ มิติการพัฒนา ด้าน สิ่งแวดล้อม และด้านมิติการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม และปัจจัยที่มีผลต่อ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะยอ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ในชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก และปัจจัยด้านนโยบายมาตรการและ กฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะยอเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบ บริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชน ในทุก ๆ กระบวนการ

^{๗๗} สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชชานนท์. การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้: การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๑๘(๑). ๒๕๕๘. ๒๔๗-๒๖๒.

^{๗๘} กมลชนก จันทรเกตุ. การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๖๐. บทคัดย่อ.

นริวัลค์ ธรรมมินิตโชค^{๗๙} ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพของวัดที่เหมาะสมกับการ เป็นแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า ๑. ด้านนโยบาย วัดควรมึนโยบายในการปรับปรุงอาคาร สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่หลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาด้านศีล สมาธิ และปัญญา รวมทั้ง ต้องมีแผนพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ สร้างเครือข่ายของวัดเพื่อ แลกเปลี่ยนพระวิทยากรและ สื่อการเรียนรู้ จัดวัดให้เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชน จัดทำ ปฏิทินกิจกรรมประจำปีของ วัด ด้านเนื้อหาหลักธรรมที่นำมาใช้สอน ควรปรับปรุงสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ๒. ด้านคุณลักษณะของพระภิกษุสามเณร ต้องประพฤติตนเป็น แบบอย่างที่ดี มีความรู้ ทั้งทางโลกและทางธรรม มีทักษะในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบุคคล และกาลเทศะ ๓. ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ควรร่มรื่น สะอาด และสงบ มี ห้องน้ำสะอาดและเพียงพอ มีป้ายหัวข้อธรรมะข้อคิดที่เป็นประโยชน์ จัดพื้นที่ให้ผู้เข้ามาใช้ บริการมี โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องธรรมะ และควรมีห้องสมุดประจำวัดเพื่อให้ผู้สนใจได้ ค้นคว้า ๔. ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้ ควรเพิ่มกิจกรรมการเจริญวิปัสสนากรรมฐานสำหรับ ประชาชน มีกิจกรรม พระสงฆ์ให้คำปรึกษาแก่ประชาชน เชิญวิทยากรภายนอกเข้าร่วมกิจกรรม ทางศาสนา การสวดมนต์ แพลเพื่อให้เข้าใจความหมายของบทสวดมนต์ ควรเปิดโอกาสให้ พระภิกษุสามเณรเลือกเรียนรู้ทั้งทาง โลกและทางธรรมไปพร้อมกัน รวมทั้งจัดถวายความรู้แด่ พระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับ สังคมไทย การพูดในที่ชุมชน กฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบ และการจัดทำเว็บไซต์ประจำวัด

อิทธิวัตร ศรีสมบัติ, คณินันต์ ไสยโสภณ และพีระศักดิ์ วรฉัตร^{๘๐} ได้ศึกษาเรื่อง สายธารลุ่ม แม่น้ำมูล: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่า การสำรวจแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงพุทธและทำการประเมินศักยภาพ กำหนด ปัจจัยและเกณฑ์การชี้วัดเพื่อประเมิน ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีองค์ประกอบ ๒ ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว ผลการสำรวจ แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า แหล่งท่องเที่ยว เชิงพุทธในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้มีทั้งสิ้น ๘๐ แห่ง และผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงพุทธที่มีศักยภาพมาก จำนวน ๘ แห่ง คือ วัดเขา จันทรงาม วัดศาลาลอย วัดบ้านไร่ เป็นต้น ส่วนการกำหนดยุทธศาสตร์การพึ่งพาเพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งการพัฒนาและ การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืน โดยเชื่อมโยงกับ กลุ่มประเทศ เพื่อนบ้าน ผลปรากฏว่ายุทธศาสตร์ที่กำหนดมี ๓ ข้อ คือ ๑) การเชื่อมโยงเส้นทางการ ท่องเที่ยว ภายในจังหวัด ๒) การเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวกับจังหวัดใกล้เคียงภายในประเทศ มี ๒ เส้นทาง ๓) การเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน กำหนด ๔ เส้นทาง การสร้าง เครือข่ายการท่องเที่ยวจะต้องเป็นไปแบบบูรณาการระหว่างบริษัทนำเที่ยวทั้งในระดับจังหวัด

^{๗๙} นริวัลค์ ธรรมมินิตโชค. การศึกษารูปแบบของวัดที่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

^{๘๐} อิทธิวัตร ศรีสมบัติ, คณินันต์ ไสยโสภณ และพีระศักดิ์ วรฉัตร. สายธารธรรมลุ่มแม่น้ำมูล: ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กลุ่มจังหวัดอีสานใต้. รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ, ๒๕๖๐.

ระดับประเทศ และระดับนานาชาติ รวมไปถึงองค์กรท้องถิ่นชุมชนและจังหวัด จะทำให้การพัฒนา และการส่งเสริมการท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

สมประสงค์ อ่อนแสง^{๔๑} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ของวัดจังหวัด มุกดาหารเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ๑) วัดจังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพในการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพียงพอ ทั้งที่เป็นพระเจดีย์ วิหาร ศาลาการเปรียญ โบสถ์หรือสิม พระพุทธรูปที่มีชื่อเสียง พระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงทั้งในอดีตและปัจจุบัน สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และกิจกรรมเด่นที่มีลักษณะ เฉพาะที่เน้นการปฏิบัติทางด้านจิตใจ การกราบไหว้บูชา การศึกษาประวัติ ความเป็นมา ศิลปกรรมเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การพักผ่อนหย่อนใจ และการชมทัศนียภาพที่สวยงาม ร่มรื่น รวมทั้งการรักษาสืบทอดประเพณีท้องถิ่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพเส้นทาง ลักษณะการเดินทาง ระยะทางจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก การบริการสาธารณูปโภค ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ร้านอาหารเครื่องดื่ม การประชาสัมพันธ์ และความพร้อมของบุคลากร ที่มีขีดความสามารถในการรองรับเพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนของนักท่องเที่ยว เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยังมีปริมาณ น้อยจึงไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด ชาวบ้านในชุมชนก็ยังมีความรู้สึกว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวชมนั้นไม่ได้สร้างความรำคาญ สิ่งจูงใจในการท่องเที่ยวเหล่านี้มีเสน่ห์ ที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยว นักถึง และพอใจที่เดินทางมาสัมผัส มาชื่นชม ส่วนปัญหาที่สำคัญ คือ ขาดการประชาสัมพันธ์ในการนำเสนอข้อมูลให้นักท่องเที่ยวได้ทราบเกี่ยวกับวัดต่าง ๆ นักท่องเที่ยวยังมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น การทิ้งขยะไม่เป็นที่ การนำเครื่องดื่มที่มี แอลกอฮอล์ไปดื่มในบริเวณวัด และการขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง เนื่องจากบางวัดตั้งอยู่บนภูเขาสูง ๒) แนวทางการพัฒนาในด้านศักยภาพหลักที่ เป็นสิ่งจูงใจของแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การ บริหารส่วนตำบล ควรให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ตลอดจนการจัดงบประมาณในการปรับปรุง ดูแลรักษา ซ่อมแซมเสนาสนะและสิ่งต่าง ๆ ในวัด ไม่ควรปล่อยให้ปะการะของวัดทั้งหมด และแนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพประกอบของ แหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาเส้นทางคมนาคม ซ่อมแซมผิวถนน จัดทำป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายประชาสัมพันธ์ข้อมูลสารสนเทศ จัดทำเอกสารหรือแผ่นพับแนะนำวัด จัดทำ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการจัดอบรม ให้ความรู้กับอาสาสมัครในหมู่บ้านทั้ง ที่เป็นผู้อาวุโส กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้าน นักเรียน นักศึกษา ให้มีความรู้เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของวัด และสิ่งสำคัญ ๆ ในวัด จนสามารถ นำนักท่องเที่ยวเข้าชมวัดและให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ หากสามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาที่ วางแผนไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาที่วางแผนไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาศักยภาพวัดจังหวัดมุกดาหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมได้มากขึ้น จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน

^{๔๑} สมประสงค์ อ่อนแสง. เอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, (พิมพ์ครั้งที่ ๘). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๒.

นิภารัตน์ สายประเสริฐ^{๕๒} ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชน ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ๑) ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่มีความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตามเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว ในกรณีที่ไม่มีการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวมาก่อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีวัฒนธรรมเข้ามา เกี่ยวข้อง การใช้พื้นที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย และมีความศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ๒) ประชาชนบ้านป่าละอูมีความต้องการในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวของ ชุมชน สามารถจัดตั้งชมรมเพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการท่องเที่ยวในชื่อชมรมป่าละอูเกาะตอ ป่าละอู ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการดำรงรักษาเอกลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของชุมชน โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของกรรมการชมรมฯ ออกเป็น ๔ ฝ่ายที่ชัดเจน ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน ๓ เส้นทาง คือ เส้นทางศึกษาธรรมชาติเขาทุ่ง เส้นทางเดินศึกษาวัฒนธรรมชุมชนบ้านป่าละอู และเส้นทางศึกษาระบบนิเวศห้วยป่าละอูน้อย และโปรแกรม การท่องเที่ยว ๓ รูปแบบคือ แบบครึ่งวันอัตราค่าบริการ ๑๕๐ บาท/คน แบบเต็มวันอัตรา ค่าบริการ ๒๐๐ บาท/คน และแบบค้างคืน ๑ คืน อัตราค่าบริการ ๔๐๐ บาท/คน ๓) นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มมีความคิดเห็นต่อความสมบูรณ์และเหมาะสมของทรัพยากร การท่องเที่ยวของชุมชนทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่ในระดับดี และมีความพึงพอใจมาก ต่อกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยวของชมรมฯ โดยพึงพอใจในอัตราค่าเข้าชมและการต้อนรับ ของประชาชนในชุมชนมากที่สุด แต่ต้องปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ รวมถึงสถานที่ชมการแสดง ที่ยังไม่เหมาะสมและสถานที่จอดรถที่ไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ๔) สมาชิกชมรมฯ ให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) ที่มีลักษณะแบบ ให้ความร่วมมือ (Cooperation) ใน ๓ ขั้นตอนคือ การวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพ ชุมชน การวางแผนและการเตรียมความพร้อมชุมชน การติดตามและการประเมินผลที่เกิดขึ้น จากการท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมแบบจอมปลอม (Pseudo Participation) ที่มีลักษณะได้รับความช่วยเหลือ (Assistencialism) ในขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ๕) ประชาชนในชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของชุมชนว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศ ทางบวกหรือมีสภาพดีขึ้นหลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ๖) รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ประกอบด้วย องค์ประกอบ การจัดการ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว ๒) ด้านกระบวนการเรียนรู้ ๓) ด้านการจัดการ และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วม

^{๕๒} นิภารัตน์ สายประเสริฐ. การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. คุษณินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๖๓.

สกนธ์ ภู่งามดี^{๘๓} ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยววัดภาคกลาง: การพัฒนายุทธศาสตร์ ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ ๙ วัด ขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (ขสมก.) ผลการวิจัยพบว่า ๑) เป็นภารกิจเพิ่มเติมจากหน้าที่ขององค์การ ขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ โดยมีเหตุผล ๓ ประการ คือ ๑) ต้องการสนองต่อนโยบายรัฐบาล ๒) มองเห็นศักยภาพและโอกาสขององค์การด้านการรับส่งกลุ่มคนในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวด้วยรถประจำทางปรับอากาศขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ๓) ต้องการ สร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้องค์กรสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ๒) มีปัญหาภายใน ๓ ประการ คือ ๑) ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ราคาบัตรโดยสาร และคุณภาพการให้บริการ ส่วนปัญหานอก ได้แก่ ๑) ปัญหาด้านคุณภาพการให้บริการจากวัดเป้าหมาย ๒) ปัญหาด้านกฎหมาย คือ การรับรองทางกฎหมายในการดำเนินโครงการระยะยาว การร้องเรียนจากบริษัทเอกชน เงื่อนไขการต่อใบอนุญาต และการมีคู่แข่งเพิ่มขึ้น ๓) ปัญหาจากเหตุสุดวิสัยที่เกิดจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง ๓) การวิเคราะห์ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ได้นำไปสู่การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริม การท่องเที่ยวตามโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ ๙ วัดขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพฯ (ขสมก.) ฉบับสมบูรณ์ที่ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์หลัก ดังนี้ ยุทธศาสตร์เชิงรุก ยุทธศาสตร์พลิกฟื้น ยุทธศาสตร์รักษาเสถียรภาพ และยุทธศาสตร์การตัดทอน

เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์^{๘๔} ศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของวัดป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ๑) วัดป่าได้พยายามปกป้องพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่และเพื่อช่วยเหลือสังคม โดยเฉพาะ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และพบว่าการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของวัดป่าในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีการวางแผนงาน แต่ส่วนใหญ่ไม่เป็นการ มีกระจายอำนาจน้อย การบังคับบัญชาส่วนใหญ่ไม่เป็นการและถือตามลำดับอาวุโสมากกว่าตำแหน่ง การสื่อสาร กับภายในวัดป่าและภายนอกใช้การสื่อสารด้วยวาจาเป็นหลัก การจัดหาเงินเพื่อการจัดการส่วนใหญ่ได้จากเงินบริจาค ผู้นำของแต่ละวัดเป็นผู้ที่มีความอดทนและเสียสละสูงเป็นพระนักปฏิบัติ และพระนักพัฒนาพร้อม ๆ กัน การควบคุมและประเมินผลการจัดการส่วนใหญ่ดำเนินการโดย เจ้าอาวาสและเป็นแบบไม่ทางการ ๒) วัดป่ามีแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ๕ แนวคิดหลัก คือ ๑) แนวคิดแบบผสมผสานแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์กับแนวคิดเชิงพุทธจริยธรรม ๒) แนวคิดแบบ ทางสายกลาง ๓) แนวคิดการจัดการแบบเชิงโครงสร้าง ๔) แนวคิดแบบองค์รวม และ ๕) แนวคิด แบบสร้างปัญญา และมีตัวแบบอีก ๕ ตัวแบบหลัก คือ ๑) แบบมีส่วนร่วม ๒) แบบเครือข่าย ๓) แบบปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๔) แบบวัฒนธรรมชุมชน และ ๕) แบบธรรมชาติ ๓) ปัญหาจากปัจจัยภายในของวัดป่า ได้แก่ ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เรื่องสุขภาพของเจ้าอาวาส เรื่องการขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้ในการดับไฟป่า ส่วนเรื่องอุปสรรคเกิดจากปัจจัย

^{๘๓} สกนธ์ ภู่งามดี. การท่องเที่ยววัดภาคกลาง: การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยวตามโครงการท่องเที่ยวไหว้พระ ๙ วัด ขององค์การขนส่งมวลชน กรุงเทพฯ (ขสมก.). ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๓.

^{๘๔} เสาวพงษ์ ยมาพัฒน์. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของวัดป่าในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๓.

ภายนอก คือ การตีความหลักพุทธธรรมที่แตกต่างกันของพระสงฆ์ การจัดโครงสร้างองค์การสงฆ์ซึ่งมีลักษณะเชิงควบคุมพระสงฆ์ อุปสรรคที่เกิดจากกฎระเบียบของส่วนราชการที่ไม่ยืดหยุ่นและ การไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสงฆ์ส่วนกลาง และหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะภาครัฐ เรื่องขัดผลประโยชน์กับผู้ครอบครองที่ดินเดิมและกลุ่มนายทุน รวมทั้งอุปสรรคเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติค่านิยมของชาวบ้าน ไปสู่กระแสโลกสมัยใหม่และอุปสรรคจากไฟฟ้า

ณัฏฐ์ ศรีดี, ปัญญา คล้ายเดช และดวงดี โอธูสูง^{๔๕} ศึกษาศึกษารูปแบบและ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง: กระบวนการจัดการพุทธศิลป์ ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ๑. รูปแบบอัตลักษณ์และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในวัดในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย ๑) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม/พุทธศิลป์ ๒) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ ๓) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี ๔) รูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อเยี่ยมชมกราบไหว้พระเกจิและพระศักดิ์สิทธิ์ ๕) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรมโดย มุ่งเน้นกิจกรรมการปฏิบัติธรรมของประชาชนเป็นพื้นฐาน ๖) รูปแบบการท่องเที่ยวอันเกิดจาก สายสัมพันธ์ทางสังคมและการพัฒนาชุมชน โดยวัดท่องเที่ยวในเขตภาคกลาง มีอัตลักษณ์ที่มี ความโดดเด่นเฉพาะตนเอง โดยจำแนกตามอิริยาบถของพระพุทธรูปในลักษณะปางต่าง ๆ ได้แก่ พระพุทธรูปปางมารวิชัย ปางสมาธิ ปางประทับยืน ปางไสยาสน์ มีขนาดใหญ่โดดเด่นเป็น ที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีอัตลักษณ์เฉพาะตามลักษณะของสื่อพุทธศิลป์ ที่มีใช้พระพุทธรูป ได้แก่ เจดีย์ ต้นโพธิ์ รอยพระพุทธรบาท อีกทั้งยังมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในวัด ในลักษณะเป็นระบบโดยมีการใช้ ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคมและ วัฒนธรรม พร้อมกับการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับท้องถิ่น ประสานแผนการ พัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีประชุมและปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนถึงการพัฒนาคู่มือการจัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว ๒) ๒. นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการท่องเที่ยววัดในเขตภาคกลางกล่าวคือ จะเดินทางมา ท่องเที่ยวเป็นครอบครัว โดยใช้รถยนต์ส่วนตัว มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการมาท่องเที่ยวและ พักผ่อน ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเคยมาท่องเที่ยวที่วัดมาก่อน การเดินทางมาท่องเที่ยวจะ มุ่งเน้นแบบเข้าไปเย็นกลับ หรือ One-day Trip โดยจะทราบข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมาจาก เว็บไซต์ มาท่องเที่ยวกับเพื่อนหรือญาติของตนเอง มีค่าใช้จ่ายไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาทต่อคนต่อครั้ง และจะเดินทางต่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่นต่อไป นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวมีความเห็นว่า วัดท่องเที่ยวในเขตภาคกลางส่วนใหญ่เป็นวัดที่สำคัญ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ มีคุณค่าต่อจิตใจ อย่างมาก ส่วนใหญ่ตั้งของโบราณสถานที่สำคัญ โดยวัดเหล่านั้นมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประดิษฐานอยู่ ซึ่งเป็นสื่อพุทธศิลป์ที่มีความงดงาม มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ที่สามารถสืบค้นได้ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในฐานะชาวพุทธ ซึ่งประดิษฐานคู่บ้านคู่เมือง

^{๔๕} ณัฏฐ์ ศรีดี, ปัญญา คล้ายเดช และดวงดี โอธูสูง. การศึกษารูปแบบและ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง: กระบวนการ จัดการพุทธศิลป์ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา. รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

ยาวนาน เป็นที่พึงทางจิตใจของประชาชนทั่วไป ทั้งในยามปกติหรือ เมื่อมีความเดือดร้อน และในขณะที่ต้องการประสบความสำเร็จซึ่งเมื่อได้มาราบไว้ พระพุทธรูปที่วัดแล้ว นักท่องเที่ยวจะมีความรู้สึก ทำให้มีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ๓) มีกำลังใจในการฟันฝ่าอุปสรรคและผ่านพ้นไปได้ เพราะเมื่อมีสติมากขึ้น ก็จะทำให้ทำงานได้ดี ขึ้น ประสบความสำเร็จมากขึ้น จิตใจที่ฟุ้งซ่านก็สงบลง และมีสติมากขึ้น รู้สึกมีความสุขมากขึ้น โดยมีการตั้งความปรารถนาขอให้ช่วยดลบันดาลให้ประสบความสำเร็จตามที่อธิษฐานขอพร ขอให้สำเร็จในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ตลอดจนถึง โชคลาภ และต้องการทำบุญ ให้อำนาจ ทำให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตหลังจากได้กราบไว้ กล่าวคือ ได้ทำความดี ละเว้น ความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต และได้ดำเนินชีวิต ด้วยความมีสติ

พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี, สุจิตราภา นิลกำแหง พันธุ์วิไล และภัชรบถ ฤทธิเต็ม^{๔๖} การศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ: กระบวนการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ๑) นักท่องเที่ยวที่มีความพึงพอใจต่อสถานที่ท่องเที่ยวและจัดการท่องเที่ยวโดยรวม ระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกลยุทธ์ การท่องเที่ยว ด้านบุคลากร และด้านประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ๒) กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของวัดในภาคเหนือ มีประเด็นสำคัญ ๔ ประเด็น คือ ๑) การจัดการด้านพื้นที่ มีการจัดทำผังการใช้สอยพื้นที่ของวัดตามบทบาทหน้าที่ ๒) การจัดการด้านแผนพัฒนา มีการจัดทำแผนพัฒนาวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ๓) การจัดการ ด้านบุคลากร มีกระบวนการจ ดการบุคลากร และ ๔) การจัดการด้านระบบสื่อความหมาย การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม มีการพัฒนาทางด้านระบบสื่อ ความหมายของวัด ๓) เส้นทางและการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดในภาคเหนือ ๓ เส้นทาง คือ เส้นทางที่ ๑ เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยตำนานพระเจ้าเลียบโลก จำนวน ๑๗ วัด เส้นทาง ที่ ๒ เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยคติความเชื่อชุธาตุ จำนวน ๑๒ วัด และเส้นทางที่ ๓ เส้นทาง การท่องเที่ยวตามรอยวัดสำคัญทางประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว จำนวน ๒๓ วัด ส่วนผล การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดในภาคเหนือ จำแนกได้ ๔ ลักษณะ คือ ๑) ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ ๒) ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ ๓) ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา และ ๔) ความสามารถในการรองรับทาง ความรู้สึก

^{๔๖} พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี, สุจิตราภา นิลกำแหง พันธุ์วิไล และภัชรบถ ฤทธิเต็ม. การศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ: กระบวนการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร และพระมหาเสรีชน นิสฺสโร^{๘๗} การพัฒนารูปแบบ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในสังคมไทย พบว่า มีเส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่หลากหลาย ในมิติของความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยวัดที่มีความมั่งคั่งทางด้านพุทธศิลปกรรมและความเชื่อเรื่อง “พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์” จะเป็น เส้นทางที่ได้รับความนิยมสูงมาก ๒) ผลการศึกษารูปแบบกิจกรรม อัตลักษณ์ และกระบวนการจัดการเพื่อการท่องเที่ยว ของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น พบว่า รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวจะ ปรากฏตามอัตลักษณ์ที่สำคัญตามคติความเชื่อของพระพุทธศาสนาและความเชื่อของท้องถิ่น แต่ละภูมิภาค และมีกระบวนการจัดการที่แตกต่างกันไปตามอัตลักษณ์ของวัดนั้น โดยมีรูปแบบ กิจกรรม อัตลักษณ์ และกระบวนการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันใน ๕ ด้าน คือ ๑) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวตามศรัทธาความเชื่อ ในพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ๒) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวตามคติความเชื่อทาง พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น ๓) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวตาม ความมั่งคั่งของแหล่งพุทธศิลปกรรม ๔) รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแหล่ง ประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง และ ๕) รูปแบบและ กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการปฏิบัติธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ๓) . กระบวนการจัดการท่องเที่ยวของวัดในสังคมไทย พบว่า มีกระบวนการจัดการ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดในมิติที่หลากหลายทั้งในเชิงกายภาพ การพัฒนาสังคม การพัฒนา จริยธรรม การจัดกิจกรรมเชิงพุทธ และการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ๔) การประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในสังคมไทย ทั้งใน ด้านกายภาพ/สภาพแวดล้อม การจัดการพุทธศิลปกรรมภายในวัด การรองรับด้านสังคมและ วัฒนธรรม การให้คุณค่าทางจิตใจและปัญญาตามหลักพุทธศาสนา การส่งเสริมเศรษฐกิจ ชุมชนและการพัฒนาสังคม พบว่า วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีศักยภาพและขีด ความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยวได้ในระดับดี มีเพียงบางวัดมีความสามารถ ในการจัดการเชิงการท่องเที่ยวในระดับดีมาก และก็มีอีกหลายวัดที่ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรม

พระสรวิชัย อภิปัญญา และคณะ^{๘๘} ศึกษาศึกษารูปแบบและกระบวนการ จัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้: การสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาเชิงบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้มี ๓ รูปแบบ ได้แก่ ๑) เส้นทางพุทธธรรมเชิง

^{๘๗} พระมหาสุทิตย์ อาภากร และพระมหาเสรีชน นิสฺสโร. การพัฒนารูปแบบและ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

^{๘๘} พระสรวิชัย อภิปัญญา, จักรกริช สังขมณี, สายชล ปัญญชิต, ภูเบศ วณิชชานนท์ และปวิฐ ภิญาสินวัฒน์. รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ในภาคใต้ : การสื่อสารคุณค่าและการพัฒนาเชิงบูรณาการ. รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

บูรณาการ: การท่องเที่ยวตามจารีกประวัตินิเวศวิทยาและ พระธาตุแดนใต้ ๒) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ๓) เส้นทางท่องเที่ยววิถีชีวิตวิถีวัฒนธรรม: เส้นทาง ธรรมแหล่งท่องเที่ยวศูนย์รวมจิตใจชุมชน โดยแต่ละเส้นทางมีความโดดเด่นและคุณค่าทาง พระพุทธศาสนาที่สามารถสื่อสารหลักธรรม ตลอดจนความโดดเด่นเชิงสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างออกไป ดังนั้น หากภาครัฐและภาคท้องถิ่นให้ความสนใจในการพัฒนาความโดดเด่นของแต่ละวัดในเส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคใต้ จนสามารถยกระดับมาตรฐานองค์ความรู้การบริหารจัดการที่เหมาะสมกับสังคม เศรษฐกิจและ วัฒนธรรมที่กำลังเปลี่ยนไปของสังคมไทย การท่องเที่ยวลักษณะเช่นนี้จะเป็อีกหนึ่งทางเลือก สำหรับการท่องเที่ยวของไทยในอนาคต

มานิช พรหมปัญโญ^{๘๙} ศึกษาเรื่อง แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ถูกดำเนินตามภายใต้นโยบายระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับองค์กร โดยได้ระบุปัญหาของการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนนั้น ยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน แหล่งท่องเที่ยวขาดเสน่ห์ ทั้งยังขาดการถ่ายทอดความรู้ทางศาสนาโดยมีคฤหัสถ์ การสนองความต้องการในการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น จำเป็นต้อง พัฒนาระบบการสื่อสาร แหล่งท่องเที่ยวความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งถือว่าอยู่ใน ระดับสูง แต่การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกการท่องเที่ยวถูกเรียกร้อยอยู่ในระดับกลาง ส่วนศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี นั้น ไม่ว่าจะเป็นด้านอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ที่โดดเด่น และภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริการที่พัก และอื่น ๆ อีกทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนนั้น ควรส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการวางแผนยุทธศาสตร์และ กำหนดนโยบายต่าง ๆ โดยเน้นถึงสาระสำคัญของพุทธศาสนามากกว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพียงอย่างเดียว ส่วนการดำเนินนโยบายนั้นควรดำเนินตามตัวชี้วัดมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, แสง นิลมานะ และพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ^{๙๐} ศึกษา รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ๑) วัดกลุ่มตำนานองค์พระธาตุและกลุ่มพระพุทธรูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความพร้อมในทางกายภาพมาก ที่สุด วัดกลุ่มพระอริยสงฆ์ และวัดกลุ่มปฏิบัติธรรมมีความพร้อมทางกายภาพระดับกลาง ส่วนศาสนสถานรูปแบบของพระ

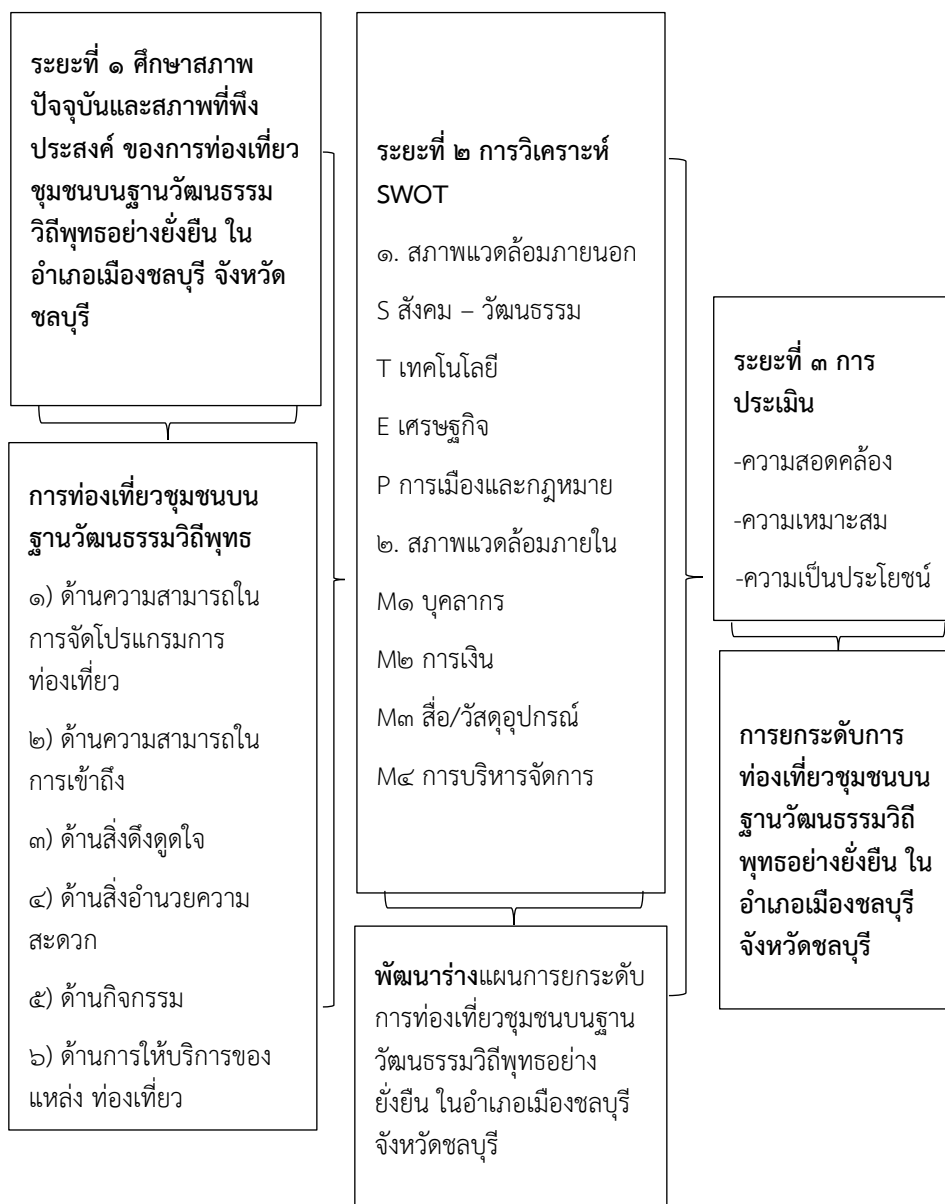
^{๘๙} มานิช พรหมปัญโญ. (๒๕๕๖). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (มิถุนายน - ธันวาคม ๒๕๖๒) : ๓๖-๔๗.

^{๙๐} แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, แสง นิลมานะ และพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญโญ. การศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทาง ธรรม” รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

ธาตุมีลักษณะคล้ายคลึงกันกระจายกันอยู่ทั่วภูมิภาค ส่วนใหญ่จำลองแบบจากพระธาตุพนม ศาสน
 วัดฤ คือ พระพุทธรูปปางมารวิชัยมีชื่อเสียงใน ความศักดิ์สิทธิ์ วัดพระอริยสงฆ์ส่วนใหญ่นิยมสร้าง
 เจดีย์พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ในขณะที่ยังปฏิบัติธรรมมีสภาพป่าที่สมบูรณ์ บางท้องถิ่นชุมชนเป็นผู้
 ก่อตั้งชมรมในวัดให้ความรู้เกี่ยวกับ อาชีพและสุขภาพ มีรูปแบบการสื่อสารธรรมผ่านสถาปัตยกรรม
 จิตรกรรม ประติมากรรมหรือสื่อ พุทธธรรมและคติธรรมตามต้นไม้ ยิ่งไปกว่านั้นวัดเหล่านี้มีส่วนช่วย
 ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมแรงงานในท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดแผนการจัดงาน ร่วมจัด
 งาน ร่วมในการจัดเก็บ รายได้ของวัด บางวัดมีความขัดแย้งกับกรรมการวัดในเรื่องทรัพย์สินของวัด ๒)
 พระสงฆ์มีการตื่นตัว และปรับปรุงวัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เกิดการสร้างงาน การพัฒนา
 สาธารณูปโภคภายในวัด ในขณะเดียวกันภาระของพระสงฆ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
 ครอบคลุมการปฏิบัติ ธรรมและบางวัดยังไม่มีแผนแบ่งพื้นที่ระหว่างนักท่องเที่ยวและที่พักพระสงฆ์ แม้ว่า
 การท่องเที่ยวจะ นำมาซึ่งรายได้จำนวนมาก ถึงกระนั้นวัดก็ได้กระจายรายได้ไปสู่ชุมชนในรูปแบบการ
 บำเพ็ญ ประโยชน์ เช่น มอบทุนการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนท้องถิ่นไม่แสดงอัตลักษณ์ทาง
 ท่องเที่ยวยกเว้นงานเทศกาลประจำปี

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

ภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๒) เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๓) เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น ๓ ระยะ ๗ ขั้นตอน ดังนี้

๓.๑ ระยะที่ ๑ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓.๑.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๑ เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่างประชากร ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓.๑.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยระยะที่ ๑ เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการวิจัย จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีจำนวน ๑๙๒,๗๑๕ คน^๑ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่^๒ (Taro Yamane, ๑๙๖๗) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ดังนี้

^๑ เทศบาลเมืองชลบุรี. สถิติประชากรจากทะเบียนบ้าน เขตพื้นที่อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๒๕๖๗. สืบค้นจาก <https://www.napachon.go.th/service-guide-๑> [สืบค้นเมื่อ : ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗]

^๒ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. (กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้า ปริ้นติ้ง. ๒๕๔๖).

สูตรคำนวณ

$$n = \frac{N}{1 + N_e}$$

เมื่อกำหนดให้

n	=	ขนาดของหน่วยตัวอย่างกลุ่มเป้าหมาย
N	=	ประชากรทั้งหมด
e	=	ระดับความมีนัยสำคัญ (๐.๐๕)

เมื่อคำนวณตามสูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ จะได้กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

แทนค่า	n	=	$\frac{๑๙๒๗๑๕}{๑ + (๑๙๒๗๑๕ (๐.๐๕)^๒)}$
		=	๓๙๙.๑๗

จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เท่ากับ ๔๐๐ คน

ผู้วิจัยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างในประชากรทั้งหมด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบที่ไม่ทราบโอกาส หรือความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ด้วยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างที่เต็มใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเท่านั้น

๙๓

๓.๓.๓ วิธีการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๑ เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูล จากวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวมอบให้แก่นายกเทศบาลเมืองชลบุรี พร้อมทั้งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำ แบบสอบถามแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนทันที เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้รับมาบันทึก วิเคราะห์ผลทางสถิติ แปลผล สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานการวิจัย

๓.๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๑ เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

^{๙๓} สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. อ้างแล้ว.

ขั้นตอนที่ ๑ นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ คน เพื่อตรวจสอบ ประเมินเพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา(Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเที่ยงตรงทางเนื้อหามากกว่า ๐.๘๐ ขึ้นไป^{๙๔}

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการตรวจสอบ

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- +๑ หมายถึง เห็นด้วยที่จะให้นำข้อคำถามนี้มาใช้
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจที่จะให้นำข้อคำถามนี้มาใช้
- ๑ หมายถึง ไม่เห็นด้วยที่จะให้นำข้อคำถามนี้มาใช้

ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เท่ากับ ๐.๙๗๖ จึงนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงแบบสอบถามต่อไป

ขั้นตอนที่ ๒ นำเครื่องมือที่ผ่านการ IOC หาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรนอกเทศบาลเมืองชลบุรี จำนวน ๓๐ คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha Coefficient Cronbach)^{๙๕} เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยข้อคำถามที่จะนำไปใช้จะต้องมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมากกว่า ๐.๗๖ ซึ่งในที่นี้ผลการทดลองใช้ (Try Out) ของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เท่ากับ ๐.๙๙๑ จากกระบวนการสร้างเครื่องมือทำให้ได้เครื่องมือฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป

ขั้นตอนที่ ๓ จัดทำแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๖ ข้อคำถาม

^{๙๔} ศิริชัย กาญจนวาสี, **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

^{๙๕} บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔).

ส่วนที่ ๒ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน ๖ ด้าน ประกอบด้วย

๑) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว	จำนวน ๑๒ ข้อ
๒) ด้านความสามารถในการเข้าถึง	จำนวน ๑๒ ข้อ
๓) ด้านสิ่งดึงดูดใจ	จำนวน ๑๒ ข้อ
๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	จำนวน ๑๒ ข้อ
๕) ด้านกิจกรรม	จำนวน ๑๒ ข้อ
๖) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	จำนวน ๑๒ ข้อ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการให้ค่าน้ำหนักคะแนนแบบสอบถามตามหลักการของลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น ๕ ระดับ โดยมีการแบ่งการประเมิน ดังนี้

มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับน้อยมาก	เท่ากับ ๑ คะแนน
มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับน้อย	เท่ากับ ๒ คะแนน
มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับปานกลาง	เท่ากับ ๓ คะแนน
มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับมาก	เท่ากับ ๔ คะแนน
มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในระดับมากที่สุด	เท่ากับ ๕ คะแนน

๓.๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยระยะที่ ๑ เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

๑. การหาค่าร้อยละ (Percentage)^{๙๖} คือ

$$P = \frac{x \times 100}{N}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ
 X = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
 N = จำนวนข้อมูล

๒. การหา “ค่าเฉลี่ย”^{๙๗} (Mean)

^{๙๖} นิภา เมธาวิชัย, *วิทยาการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏธนบุรี, ๒๕๓๕),.

^{๙๗} สงศรี ชมภูวงศ์, *การวิจัย*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช , ๒๕๔๗), หน้า ๕๕.

$$\begin{aligned}\bar{X} &= \frac{\sum X}{N} \\ \text{เมื่อ } \bar{X} &= \text{ค่าเฉลี่ย} \\ \sum x &= \text{ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม} \\ N &= \text{จำนวนข้อมูล}\end{aligned}$$

๓. การหา “ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน”^{๙๘} (Standard Deviation)

$$\begin{aligned}\text{S.D.} &= \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}} \\ \text{เมื่อ S.D.} &= \text{ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน} \\ \sum x^2 &= \text{ผลรวมกำลังสองของคะแนน} \\ N &= \text{จำนวนข้อมูล} \\ (\sum x)^2 &= \text{ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง}\end{aligned}$$

ในส่วนเกณฑ์การแปลความหมายสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็นของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วงชั้นเท่ากันตามหลักการของเบสและคานห์ (Best and Kahn, ๑๙๙๓) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ -๑.๕๐ หมายถึง	มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ -๒.๕๐ หมายถึง	มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ -๓.๕๐ หมายถึง	มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ -๔.๕๐ หมายถึง	มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ -๕.๐๐ หมายถึง	มีสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ในส่วนของการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Need Index (PNI_{Modified})

$$PNI_{\text{Modified}} = \frac{I-D}{D}$$

^{๙๘} ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

$PNI_{Modified}$ แทน ค่าดัชนีการจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

I แทน คะแนนค่าเฉลี่ยตามสภาพที่พึงประสงค์

D แทน คะแนนเฉลี่ยตามสภาพปัจจุบัน

โดยเมื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานค่า ๕ ระดับ ที่มีการตอบสนองรายการคู่ (Dual Response) มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อ ในส่วนที่เป็นข้อมูลสภาพปัจจุบันและส่วนที่เป็นข้อมูลความต้องการ โดยคำนวณ การวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็น แบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายใน โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือจุดอ่อน สำหรับการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายนอก และกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือโอกาส ส่วนค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือภาวะคุกคาม

๓.๒ ระยะที่ ๒ พัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓.๒.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๒ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) และแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

๓.๒.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยระยะที่ ๒ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการวิจัยโดยประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒ ชุด ดังนี้

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน ๓ ข้อ คือ

- ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผน
- ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- ต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

ซึ่งภายหลังจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จึงได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๗ คน จาก ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ คน

กลุ่มที่ ๒ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จำนวน ๓ คน

กลุ่มที่ ๓ นักวิชาการด้านนโยบายและแผน จำนวน ๒ คน

๒) การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน ๓ ข้อ คือ

- ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผน
- ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
- ต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
- ต้องเป็นผู้มีอำนาจในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ซึ่งภายหลังจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จึงได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) สำหรับสนทนากลุ่ม จำนวน ๕ คน ดังนี้

- นักวิเคราะห์นโยบายและแผน กระทรวงวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี
- นักวิชาการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนา
- ตัวแทนวัดในพื้นที่เป้าหมาย
- ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้าน
- นักวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชลบุรี

๓.๒.๓ วิธีการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๒ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลจากวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวมอบให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งแบบสัมภาษณ์จำนวน ๑ ชุด จากนั้นจะทำการนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ๓๐ - ๕๐ นาที ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑ ท่าน หรือจนกว่าผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา และจะหยุดการสัมภาษณ์ เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วน หรืออิ่มตัว (Saturation of data) โดยพบว่าข้อมูลเริ่มซ้ำกับข้อมูลเดิม ไม่มีข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่เก็บรวบรวมได้ โดยผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีสิทธิปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ และสามารถถอนตัวออกจากการเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยการปฏิเสธหรือถอนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน หรือตำแหน่งหน้าที่การงานที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะพึงได้รับ ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเชิงวิชาการเท่านั้น และผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร่วมวิจัยไว้เป็นความลับ ทั้งการเผยแพร่ผลการวิจัยจะกระทำในภาพรวม โดยผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการออกเปิดเผยไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่ผู้เข้าร่วมโครงการจะเมตตาให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวโดยได้อนุญาตไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนเอกสารข้อมูลจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา ๑ ปี หลังจากการเผยแพร่ผลการวิจัยและจะถูกทำลายทั้งหมดหลังจากนั้น

ระยะที่ ๒ การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลจากวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวมอบให้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งแบบสัมภาษณ์จำนวน ๑ ชุด จากนั้นจะทำการนัดหมาย วัน เวลา ในการจัดทำการสนทนากลุ่ม (focus group) ซึ่ง จะทำการสนทนากลุ่มผ่านระบบออนไลน์ Zoom Meeting ID : ๒๗๙ ๒๖๑ ๙๔๓๓ Passcode : ๑๑๑๑ เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ จากผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปลังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการระยะเวลาดำเนินการและผลที่ได้รับดังต่อไปนี้

๑. รับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ อภิปรายกลุ่มข้อค้นพบจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ คน ผลที่ได้รับ คือ องค์ประกอบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒. วิธีดำเนินการวิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๕ คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายการศึกษาวิจัยระยะที่ ๔ นี้ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการท้องถิ่น เจ้าหน้าที่แผนและการจัดทำแผนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนชุมชน ซึ่งสามารถให้ความคิดเห็นข้อเสนอแนะ

องค์ประกอบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ได้อย่างดี

๓. วิธีดำเนินการอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการดำเนินการสนทนากลุ่มหรืออภิปรายกลุ่ม แบบมีโครงสร้างและทำในลักษณะเชิงธรรมชาติกับกลุ่มผู้ร่วมอภิปรายจำนวนน้อย ผู้ดำเนินการจะนำการอภิปราย (Discussion)^{๙๙} จากผู้ทรงคุณวุฒิระดับปริญญาโทและเอก เพื่อรับฟังความคิดเห็นรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแล้วสรุปสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓.๑ ลำดับขั้นของการอภิปรายกลุ่มเรียงลำดับดังนี้

๓.๑.๑ เสนอความเป็นมาของการศึกษา

๓.๑.๒ นำเสนอผลการศึกษาสังเคราะห์องค์ประกอบในระยะที่ ๑-๔

๓.๑.๓ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

๓.๑.๔ เสนอแนะรูปแบบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓.๑.๕ สรุปผลการอภิปรายกลุ่ม

ผู้วิจัยจะไม่แสดงความคิดเห็นร่วมกับที่ประชุมอภิปรายกลุ่ม แต่จะเป็นผู้บันทึกความคิดเห็นทุกความคิดเห็นที่แสดงออกมา

๓.๒ ประเด็นอภิปราย ผู้วิจัยจะนำประเด็นหลักตามแบบอภิปรายกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเป็นแนวคำถาม (Guideline) ที่จะใช้ในการสนทนาแต่ละข้อ แยกเป็นประเด็นย่อย ๆ ที่กำหนดไว้ในกรอบการวิจัยของการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในการอภิปรายนั้น ผู้วิจัยจะใช้แนวคำถามในการสืบค้นข้อมูล ในแต่ละประเด็นจนครบถ้วนกระบวนการ ความ จึงจะเริ่มคำถามโดยใช้แนวคำถามในประเด็นต่อ ๆ ไป และดำเนินการเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ จนครบทุกประเด็น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมอภิปรายเสนอแนะความคิดเห็นต่อองค์ประกอบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ตามแนวความคิดของตนเองได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ข้อเสนอแนะแนวทางที่จะได้ จะนำมาสรุปองค์ประกอบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ตามกรอบแนวคิดการวิจัยและหากมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่ไม่สามารถจะเข้าประเภทใดได้ ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อเสนอแนะรูปแบบดังกล่าว

^{๙๙} บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, สถิติเพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๔๙).

แยกไว้เป็นประเภทต่าง ๆ ตามข้อค้นพบจากการอภิปราย ในการอภิปรายกลุ่มแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะจดบันทึกในแบบบันทึกและบันทึกเทปของการสนทนาทุกครั้ง เพื่อที่จะนำมาทบทวนประเด็นการอภิปราย เพื่อไม่ให้ประเด็นหนึ่งประเด็นใดตกหล่นหรือหลงลืม ในการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอภิปราย

๓.๒.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๒ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ชุด ดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อคำถามที่ทำการศึกษาไว้ในลักษณะกว้างๆ ล่วงหน้าก่อนทำการสัมภาษณ์ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questions) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับเชิงลึก การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เป็นหน้าที่ของผู้วิจัยที่จะซักถามรายละเอียดจากผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล (Individual Interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเป็นอิสระและมีความเป็นส่วนตัวในการให้ข้อมูล มีจำนวน ๖ ข้อคำถามประกอบด้วย

๑. ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) การจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว รู้ถึงแหล่งท่องเที่ยว ในสถานที่ที่จะเดินทางไป เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

๒. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม สามารถทราบข่าวสารได้จากแหล่งใด การเดินทาง

๓. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว จุดเด่นของโบราณสถาน

๔. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่จอดรถ การเปิดให้ท่องเที่ยวภายในสถานสถาน ผู้นำเที่ยว เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล

๕. กิจกรรม (Activities) ที่เกิดขึ้นภายในโบราณสถาน และกิจกรรมประจำปีที่เป็นเอกลักษณ์

๖. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) อาทิเช่น ร้านค้า ร้านอาหารของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

ชุดที่ ๒ แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เกี่ยวกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยการสนทนากลุ่มย่อยนี้เป็นการวิภาษวิธี (Dialectic Process) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง

คุณภาพด้วยการจัดกลุ่มข้อมูล เนื้อหาเป็น ๓ รูปแบบ ทั้งข้อมูลเชิงข้อเสนอ (Thesis) เชิงปฏิเสธ (Anti Thesis) และข้อมูลเชิงสรุป/สังเคราะห์ (Synthesis) ในทุกมิติประเด็นของการวิจัยซึ่งจะทำให้กระบวนการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลมีความรอบครอบทุกมุมมองของการวิจัย แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เป็น การพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีรายละเอียดดังนี้

- ๑) ด้านวิสัยทัศน์
- ๒) ด้านยุทธศาสตร์
- ๓) ด้านกลยุทธ์
- ๔) ด้านโครงการ

๓.๒.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยระยะที่ ๒ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสนทนากลุ่ม ด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาโดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาจัดกลุ่มและสรุปภาพรวมของข้อมูล โดยประยุกต์ใช้แนวทาง ๖ ขั้นตอนของเมาสทากาส (Moustakas, ๑๙๙๔)^{๑๐๐} ดังนี้

- ๑) การถอดความข้อมูล (Data Transcribing) ด้วยการอ่านและทำความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติต่อการดำเนินงาน ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่างๆ
- ๒) การจัดการข้อมูล (Data Managing) โดยบันทึกข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะลงในไฟล์คอมพิวเตอร์ จัดหมวดหมู่ของคำตอบแบบคร่าว ๆ ตามกรอบ แนวคิดในวิจัยในครั้งนี้ และส่วนข้อมูลที่ยังไม่มีหมวดหมู่ที่ชัดเจน หรือมีความหมายไม่ชัดเจน จะถูกบันทึกแยกไว้ก่อนเพื่อการทำทำความเข้าใจในขั้นตอนต่อไป
- ๓) การอ่านและการบันทึก (Reading and Memoing) ในขั้นตอนนี้เป็นการอ่านทบทวน ข้อมูลเนื้อหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับการบันทึกไว้ในไฟล์ด้วย
- ๔) การอธิบาย (Describing) เป็นขั้นตอนที่นำกรอบแนวคิดในการวิจัยมาช่วยในการอธิบายรูปแบบ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยกรอบแนวคิดจะช่วยให้เห็นความเกี่ยวข้องกันมากยิ่งขึ้น
- ๕) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Classifying) นำข้อมูลข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะมาจัดเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน โดยพิจารณาจัดเป็นหมวดหมู่ตามมิติตัวแปรตามของการวิจัย

^{๑๐๐} สมศักดิ์บุญสาร. การสื่อสารการตลาด. เอกสารประกอบการเรียน คณะภาษาและการสื่อสาร. (สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๔๖).

๖) การตีความหมายข้อมูล (Interpreting) ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เขียนบรรยายถึงประเด็นข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยใช้ความรู้ความเข้าใจของผู้วิจัย จากนั้นได้นำข้อมูลมาแปลผล เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

ดังนั้น เมื่อได้รูปแบบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งปรับปรุงองค์ประกอบรูปแบบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จากระยะที่ ๒ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแนวทางดังกล่าวที่ได้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายระดับสูง เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี (ร่างแผนฯ ครั้งที่ ๒)

๓.๓ ระยะที่ ๓ ประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓.๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๓ เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยระยะที่ ๓ เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการวิจัยแบบ ๓๖๐ องศา โดย ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ตัวแทนพื้นที่โบราณสถาน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

๓.๓.๓ วิธีการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๓ เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูล จากวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวมอบให้แก่กลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งแบบประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชน

บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑ ชุด เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนทันที เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำข้อมูลที่ได้รับมาบันทึก วิเคราะห์ผลทางสถิติ แปลผล สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานการวิจัย

๓.๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยระยะที่ ๓ เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ การประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีจำนวน ๔ ด้าน ประกอบด้วย

- ๑) ด้านวิสัยทัศน์
- ๒) ด้านยุทธศาสตร์
- ๓) ด้านกลยุทธ์
- ๔) ด้านโครงการ

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการให้ค่าน้ำหนักคะแนนแบบประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ตามหลักการของลิเคิร์ท (Likert Scale) ซึ่งแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น ๕ ระดับ โดยมีการแบ่งการประเมินเป็น ๓ ลักษณะดังนี้

ลักษณะที่ ๑ การประเมินความเหมาะสม

มีความเหมาะสม ในระดับน้อยมาก	เท่ากับ ๑ คะแนน
มีความเหมาะสม ในระดับน้อย	เท่ากับ ๒ คะแนน
มีความเหมาะสม ในระดับปานกลาง	เท่ากับ ๓ คะแนน
มีความเหมาะสม ในระดับมาก	เท่ากับ ๔ คะแนน
มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด	เท่ากับ ๕ คะแนน

ลักษณะที่ ๒ การประเมินความเป็นไปได้

ความเป็นไปได้ ในระดับน้อยมาก	เท่ากับ ๑ คะแนน
ความเป็นไปได้ ในระดับน้อย	เท่ากับ ๒ คะแนน
ความเป็นไปได้ ในระดับปานกลาง	เท่ากับ ๓ คะแนน

มีความเป็นไปได้ ในระดับมาก เท่ากับ ๔ คะแนน

มีความเป็นไปได้ ในระดับมากที่สุด เท่ากับ ๕ คะแนน

ลักษณะที่ ๓ การประเมินความเป็นประโยชน์

มีความเป็นประโยชน์ในระดับน้อยมาก เท่ากับ ๑ คะแนน

มีความเป็นประโยชน์ในระดับน้อย เท่ากับ ๒ คะแนน

มีความเป็นประโยชน์ในระดับปานกลาง เท่ากับ ๓ คะแนน

มีความเป็นประโยชน์ในระดับมาก เท่ากับ ๔ คะแนน

มีความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด เท่ากับ ๕ คะแนน

ส่วนที่ ๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน ๑ ข้อคำถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด (Open-end Question)

๓.๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยระยะที่ ๓ เกี่ยวข้องกับการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เกณฑ์การแปลความหมายในการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี แบ่งการแปลความหมายออกเป็น ๓ ลักษณะ ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วงชั้นเท่ากันตามหลักการของเบสและคานห์ (Best and Kahn, ๑๙๙๓) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ -๑.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ -๒.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ -๓.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ -๔.๕๐ หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ -๕.๐๐ หมายถึง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยเมื่อประเมินตรวจสอบ ยืนยัน รับรองแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐาน
วัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เรียบร้อยแล้ว จึงทำการเขียน
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๒) เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๓) เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ ๗ คน และแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนทั้งสิ้น ๔๐๐ ชุดผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพวิเคราะห์แบบพรรณนาและการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งแสดงในรูปของตารางประกอบการบรรยาย ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยออก ดังนี้

๔.๑ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๔.๒ พัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๔.๓ ประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

$\bar{X}$	=	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
S.D.	=	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
$PNI_{Modified}$	=	ค่าดัชนีการจัดเรียงอันดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
N	=	จำนวนประชากร

๔.๑ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นประชาชนใน อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ที่อยู่อาศัย และเขตโบราณสถานใกล้ที่พัก รายละเอียดดังตาราง ๔.๑ ถึง ๔.๖

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๒๗๓	๖๘.๒๕
หญิง	๑๒๗	๓๑.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๖๘.๒๕ รองลงมาคือ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๗๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
๑๘ – ๓๘	๗๖	๑๙
๓๙ – ๔๙	๑๖๔	๔๑
๕๐ – ๖๐	๑๑๕	๒๘.๗๕
มากกว่า ๖๐ ปี	๔๕	๑๑.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีช่วงอายุระหว่าง ๓๙ ถึง ๔๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๑ รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง ๕๐ ถึง ๖๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๗๕ รองลงมาคือ ช่วงอายุ ๑๘ ถึง ๓๘ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๙ และน้อยที่สุดคือ ช่วงอายุมากกว่า ๖๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าประถมศึกษา	๘๓	๒๐.๗๕
ประถมศึกษา	๑๔๘	๓๗
มัธยมศึกษา	๙๕	๒๓.๗๕
อนุปริญญา	๔๕	๑๑.๒๕
ปริญญาตรี	๑๕	๓.๗๕

วุฒิการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปริญญาโท	๙	๒.๒๕
ปริญญาเอก	๕	๑.๒๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๓๗ รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาอยู่ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๗๕ รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาอยู่ระดับต่ำกว่าประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๗๕ รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาอยู่ระดับอนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๒๕ รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๕ รองลงมาคือมีวุฒิการศึกษาอยู่ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๕ และน้อยที่สุดวุฒิการศึกษาอยู่ระดับปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ ๑.๒๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๕ ปี	๗๒	๑๘
ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี	๑๒๓	๓๐.๗๕
ระหว่าง ๑๐ - ๒๐ ปี	๑๒๖	๓๑.๕๐
มากกว่า ๒๐ ปี	๗๙	๑๙.๗๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่อยู่ระหว่าง ๑๐ ถึง ๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕๐ รองลงมาคือมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่อยู่ระหว่าง ๕ ถึง ๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๗๕ รองลงมาคือมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่มากกว่า ๒๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๗๕ และน้อยที่สุดมีระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ต่ำกว่า ๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามที่อยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
ตำบลบางปลาสร้อย	๖๕	๑๖.๓๗
ตำบลมะขามหย่ง	๓๒	๘.๐๙
ตำบลแสนสุข	๙	๒.๒๓
ตำบลบ้านสวน	๒๙	๗.๑๕
ตำบลอ่างศิลา	๑๔	๓.๕๙
ตำบลเสม็ด	๑๑	๒.๘๑
ตำบลห้วยกะปิ	๑๖	๓.๘๘
ตำบลบ้านปึก	๓๐	๗.๓๘
ตำบลเหมือง	๔๐	๑๐.๑๐
ตำบลบางทราย	๒๐	๕.๐๕

ที่อยู่อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
ตำบลหนองไม้แดง	๒๖	๖.๖๒
ตำบลดอนหัวฬ่อ	๑๐๗	๒๖.๘๓
รวม	๕๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลดอนหัวฬ่อ คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘๓ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลบางปลาสร้อย คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๗ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลเหมือง คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๐ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลมะขามหย่ง คิดเป็นร้อยละ ๘.๐๙ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลบ้านปึก คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๘ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลบ้านสวน คิดเป็นร้อยละ ๗.๑๕ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลหนองไม้แดง คิดเป็นร้อยละ ๖.๖๒ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลบางทราย คิดเป็นร้อยละ ๕.๐๕ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลห้วยกะปิ คิดเป็นร้อยละ ๓.๘๘ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลอ่างศิลา คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๙ รองลงมาคือมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลเสม็ด คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๑ และน้อยที่สุดมีสถานที่อยู่อาศัยในตำบลแสนสุข คิดเป็นร้อยละ ๒.๒๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเขตโบราณสถานใกล้ที่พัก

สถานะทางสังคม	จำนวน	ร้อยละ
วัดต้นสน	๙๒	๒๓.๐๐
วัดบางเบ้ง	๕๗	๑๔.๒๕
วัดอ่างศิลา	๘๑	๒๐.๒๕
วัดตาลล้อม	๖๔	๑๖.๐๐
วัดใหญ่อินทาราม	๑๕	๓.๗๕
ตึกมหาราช มหาราชินี	๓๘	๙.๕๐
ศาลจังหวัดชลบุรีหลังเก่า	๕๓	๑๓.๒๕
รวม	๕๐๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีที่พักอาศัยอยู่ใกล้วัดต้นสน คิดเป็นร้อยละ ๒๓ รองลงมาคือ วัดอ่างศิลา คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๕ รองลงมาคือ วัดตาลล้อม คิดเป็นร้อยละ ๑๖ รองลงมาคือ วัดบางเบ้ง คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๒๕ รองลงมาคือ ศาลจังหวัดชลบุรีหลังเก่า คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๕ รองลงมาคือ ตึกมหาราช มหาราชินี คิดเป็นร้อยละ ๙.๕๐ และน้อยที่สุดคือ วัดใหญ่อินทาราม คิดเป็นร้อยละ ๓.๗๕ ตามลำดับ

๔.๑.๒ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในส่วนของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความจำเป็นแบบ PNI_{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ๑) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ๒) ด้านความสามารถในการเข้าถึง ๓) ด้านสิ่ง

ดึงดูดใจ ๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ๕) ด้านกิจกรรม ๖) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว
ดังตารางที่ ๔.๗ ถึง ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี $PNI_{modified}$ ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัด
ชลบุรี โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)

สภาพการท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. ด้านความสามารถในการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยว	๒.๔๔	๐.๗๔	น้อย	๓.๘๑	๐.๙๖	มาก	๐.๕๖๐	๑
๒. ด้านความสามารถในการ เข้าถึง	๒.๕๐	๐.๙๓	ปาน กลาง	๓.๘๖	๐.๙๓	มาก	๐.๕๔๕	๒
๓. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	๒.๗๗	๑.๐๓	ปาน กลาง	๓.๖๑	๐.๙๔	มาก	๐.๓๐๕	๕
๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	๓.๐๖	๑.๑๕	ปาน กลาง	๓.๕๕	๑.๐๕	มาก	๐.๑๖๑	๖
๕. ด้านกิจกรรม	๒.๖๐	๑.๑๑	ปาน กลาง	๓.๖๑	๑.๑๙	มาก	๐.๓๘๕	๔
๖. ด้านการให้บริการของแหล่ง ท่องเที่ยว	๒.๖๘	๑.๒๒	ปาน กลาง	๓.๗๓	๑.๑๑	มาก	๐.๓๙๔	๓
โดยภาพรวม	๒.๗๒	๑.๐๙	ปาน กลาง	๓.๖๗	๑.๐๔	มาก	๐.๓๒๖	

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ
อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๗๒)
โดยด้านที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ =๓.๐๖) รองลงมาคือ
ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}$ =๒.๗๗) ตามลำดับ และศักยภาพการท่องเที่ยวต่ำที่สุดคือ ด้านความสามารถใน
การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =๒.๔๔)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๗)
โดยด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($\bar{X}$ =๓.๘๖) รองลงมาคือ
ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =๓.๘๑) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ต่ำ
ที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ =๓.๕๕)

ส่วนความต้องการจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยว
มากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ที่ต้องได้รับการยกระดับก่อนเป็น

อันดับแรก ($PNI_{\text{modified}}=0.560$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($PNI_{\text{modified}}=0.545$) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ($PNI_{\text{modified}}=0.394$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ($PNI_{\text{modified}}=0.385$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($PNI_{\text{modified}}=0.305$) และด้านที่ต้องการยกระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($PNI_{\text{modified}}=0.161$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวมเท่ากับ 0.326 โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (0.326) คือจุดแข็ง และค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (0.326) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ ๑ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($PNI_{\text{modified}}=0.161$)

ลำดับที่ ๒ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($PNI_{\text{modified}}=0.305$)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ ๑ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($PNI_{\text{modified}}=0.560$)

ลำดับที่ ๒ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($PNI_{\text{modified}}=0.545$)

ลำดับที่ ๓ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ($PNI_{\text{modified}}=0.394$)

ลำดับที่ ๔ ด้านกิจกรรม ($PNI_{\text{modified}}=0.385$)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)

ปัจจัยภายนอก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI_{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	๓.๒๖	๐.๕๔	ปานกลาง	๔.๖๙	๐.๕๑	สูงมาก	๐.๓๐๕	๓
๒. นวัตกรรมและเทคโนโลยี (T)	๓.๒๕	๐.๖๑	ปานกลาง	๔.๗๒	๐.๖๔	สูงมาก	๐.๓๑๑	๑
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	๓.๒๙	๐.๖๕	ปานกลาง	๔.๗๓	๐.๖๒	สูงมาก	๐.๓๐๔	๔
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๓๑	๐.๕๒	ปานกลาง	๔.๗๙	๐.๕๕	สูงมาก	๐.๓๐๙	๒
โดยภาพรวม	๓.๒๘	๐.๕๘	ปานกลาง	๔.๗๓	๐.๕๘	สูงมาก	๐.๓๐๗	

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$) และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด

คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}=3.31$) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.29$) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=3.25$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.73$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}=4.79$) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.73$) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=4.72$)

เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยการระบุความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวก่อน พบว่า คือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวก่อนเป็นอันดับแรก ($PNI_{modified}=0.301$) รองลงมาคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($PNI_{modified}=0.309$) ตามลำดับ และด้านที่ต้องการยกระดับการท่องเที่ยวน้อยที่สุดคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($PNI_{modified}=0.304$) ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมาทำรูปแบบการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ดังนี้

๑. ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี (๐.๓๐๑)
๒. ด้านนโยบายของรัฐ (๐.๓๐๙)
๓. ด้านสภาพสังคม (๐.๓๐๕)
๔. ด้านสภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๐๔)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๐๗ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๗) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๗) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

- ลำดับที่ ๑ ด้านสภาพสังคม (๐.๓๐๕)
ลำดับที่ ๒ ด้านสภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๐๔)

ภาวะคุกคาม (T)

- ลำดับที่ ๑ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี (๐.๓๐๑)
ลำดับที่ ๒ ด้านนโยบายของรัฐ (๐.๓๐๙)

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัด
ชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

(n=๔๐๐)

ด้านความสามารถในการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
ผู้จัดโปรแกรมท่องเที่ยวควรมี ความรู้ทางท่องเที่ยวและความ เชี่ยวชาญในตลาดที่นักท่องเที่ยว ต้องการเข้าถึง	๒.๐๑	๐.๘๗	น้อย	๓.๗๑	๐.๗๗	มาก	๐.๘๔๖	๑
มีทีมและการบริหารการ ท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน	๒.๘๑	๐.๖๐	ปาน กลาง	๓.๘๒	๐.๖๕	มาก	๐.๓๕๙	๗
นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการ จัดโปรแกรม ทั้งในการตลาด , การจอง, และการให้บริการ	๒.๗๑	๐.๗๑	ปาน กลาง	๓.๕๐	๑.๑๒	มาก	๐.๒๙๒	๘
ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบ ความปลอดภัย, การติดตามการ ท่องเที่ยว, หรือการให้บริการ เพิ่มเติม	๒.๖๖	๐.๗๑	ปาน กลาง	๔.๐๑	๑.๐๑	มาก	๐.๕๐๘	๕
ให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวที่ มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ที่สุด	๒.๕๗	๐.๗๒	ปาน กลาง	๓.๗๔	๑.๒๖	มาก	๐.๔๕๕	๖
เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพเพื่อ รองรับการท่องเที่ยว อย่าง สร้างสรรค์	๒.๔๐	๐.๙๔	น้อย	๓.๗๕	๐.๙๑	มาก	๐.๕๖๓	๔
ก่อสร้างแผนและโปรแกรมที่มี ความน่าสนใจและสอดคล้องกับ ความต้องการของตลาด	๒.๒๑	๐.๘๔	น้อย	๔.๐๖	๐.๙๙	มาก	๐.๘๓๗	๒
ใช้วิธีการตรวจสอบผลและรับฟัง ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง โปรแกรมท่องเที่ยวในอนาคต	๒.๑๕	๐.๕๐	น้อย	๓.๘๗	๐.๙๙	มาก	๐.๘๐๐	๓
โดยภาพรวม	๒.๔๔	๐.๗๔	น้อย	๓.๘๑	๐.๙๖	มาก	๐.๕๖๐	

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ
อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว
โดยภาพรวม พบว่า มีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ =๒.๔๔) โดยข้อที่มีศักยภาพมาก
ที่สุด คือ มีทีมและการบริหารการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน ($\bar{X}$ =๒.๘๑) รองลงมาคือ นำเทคโนโลยีที่
ทันสมัยมาใช้ในการจัดโปรแกรม ทั้งในการตลาด, การจอง, และการให้บริการ ($\bar{X}$ =๒.๗๑) ตามลำดับ

และมีศักยภาพต่ำที่สุดคือ ผู้จัดโปรแกรมท่องเที่ยวควรมีความรู้ทางท่องเที่ยวและความเชี่ยวชาญในตลาดที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าถึง ($\bar{X}=2.01$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมพบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$) โดยข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ กสร้างแผนและโปรแกรมที่มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ($\bar{X}=4.06$) รองลงมาคือ ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบความปลอดภัย, การติดตามการท่องเที่ยว, หรือการให้บริการเพิ่มเติม ($\bar{X}=4.01$) ตามลำดับ และมีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดโปรแกรม ทั้งในการตลาด, การจอง, และการให้บริการ ($\bar{X}=3.50$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวมเท่ากับ 0.560 โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากับหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (0.560) คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (0.560) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ 1 นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดโปรแกรม ทั้งในการตลาด, การจอง, และการให้บริการ (0.292)

ลำดับที่ 2 มีทีมและการบริหารการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน (0.359)

ลำดับที่ 3 ให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (0.455)

ลำดับที่ 4 ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบความปลอดภัย, การติดตามการท่องเที่ยว, หรือการให้บริการเพิ่มเติม (0.508)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ 1 ผู้จัดโปรแกรมท่องเที่ยวควรมีความรู้ทางท่องเที่ยวและความเชี่ยวชาญในตลาดที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าถึง (0.846)

ลำดับที่ 2 กสร้างแผนและโปรแกรมที่มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด (0.837)

ลำดับที่ 3 ใช้วิธีการตรวจสอบผลและรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโปรแกรมท่องเที่ยวในอนาคต (0.800)

ลำดับที่ 4 เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว อย่างสร้างสรรค์ (0.563)

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

(n=๔๐๐)

ปัจจัยภายนอกด้าน ความสามารถในการจัด โปรแกรมการท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	๓.๑๖	๐.๗๗	ปาน กลาง	๔.๖๗	๐.๕๗	สูง มาก	๐.๓๒๓	๓
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศ (T)	๓.๑๕	๐.๘๖	ปาน กลาง	๔.๖๕	๐.๕๒	สูง มาก	๐.๓๒๓	๓
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	๓.๑๙	๐.๙๘	ปาน กลาง	๔.๘๗	๐.๔๒	สูง มาก	๐.๓๔๕	๒
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๑๒	๐.๗๘	ปาน กลาง	๔.๙๒	๐.๔๕	สูง มาก	๐.๓๖๖	๑
โดยภาพรวม	๓.๑๖	๐.๘๕	ปาน กลาง	๔.๗๘	๐.๔๙	สูง มาก	๐.๓๔๐	

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้าน
ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๑๖)
และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ
($\bar{X}$ =๓.๑๙) รองลงมาคือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๓.๑๖) ตามลำดับ และด้านที่เอื้อต่อความสามารถใน
การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวต่ำที่สุดคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๓.๑๒)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบน
ฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัด
โปรแกรมการท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ =๔.๗๘) และรายด้านมีการปฏิบัติ
ในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๔.๙๒) รองลงมาคือ
ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๔.๘๗) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
($\bar{X}$ =๔.๖๕)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณา
จากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่ง
ภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๔๐ โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๔๐) คือ
โอกาส และ ค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๔๐) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

ลำดับที่ ๑ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๓๒๓)

ลำดับที่ ๒ สภาพสังคม (๐.๓๒๓)

ภาวะคุกคาม (T)

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๖๖)

ลำดับที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๔๕)

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง

(n=๔๐๐)

ด้านความสามารถในการเข้าถึง	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
การมีทักษะในการติดต่อและให้บริการนักท่องเที่ยวที่ดี ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์	๒.๓๓	๐.๙๐	น้อย	๓.๙๐	๐.๘๗	มาก	๐.๖๗๔	๒
ให้ความสำคัญถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเครื่องประดับท้องถิ่น เพื่อให้บริการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว	๒.๕๑	๐.๙๖	ปานกลาง	๓.๙๕	๐.๗๘	มาก	๐.๕๗๔	๔
การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างประสบการณ์ ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ภาพถ่ายโบราณสถาน ๓ มิติ เป็นต้น	๒.๔๙	๐.๙๖	น้อย	๓.๖๑	๑.๐๒	มาก	๐.๔๕๐	๖
การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์ท่องเที่ยวมาใช้เพื่อให้ข้อมูลและบริการที่รวดเร็ว	๒.๔๖	๐.๙๗	น้อย	๔.๐๔	๐.๙๕	มาก	๐.๖๔๒	๓
การสร้างจุดเช็คอินและรักษาข้อมูลท่องเที่ยวที่ อัพเดทสม่ำเสมอ	๒.๔๔	๐.๙๔	น้อย	๔.๑๐	๑.๐๓	มาก	๐.๖๘๐	๑
การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	๒.๕๒	๑.๐๒	ปานกลาง	๓.๙๒	๐.๗๗	มาก	๐.๕๕๖	๕
การสร้างพันธมิตรกับส่วนราชการและผู้ประกอบการในพื้นที่	๒.๔๕	๐.๙๕	น้อย	๓.๓๘	๑.๑๒	มาก	๐.๓๘๐	๘
การวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	๒.๗๙	๐.๗๕	ปานกลาง	๓.๙๘	๐.๙๓	มาก	๐.๔๒๗	๗
โดยภาพรวม	๒.๕๐	๐.๙๓	ปานกลาง	๓.๘๖	๐.๙๓	มาก	๐.๕๔๕	

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึงโดยภาพรวมพบว่า มีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=๒.๕๐$) โดยข้อที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ($\bar{X}=๒.๗๙$) รองลงมาคือ การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}=๒.๕๒$) ตามลำดับ และมีศักยภาพต่ำที่สุดคือ การมีทักษะในการติดต่อและให้บริการนักท่องเที่ยวที่ดี ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ ($\bar{X}=๒.๓๓$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง โดยภาพรวมพบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๘๖$) โดยข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ การสร้างจุดเช็คอินและรักษาข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดตสม่ำเสมอ ($\bar{X}=๔.๑๐$) รองลงมาคือ การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์ท่องเที่ยวมาใช้เพื่อให้ข้อมูลและบริการที่รวดเร็ว ($\bar{X}=๔.๐๔$) ตามลำดับ และมีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ การสร้างพันธมิตรกับส่วนราชการและผู้ประกอบการในพื้นที่ ($\bar{X}=๓.๓๘$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวมเท่ากับ ๐.๕๔๕ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากับหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๕๔๕) คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๕๔๕) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ ๑ การสร้างพันธมิตรกับส่วนราชการและผู้ประกอบการในพื้นที่ (๐.๓๘๐)

ลำดับที่ ๒ การวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (๐.๔๒๗)

ลำดับที่ ๓ การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ภาพถ่ายโบราณสถาน ๓ มิติ เป็นต้น (๐.๔๕๐)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ ๑ การสร้างจุดเช็คอินและรักษาข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดตสม่ำเสมอ (๐.๖๘๐)

ลำดับที่ ๒ การมีทักษะในการติดต่อและให้บริการนักท่องเที่ยวที่ดี ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ (๐.๖๓๔)

ลำดับที่ ๓ การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์ท่องเที่ยวมาใช้เพื่อให้ข้อมูลและบริการที่รวดเร็ว (๐.๖๔๒)

ลำดับที่ ๔ การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว (๐.๕๕๖)

ลำดับที่ ๕ ให้ความสำคัญถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเครื่องประดับท้องถิ่น เพื่อให้บริการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว (๐.๕๗๔)

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง

(n=๔๐๐)

ปัจจัยภายนอกด้าน ความสามารถในการเข้าถึง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	๓.๓๒	๐.๕๔	ปาน กลาง	๔.๕๔	๐.๓๓	สูง มาก	๐.๒๖๙	๔
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศ (T)	๓.๑๗	๐.๒๖	ปาน กลาง	๔.๕๐	๐.๓๘	สูง มาก	๐.๒๙๖	๒
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	๓.๒๔	๐.๘๙	ปาน กลาง	๔.๘๖	๐.๘๗	สูง มาก	๐.๓๓๓	๑
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๒๖	๐.๒๒	ปาน กลาง	๔.๖๑	๐.๖๗	สูง มาก	๐.๒๙๓	๓
โดยภาพรวม	๓.๒๕	๐.๔๘	ปาน กลาง	๔.๖๓	๐.๕๖	สูง มาก	๐.๒๙๘	

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้าน
ความสามารถในการเข้าถึง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๒๕) และรายด้านมีการ
ปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๓.๓๒) รองลงมาคือ
ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๓.๒๖) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
($\bar{X}$ =๓.๑๗)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบน
ฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง
โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ =๔.๖๓) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้าน
ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๔.๘๖) รองลงมาคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =
๔.๖๑) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$ =๔.๕๐)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณา
จากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่ง
ภาพรวม เท่ากับ ๐.๒๙๘ โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๙๘) คือ
โอกาส และ ค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๙๘) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

ลำดับที่ ๑ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๙๖)

ลำดับที่ ๒ นโยบายของรัฐ (๐.๒๙๓)

ลำดับที่ ๓ สภาพสังคม (๐.๒๖๙)

ภาวะคุกคาม (T)

ลำดับที่ ๑ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๓๓)

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ

(n=๔๐๐)

ด้านสิ่งดึงดูดใจ	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
พัฒนาทักษะและความรู้ทาง ท่องเที่ยวของบุคลากร เพื่อ ให้บริการที่มีคุณภาพและ นำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็น ประโยชน์	๒.๖๑	๑.๑๔	ปาน กลาง	๔.๐๒	๑.๐๐	มาก	๐.๕๔๐	๑
การฝึกพนักงานให้มีความ เข้าใจถึงความต้องการและ ความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยว	๒.๗๒	๑.๑๐	ปาน กลาง	๓.๘๐	๐.๗๕	มาก	๐.๓๙๗	๒
การนำเทคโนโลยีมือถือและ แพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการ สร้างประสบการณ์ ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	๒.๗๘	๑.๒๒	ปาน กลาง	๓.๗๕	๑.๑๑	มาก	๐.๓๔๙	๕
นักท่องเที่ยวต้องถึงตำแหน่ง โบราณสถาน หรือกิจกรรมได้ อย่างรวดเร็วและสะดวก	๒.๗๓	๑.๑๗	ปาน กลาง	๓.๗๗	๑.๐๐	มาก	๐.๓๘๑	๓
การดูแลรักษาและให้ ความสำคัญกับ ทรัพยากรธรรมชาติที่ ทรงคุณค่า	๒.๗๑	๑.๑๖	ปาน กลาง	๓.๖๔	๐.๙๘	มาก	๐.๓๔๓	๖
การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกอย่างใกล้ชิด	๒.๗๕	๐.๙๑	ปาน กลาง	๓.๗๒	๐.๗๗	มาก	๐.๓๕๓	๔
การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสม เพื่อดึงดูดความสนใจของ กลุ่มเป้าหมาย	๒.๙๔	๐.๗๘	ปาน กลาง	๓.๑๗	๐.๙๘	ปาน กลาง	๐.๐๗๘	๗
การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยว และเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือ ประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี	๒.๙๑	๐.๗๗	ปาน กลาง	๓.๐๓	๐.๙๓	ปาน กลาง	๐.๐๔๑	๘

ด้านสิ่งดึงดูดใจ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
โดยภาพรวม	๒.๗๗	๑.๐๓	ปานกลาง	๓.๖๑	๐.๙๔	มาก	๐.๓๐๕	

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยภาพรวม พบว่า มีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.77$) โดยข้อที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X}=2.94$) รองลงมาคือ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี ($\bar{X}=2.91$) ตามลำดับ และมีศักยภาพต่ำที่สุดคือ พัฒนาทักษะและความรู้ทางท่องเที่ยวของบุคลากร เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพและนำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ ($\bar{X}=2.61$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.61$) โดยข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ พัฒนาทักษะและความรู้ทางท่องเที่ยวของบุคลากร เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพและนำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ ($\bar{X}=4.02$) รองลงมาคือ การฝึกพนักงานให้มีความเข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=4.80$) ตามลำดับ และมีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี ($\bar{X}=3.03$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวมเท่ากับ ๐.๓๐๕ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ ๑ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี (๐.๐๔๑)

ลำดับที่ ๒ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย (๐.๐๗๘)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ ๑ พัฒนาทักษะและความรู้ทางท่องเที่ยวของบุคลากร เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพและนำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ (๐.๕๔๐)

ลำดับที่ ๒ การฝึกพนักงานให้มีความเข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (๐.๓๙๗)

ลำดับที่ ๓ นักท่องเที่ยวเข้าถึงตำแหน่งโบราณสถาน หรือกิจกรรมได้อย่างรวดเร็วและสะดวก (๐.๓๘๑)

ลำดับที่ ๔ การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิด (๐.๓๕๓)

ลำดับที่ ๕ การนำเทคโนโลยีมือถือและแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (๐.๓๔๙)

ลำดับที่ ๖ การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติที่ทรงคุณค่า (๐.๓๔๓)

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการกำหนดมาตรฐานการ ทำงานที่เป็นเลิศ

(n=๔๐๐)

ปัจจัยภายนอกด้านด้านสิ่ง ดึงดูดใจ	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	๓.๑๕	๐.๔๕	ปาน กลาง	๔.๕๗	๐.๘๕	สูง มาก	๐.๓๑๑	๒
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศ (T)	๓.๑๑	๐.๒๖	ปาน กลาง	๔.๖๔	๐.๗๓	สูง มาก	๐.๓๓๐	๑
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	๓.๔๒	๐.๘๕	ปาน กลาง	๔.๖๒	๐.๖๔	สูง มาก	๐.๒๖๐	๔
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๔๗	๐.๓๒	ปาน กลาง	๔.๘๕	๐.๙๒	สูง มาก	๐.๒๘๕	๓
โดยภาพรวม	๓.๒๙	๐.๔๗	ปาน กลาง	๔.๖๗	๐.๗๙	สูง มาก	๐.๒๙๖	

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๒๙) และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๓.๔๗) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๓.๔๒) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$ =๓.๑๑)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ =๔.๖๗) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๔.๘๕) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ ($\bar{X}$ =๔.๖๔) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๔.๕๗)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๒๙๖ โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๙๖) คือ โอกาส และ ค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๙๖) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๒๘๕)

ลำดับที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน (๐.๒๖๐)

ภาวะคุกคาม (T)

ลำดับที่ ๑ เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ (๐.๓๓๐)

ลำดับที่ ๒ สถาปณสังคม (๐.๓๑๑)

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี $PNI_{modified}$ ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

(n=๔๐๐)

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง, น่ารัก, และมีความกระตือรือร้น	๒.๘๙	๑.๑๔	ปานกลาง	๔.๒๙	๐.๙๖	มาก	๐.๔๘๔	๑
การฝึกและพัฒนาความรู้ของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว	๒.๙๗	๑.๑๖	ปานกลาง	๓.๓๗	๐.๘๕	ปานกลาง	๐.๑๓๕	๔
การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	๓.๐๒	๑.๒๐	ปานกลาง	๓.๘๒	๐.๙๕	มาก	๐.๒๖๕	๒
การจัดทำโปรแกรมอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว	๒.๙๑	๑.๑๗	ปานกลาง	๓.๑๖	๑.๐๕	ปานกลาง	๐.๐๘๖	๖
การรวบรวมและให้ข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดต	๒.๙๔	๑.๑๗	ปานกลาง	๓.๒๔	๐.๘๑	ปานกลาง	๐.๑๐๒	๕
การจัดสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว	๓.๕๗	๑.๐๙	ปานกลาง	๓.๖๕	๑.๒๗	มาก	๐.๐๒๒	๘
การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความสนใจ	๒.๕๕	๑.๑๒	ปานกลาง	๓.๐๓	๑.๓๖	ปานกลาง	๐.๑๘๘	๓
การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย	๓.๖๐	๑.๑๔	ปานกลาง	๓.๘๓	๑.๑๒	มาก	๐.๐๖๔	๗
โดยภาพรวม	๓.๐๖	๑.๑๕	ปานกลาง	๓.๕๕	๑.๐๕	มาก	๐.๑๖๑	

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวม พบว่า มีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๐๖) โดยข้อที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย ($\bar{X}$ =๓.๖๐) รองลงมาคือ การจัดสร้างพื้นที่ที่

เหมาะสมสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.57$) ตามลำดับ และมีศักยภาพต่ำที่สุดคือ การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความสนใจ ($\bar{X}=2.55$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) โดยข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง, น่ารัก, และมีความกระตือรือร้น ($\bar{X}=4.29$) รองลงมาคือ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย ($\bar{X}=3.83$) ตามลำดับ และมีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความสนใจ ($\bar{X}=3.03$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวมเท่ากับ 0.161 โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (0.161) คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (0.161) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ ๑ การจัดสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว (๐.๐๒๒)

ลำดับที่ ๒ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย (๐.๐๖๔)

ลำดับที่ ๓ การจัดทำโปรแกรมอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว (๐.๐๘๖)

ลำดับที่ ๔ การรวบรวมและให้ข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดต (๐.๑๐๒)

ลำดับที่ ๕ การฝึกและพัฒนาความรู้ของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว (๐.๑๓๕)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ ๑ การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง, น่ารัก, และมีความกระตือรือร้น (๐.๔๘๔)

ลำดับที่ ๒ การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของท่องเที่ยว (๐.๒๖๕)

ลำดับที่ ๓ การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความสนใจ (๐.๑๘๘)

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งแวดล้อม

(n=๔๐๐)

ปัจจัยภายนอกด้านสิ่งแวดล้อม	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	๓.๑๔	๐.๕๕	ปาน กลาง	๔.๕๘	๐.๘๗	สูง มาก	๐.๓๑๔	๒
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศ (T)	๓.๒๖	๐.๕๓	ปาน กลาง	๔.๕๗	๐.๖๒	สูง มาก	๐.๒๘๗	๔
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	๓.๒๗	๐.๗๔	ปาน กลาง	๔.๖๔	๐.๔๙	สูง มาก	๐.๒๙๕	๓
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๓๔	๐.๖๘	ปาน กลาง	๔.๙๒	๐.๓๑	สูง มาก	๐.๓๒๑	๑
โดยภาพรวม	๓.๒๕	๐.๖๓	ปาน กลาง	๔.๖๘	๐.๕๗	สูง มาก	๐.๓๐๕	

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๒๕) และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๓.๓๔) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๓.๒๗) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๓.๑๔)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ =๔.๖๘) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๔.๙๒) รองลงมาคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๔.๖๔) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$ =๔.๕๗)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๐๕ โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือ โอกาส และ ค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

ลำดับที่ ๑ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๒๙๕)

ลำดับที่ ๒ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๒๘๗)

ภาวะคุกคาม (T)

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๒๑)

ลำดับที่ ๒ สภาพสังคม (๐.๓๑๔)

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม

(n=๔๐๐)

ด้านกิจกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
การตระหนักรู้ถึงความเข้าใจและ ความชำนาญของทีมที่รับผิดชอบ ในการจัดกิจกรรม	๒.๙๙	๑.๑๙	ปาน กลาง	๓.๑๗	๐.๙๘	ปาน กลาง	๐.๐๖๐	๗
การให้ข้อมูลกิจกรรมการ ท่องเที่ยวที่ถูกต้องและน่าสนใจ	๒.๑๗	๑.๐๙	น้อย	๓.๘๙	๑.๒๑	มาก	๐.๗๙๓	๒
ทรัพยากรท้องถิ่นและประชากร ท้องถิ่นมีบทบาทในการแนะนำ และติดต่อกับนักท่องเที่ยว	๒.๑๑	๑.๑๑	น้อย	๓.๔๒	๑.๒๔	ปาน กลาง	๐.๖๒๑	๓
มีงบประมาณเพื่อรักษาความ ปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	๒.๐๕	๑.๐๒	น้อย	๒.๗๐	๑.๒๔	ปาน กลาง	๐.๓๑๗	๕
การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว	๒.๓๓	๑.๑๐	น้อย	๓.๐๐	๐.๙๓	มาก	๐.๒๘๘	๖
การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจ และการตกแต่งที่สร้างบรรยากาศ พิเศษ	๓.๒๘	๑.๐๙	ปาน กลาง	๓.๔๑	๑.๒๙	ปาน กลาง	๐.๐๔๐	๘
การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็น เอกลักษณ์และน่าสนใจ	๒.๔๒	๑.๑๓	น้อย	๔.๔๓	๑.๒๔	มาก	๐.๘๓๑	๑
การทำงานร่วมกับท้องถิ่นในการ วางแผนและดำเนินกิจกรรม ใน โอกาสสำคัญ	๓.๔๘	๑.๑๒	น้อย	๔.๘๓	๑.๓๙	มาก ที่สุด	๐.๓๘๘	๔
โดยภาพรวม	๒.๖๐	๑.๑๑	ปาน กลาง	๓.๖๑	๑.๑๙	มาก	๐.๓๘๕	

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถี
พุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม โดยภาพรวม พบว่า มีศักยภาพการ
ท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๒.๖๐) โดยข้อที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การทำงานร่วมกับ
ท้องถิ่นในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ในโอกาสสำคัญ ($\bar{X}$ =๓.๔๘) รองลงมาคือ การสร้าง
บรรยากาศที่น่าสนใจและการตกแต่งที่สร้างบรรยากาศพิเศษ ($\bar{X}$ =๓.๒๘) ตามลำดับ และมีศักยภาพ
ต่ำที่สุดคือ มีงบประมาณเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =๒.๐๕)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ

มาก ($\bar{X}=3.61$) โดยข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ การทำงานร่วมกับท้องถิ่นในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ในโอกาสสำคัญ ($\bar{X}=4.83$) รองลงมาคือ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ ($\bar{X}=4.43$) ตามลำดับ และมีสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ มีงบประมาณเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.70$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวมเท่ากับ 0.385 โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (0.385) คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (0.385) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ ๑ การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจและการตกแต่งที่สร้างบรรยากาศพิเศษ (0.040)

ลำดับที่ ๒ การตระหนักรู้ถึงความเข้าใจและความชำนาญของทีมที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม (0.060)

ลำดับที่ ๓ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (0.288)

ลำดับที่ ๔ มีงบประมาณเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (0.307)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ ๑ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ (0.831)

ลำดับที่ ๒ การให้ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและน่าสนใจ (0.793)

ลำดับที่ ๓ ทรัพยากรท้องถิ่นและประชากรท้องถิ่นมีบทบาทในการแนะนำและติดต่อกับนักท่องเที่ยว (0.621)

ลำดับที่ ๔ การทำงานร่วมกับท้องถิ่นในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ในโอกาสสำคัญ (0.388)

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี $PNI_{modified}$ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม

(n=400)

ปัจจัยภายนอกด้านกิจกรรม	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	3.42	0.75	ปานกลาง	4.67	0.39	สูงมาก	0.268	๓
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศ (T)	3.41	0.48	ปานกลาง	4.64	0.86	สูงมาก	0.265	๔
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	3.26	0.62	ปานกลาง	4.59	0.72	สูงมาก	0.290	๒

ปัจจัยภายนอกด้านกิจกรรม	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๓๕	๐.๑๕	ปานกลาง	๔.๘๓	๐.๔๖	สูงมาก	๐.๓๐๖	๑
โดยภาพรวม	๓.๓๖	๐.๕๐	ปานกลาง	๔.๖๘	๐.๖๑	สูงมาก	๐.๒๘๒	

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๖) และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๓.๔๖) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}$ =๓.๔๑) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๓.๒๖)

ส่วนสถานที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}$ =๔.๖๘) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}$ =๔.๘๓) รองลงมาคือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๔.๖๗) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =๔.๕๙)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๒๘๒ โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๘๒) คือ โอกาส และ ค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๘๒) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

ลำดับที่ ๑ สภาพสังคม (๐.๒๖๘)

ลำดับที่ ๒ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๒๖๕)

ภาวะคุกคาม (T)

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๐๖)

ลำดับที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๒๙๐)

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี PNI_{modified} ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

(n=๔๐๐)

ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
เจ้าหน้าที่ให้บริการที่อ่อนน้อม, ตระหนักรู้ความต้องการของ	๒.๙๙	๑.๑๙	ปานกลาง	๓.๙๐	๐.๙๖	มาก	๐.๓๐๔	๖

ด้านการให้บริการของแหล่ง ท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
นักท่องเที่ยว, และมีการแก้ไข ปัญหาอย่างรวดเร็ว								
การมีความรู้และความเชี่ยวชาญ ในด้านท่องเที่ยวและสถานที่	๒.๑๗	๑.๐๙	น้อย	๓.๔๖	๑.๓๘	มาก	๐.๕๙๔	๓
การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอป พลิเคชัน, และเว็บไซต์มาช่วยใน การให้บริการและสื่อสาร	๒.๑๑	๑.๑๑	น้อย	๓.๖๐	๑.๒๑	มาก	๐.๗๐๖	๑
ราคาสินค้าและบริการ รวมถึง ของที่ระลึกมีความเหมาะสม	๒.๐๕	๑.๐๒	น้อย	๓.๐๔	๑.๐๘	ปาน กลาง	๐.๔๘๓	๕
การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว	๒.๑๘	๑.๐๗	น้อย	๓.๓๗	๐.๘๕	ปาน กลาง	๐.๕๔๖	๔
มีป้ายบอกทางและประวัติ รวมถึงจุดน่าสนใจชัดเจน	๓.๖๔	๑.๕๘	มาก	๓.๙๘	๑.๑๓	มาก	๐.๐๙๓	๘
การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่ น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับ	๒.๕๒	๑.๑๘	ปาน กลาง	๔.๑๑	๑.๐๓	มาก	๐.๖๓๑	๒
การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสม เพื่อดึงดูดความสนใจของ นักท่องเที่ยว	๓.๗๔	๑.๕๖	มาก	๔.๓๘	๑.๒๔	มาก	๐.๑๗๑	๗
โดยภาพรวม	๒.๖๘	๑.๒๒	ปาน กลาง	๓.๗๓	๑.๑๑	มาก	๐.๓๙๔	

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า มีศักยภาพการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=๒.๖๘$) โดยข้อที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=๓.๗๔$) รองลงมา คือ มีป้ายบอกทางและประวัติ รวมถึงจุดน่าสนใจชัดเจน ($\bar{X}=๓.๖๔$) ตามลำดับ และมีศักยภาพต่ำที่สุดคือ ราคาสินค้าและบริการ รวมถึงของที่ระลึกมีความเหมาะสม ($\bar{X}=๒.๐๕$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๗๓$) โดยข้อที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=๔.๖๓$) รองลงมาคือ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X}=๔.๑๑$) ตามลำดับ และ, สภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ ราคาสินค้าและบริการ รวมถึงของที่ระลึกมีความเหมาะสม ($\bar{X}=๓.๐๔$)

ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม

เท่ากับ ๐.๓๙๔ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๙๔) คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๙๔) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

ลำดับที่ ๑ มีป้ายบอกทางและประวัติ รวมถึงจุดน่าสนใจชัดเจน (๐.๐๙๓)

ลำดับที่ ๒ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (๐.๑๗๑)

ลำดับที่ ๓ เจ้าหน้าที่ให้บริการที่อ่อนน้อม, ตระหนักรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยว, และมีการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว (๐.๓๐๔)

จุดอ่อน (W)

ลำดับที่ ๑ การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์มาช่วยในการให้บริการและสื่อสาร (๐.๗๐๖)

ลำดับที่ ๒ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับ (๐.๖๓๑)

ลำดับที่ ๓ การมีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านท่องเที่ยวและสถานที่ (๐.๕๙๔)

ลำดับที่ ๔ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (๐.๕๔๖)

ลำดับที่ ๕ ราคาสินค้าและบริการ รวมถึงของที่ระลึกมีความเหมาะสม (๐.๔๘๓)

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปฏิบัติและดัชนี $PNI_{modified}$ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

(n=๔๐๐)

ปัจจัยภายนอกด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว	สภาพปัจจุบัน			สถานที่พึงประสงค์			PNI modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
๑. สภาพสังคม (S)	๓.๔๘	๐.๓๔	ปานกลาง	๔.๗๕	๐.๓๔	สูงมาก	๐.๒๖๗	๔
๒. เทคโนโลยีสารสนเทศ (T)	๓.๓๑	๐.๖๘	ปานกลาง	๔.๘๒	๐.๗๕	สูงมาก	๐.๓๑๓	๒
๓. สภาพเศรษฐกิจ (E)	๓.๓๖	๐.๖๔	ปานกลาง	๔.๖๓	๐.๘๖	สูงมาก	๐.๒๗๔	๓
๔. นโยบายของรัฐ (P)	๓.๒๐	๐.๒๕	ปานกลาง	๔.๘๙	๐.๙๔	สูงมาก	๐.๓๔๖	๑
โดยภาพรวม	๓.๓๔	๐.๔๘	ปานกลาง	๔.๗๗	๐.๗๒	สูงมาก	๐.๓๐๑	

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า สภาพปัจจุบันของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =๓.๓๔) และรายด้านมีการปฏิบัติระดับปานกลาง โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านสภาพสังคม ($\bar{X}$ =๓.๔๘) รองลงมา

คือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}=3.36$) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}=3.20$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายนอก ที่เอื้อต่อการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับสูงมาก ($\bar{X}=4.77$) และรายด้านมีการปฏิบัติในระดับสูงมาก โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านนโยบายของรัฐ ($\bar{X}=4.89$) รองลงมาคือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}=4.82$) ตามลำดับ และมีการปฏิบัติต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{X}=4.63$)

ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ 0.301 โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (0.301) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (0.301) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

ลำดับที่ ๑ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๒๗๔)

ลำดับที่ ๒ สภาพสังคม (๐.๒๖๗)

ภาวะคุกคาม (T)

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๔๖)

ลำดับที่ ๒ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๓๑๓)

๔.๑.๓ สรุปผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths: S) จุดอ่อน (Weaknesses: W) และสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ โอกาส (Opportunities: O) ภาวะคุกคาม (Threats: T) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายใน โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือจุดแข็ง และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือจุดอ่อน สำหรับการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ของสภาพแวดล้อมภายนอก โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คือโอกาส และค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย คือภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม

๑.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่ง

ภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๒๓ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๒๖) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๒๖) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า มีจุดแข็ง ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($PNI_{modified}=0.๑๖๑$)

ลำดับที่ ๒ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($PNI_{modified}=0.๓๐๕$)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า มีจุดอ่อน ๔ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($PNI_{modified}=0.๕๖๐$)

ลำดับที่ ๒ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($PNI_{modified}=0.๕๔๕$)

ลำดับที่ ๓ ด้านการให้บริการของแหล่ง ท่องเที่ยว ($PNI_{modified}=0.๓๙๔$)

ลำดับที่ ๔ ด้านกิจกรรม ($PNI_{modified}=0.๓๘๕$)

๑.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๐๗ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๗) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๗) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า มีโอกาส ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ด้านสภาพสังคม (๐.๓๐๕)

ลำดับที่ ๒ ด้านสภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๐๔)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า มีภาวะคุกคาม ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี (๐.๓๑๑)

ลำดับที่ ๒ ด้านนโยบายของรัฐ (๐.๓๐๙)

๒. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว

๒.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่ง

ภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๑๗ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๕๖๐) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๕๖๐) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พบว่า มีจุดแข็ง ๔ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดโปรแกรม ทั้งในการตลาด, การจอง, และการให้บริการ (๐.๒๙๒)

ลำดับที่ ๒ มีทีมและการบริหารการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน (๐.๓๕๙)

ลำดับที่ ๓ ให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด (๐.๔๕๕)

ลำดับที่ ๔ ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบความปลอดภัย, การติดตามการท่องเที่ยว, หรือ การให้บริการเพิ่มเติม (๐.๕๐๘)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พบว่า มีจุดอ่อน ๔ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ ผู้จัดโปรแกรมท่องเที่ยวควรมีความรู้ทางท่องเที่ยวและความเชี่ยวชาญในตลาดที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าถึง (๐.๘๔๖)

ลำดับที่ ๒ กสร้างแผนและโปรแกรมที่มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด (๐.๘๓๗)

ลำดับที่ ๓ ใช้วิธีการตรวจสอบผลและรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโปรแกรมท่องเที่ยวในอนาคต (๐.๘๐๐)

ลำดับที่ ๔ เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว อย่างสร้างสรรค์ (๐.๕๖๓)

๒.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๔๐ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๔๐) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๔๐) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พบว่า มีโอกาส ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๓๒๓)

ลำดับที่ ๒ สภาพสังคม (๐.๓๒๓)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว พบว่า มีภาวะคุกคาม ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๖๖)

ลำดับที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๔๕)

๓. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง

๓.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๕๔๕ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๕๔๕) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๕๔๕) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า มีจุดแข็ง ๓ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การสร้างพันธมิตรกับส่วนราชการและผู้ประกอบการในพื้นที่ (๐.๓๘๐)

ลำดับที่ ๒ การวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น (๐.๔๒๗)

ลำดับที่ ๓ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ภาพถ่ายโบราณสถาน ๓ มิติ เป็นต้น (๐.๔๕๐)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า มีจุดอ่อน ๕ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การสร้างจุดเช็กอินและรักษาข้อมูลท่องเที่ยวที่อัตลักษณ์สม่ำเสมอ (๐.๖๘๐)

ลำดับที่ ๒ การมีทักษะในการติดต่อและให้บริการนักท่องเที่ยวที่ดี ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์ (๐.๖๗๔)

ลำดับที่ ๓ การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์ท่องเที่ยวมาใช้เพื่อให้ข้อมูลและบริการที่รวดเร็ว (๐.๖๔๒)

ลำดับที่ ๔ การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว (๐.๕๕๖)

ลำดับที่ ๕ ให้ความสำคัญถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเครื่องประดับท้องถิ่น เพื่อให้บริการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว (๐.๕๗๔)

๓.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๒๘๙ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๘๙) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๘๙) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า มีโอกาส ๓ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๙๖)

ลำดับที่ ๒ นโยบายของรัฐ (๐.๒๙๓)

ลำดับที่ ๓ สภาพสังคม (๐.๒๖๙)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านความสามารถในการเข้าถึง พบว่า มีภาวะคุกคาม ๑ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๓๓๓)

๔. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ

๔.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๐๕ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า มีจุดแข็ง ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี (๐.๐๔๑)

ลำดับที่ ๒ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย (๐.๐๗๘)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า มีจุดอ่อน ๖ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ พัฒนาทักษะและความรู้ทางท่องเที่ยวของบุคลากร เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพ และนำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์ (๐.๕๔๐)

ลำดับที่ ๒ การฝึกพนักงานให้มีความเข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว (๐.๓๙๗)

ลำดับที่ ๓ นักท่องเที่ยวต้องเข้าถึงตำแหน่งโบราณสถาน หรือกิจกรรมได้อย่างรวดเร็วและสะดวก (๐.๓๘๑)

ลำดับที่ ๔ การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิด (๐.๓๕๓)

ลำดับที่ ๕ การนำเทคโนโลยีมือถือและแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (๐.๓๔๙)

ลำดับที่ ๖ การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติที่ทรงคุณค่า (๐.๓๔๓)

๔.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๒๙๖ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๙๖) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๙๖) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า มีโอกาส ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๒๘๕)

ลำดับที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน (๐.๒๖๐)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า มีภาวะคุกคาม ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ (๐.๓๓๐)

ลำดับที่ ๒ สภาพสังคม (๐.๓๑๑)

๕. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

๕.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๑๖๑ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๑๖๑) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๑๖๑) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีจุดแข็ง ๕ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การจัดสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว (๐.๐๒๒)

ลำดับที่ ๒ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย (๐.๐๖๔)

ลำดับที่ ๓ การจัดทำโปรแกรมอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว (๐.๐๘๖)

ลำดับที่ ๔ การรวบรวมและให้ข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดต (๐.๑๐๒)

ลำดับที่ ๕ การฝึกและพัฒนาความรู้ของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว (๐.๑๓๕)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีจุดอ่อน ๓ ด้าน เรียงลำดับตามค่า PNI_{modified} จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง, น่ารัก, และมีความกระตือรือร้น (๐.๔๘๔)

ลำดับที่ ๒ การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของท่องเที่ยว (๐.๒๖๕)

ลำดับที่ ๓ การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความสนใจ (๐.๑๘๘)

๕.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๐๕ โดยกำหนดให้ค่า PNI_{modified} ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือ โอกาส และ ค่า PNI_{modified} ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๕) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีโอกาส ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า PNI_{modified} จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๒๙๕)

ลำดับที่ ๒ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๒๘๗)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีภาวะคุกคาม ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า PNI_{modified} จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๒๑)

ลำดับที่ ๒ สภาพสังคม (๐.๓๑๔)

๖. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม

๖.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่ง

ภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๘๕ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๘๕) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๘๕) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม พบว่า มีจุดแข็ง ๔ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจและการตกแต่งที่สร้างบรรยากาศพิเศษ (๐.๐๔๐)

ลำดับที่ ๒ การตระหนักรู้ถึงความเข้าใจและความชำนาญของทีมที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม (๐.๐๖๐)

ลำดับที่ ๓ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (๐.๒๘๘)

ลำดับที่ ๔ มีงบประมาณเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว (๐.๓๑๗)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม พบว่า มีจุดอ่อน ๔ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ (๐.๘๓๑)

ลำดับที่ ๒ การให้ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและน่าสนใจ (๐.๗๙๓)

ลำดับที่ ๓ ทรัพยากรท้องถิ่นและประชากรท้องถิ่นมีบทบาทในการแนะนำและติดต่อกับนักท่องเที่ยว (๐.๖๒๑)

ลำดับที่ ๔ การทำงานร่วมกับท้องถิ่นในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ในโอกาสสำคัญ (๐.๓๘๘)

๖.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๒๘๒ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๘๒) คือ โอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๒๘๒) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม พบว่า มีโอกาส ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ สภาพสังคม (๐.๒๖๘)

ลำดับที่ ๒ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๒๖๕)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านกิจกรรม พบว่า มีภาวะคุกคาม ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๐๖)

ลำดับที่ ๒ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๒๙๐)

๗. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก (SWOT) ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

๗.๑ ปัจจัยภายในของการวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง (S) และจุดอ่อน (W) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายในซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๙๔ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๙๔) คือจุดแข็ง และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๙๔) คือ จุดอ่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง (S)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีจุดแข็ง ๓ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ มีป้ายบอกทางและประวัติ รวมถึงจุดน่าสนใจชัดเจน (๐.๐๙๓)

ลำดับที่ ๒ การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว (๐.๑๗๑)

ลำดับที่ ๓ เจ้าหน้าที่ให้บริการที่อ่อนน้อม, ตระหนักรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยว, และมีการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว (๐.๓๐๔)

จุดอ่อน (W)

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีจุดอ่อน ๕ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์มาช่วยในการให้บริการและสื่อสาร (๐.๗๐๖)

ลำดับที่ ๒ การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับ (๐.๖๓๑)

ลำดับที่ ๓ การมีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านท่องเที่ยวและสถานที่ (๐.๕๙๔)

ลำดับที่ ๔ การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว (๐.๕๔๖)

ลำดับที่ ๕ ราคาสินค้าและบริการ รวมถึงของที่ระลึกมีความเหมาะสม (๐.๔๘๓)

๗.๒ ปัจจัยภายนอกของการวิเคราะห์เพื่อหาโอกาส (O) และภาวะคุกคาม (T) ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ($PNI_{modified}$) ของสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งภาพรวม เท่ากับ ๐.๓๐๑ โดยกำหนดให้ค่า $PNI_{modified}$ ที่เท่ากันหรือต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๑) คือโอกาส และ ค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงกว่าค่าเฉลี่ย (๐.๓๐๑) คือ ภาวะคุกคาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส (O)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีโอกาส ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ สภาพเศรษฐกิจ (๐.๒๗๔)

ลำดับที่ ๒ สถาปสังคม (๐.๒๖๗)

ภาวะคุกคาม (T)

สภาพแวดล้อมภายนอกของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว พบว่า มีภาวะคุกคาม ๒ ด้าน เรียงลำดับตามค่า PNI_{modified} จากมากไปหาน้อย ดังนี้

ลำดับที่ ๑ นโยบายของรัฐ (๐.๓๔๖)

ลำดับที่ ๒ เทคโนโลยีสารสนเทศ (๐.๓๑๓)

รายละเอียดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แยกตามรายด้านของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๑ ความต้องการจำเป็นของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแยกตามรายด้านของสภาพแวดล้อมภายในของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี		PNI _{modified}	ลำดับ	S/W (ค่าเฉลี่ย PNI)
๑. ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package)				๐.๓๒๖
๑.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว		๐.๕๖๐	๑	W
๑.๑.๑	ผู้จัดโปรแกรมท่องเที่ยวควรมีความรู้ทางท่องเที่ยวและความเชี่ยวชาญในตลาดที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าถึง	๐.๘๔๖	๑	W
๑.๑.๒	มีทีมและการบริหารการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน	๐.๓๕๙	๗	S
๑.๑.๓	นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดโปรแกรม ทั้งในการตลาด, การจอง, และการให้บริการ	๐.๒๙๒	๘	S
๑.๑.๔	ใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบความปลอดภัย, การติดตามการท่องเที่ยว, หรือการให้บริการเพิ่มเติม	๐.๕๐๘	๕	S
๑.๑.๕	ให้ความสำคัญแก่การท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	๐.๔๕๕	๖	S
๑.๑.๖	เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยว อย่างสร้างสรรค์	๐.๕๖๓	๔	W
๑.๑.๗	ก่อสร้างแผนและโปรแกรมที่มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด	๐.๘๓๗	๒	W
๑.๑.๘	ใช้วิธีการตรวจสอบผลและรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโปรแกรมท่องเที่ยวในอนาคต	๐.๘๐๐	๓	W
๑.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว		๐.๓๔๐		
๑.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่นเอื้อต่อการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเขตโบราณสถาน	๐.๓๒๓	๓	O

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี		PNI _{modified}	ลำดับ	S/W (ค่าเฉลี่ย PNI)
๑.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเขตโบราณสถาน	๐.๓๒๓	๔	O
๑.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเขตโบราณสถาน	๐.๓๔๕	๒	T
๑.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีต่อเขตโบราณสถาน	๐.๓๖๖	๑	T
๒. ด้านความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility)				๐.๓๒๖
๒.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านความสามารถในการเข้าถึง		๐.๕๔๕	๒	W
๒.๑.๑	การมีทักษะในการติดต่อและให้บริการนักท่องเที่ยวที่ดี ทั้งในรูปแบบออนไลน์และออฟไลน์	๐.๖๗๔	๒	W
๒.๑.๒	ให้ความสำคัญถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและเครื่องประดับท้องถิ่น เพื่อให้บริการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว	๐.๕๗๔	๔	W
๒.๑.๓	การนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น ภาพถ่ายโบราณสถาน ๓ มิติ เป็นต้น	๐.๔๕๐	๖	S
๒.๑.๔	การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์ท่องเที่ยวมาใช้เพื่อให้ข้อมูลและบริการที่รวดเร็ว	๐.๖๔๒	๓	W
๒.๑.๕	การสร้างจุดเช็คอินและรักษาข้อมูลท่องเที่ยวที่อพเดทสม่ำเสมอ	๐.๖๘๐	๑	W
๒.๑.๖	การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว	๐.๕๕๖	๕	W
๒.๑.๗	การสร้างพันธมิตรกับส่วนราชการและผู้ประกอบการในพื้นที่	๐.๓๘๐	๘	S
๒.๑.๘	การวางแผนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	๐.๔๒๗	๗	S
๒.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านความสามารถในการเข้าถึง		๐.๒๙๘		
๒.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่นเอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๖๙	๔	O
๒.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๙๖	๒	O
๒.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๓๓๓	๑	T
๒.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๙๓	๓	O
๓. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)				๐.๓๒๖
๓.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านสิ่งดึงดูดใจ		๐.๓๐๕	๕	S
๓.๑.๑	พัฒนาทักษะและความรู้ทางท่องเที่ยวของบุคลากร เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพและนำเสนอข้อมูลท่องเที่ยวที่เป็นประโยชน์	๐.๕๔๐	๑	W

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี		PNI _{modified}	ลำดับ	S/W (ค่าเฉลี่ย PNI)
๓.๑.๒	การฝึกพนักงานให้มีความเข้าใจถึงความต้องการและความพึงพอใจ ของนักท่องเที่ยว	๐.๓๔๗	๒	W
๓.๑.๓	การนำเทคโนโลยีมือถือและแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการสร้าง ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ	๐.๓๔๙	๕	W
๓.๑.๔	นักท่องเที่ยวเข้าถึงตำแหน่งโบราณสถาน หรือกิจกรรมได้อย่าง รวดเร็วและสะดวก	๐.๓๘๑	๓	W
๓.๑.๕	การดูแลรักษาและให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติที่ ทรงคุณค่า	๐.๓๔๓	๖	W
๓.๑.๖	การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิด	๐.๓๕๓	๔	W
๓.๑.๗	การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของ กลุ่มเป้าหมาย	๐.๐๗๘	๗	S
๓.๑.๘	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี	๐.๐๔๑	๘	S
๓.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจ		๐.๒๙๖		
๓.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่น เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้ เกิดขึ้นในเขตโบราณสถาน	๐.๓๑๑	๒	T
๓.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้เกิดขึ้น ในเขตโบราณสถาน	๐.๓๓๐	๑	T
๓.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้ เกิดขึ้นในเขตโบราณสถาน	๐.๒๖๐	๔	O
๓.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้เกิดขึ้นในเขต โบราณสถาน	๐.๒๘๕	๓	O
๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)				๐.๓๒๖
๔.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก		๐.๑๖๑	๖	S
๔.๑.๑	การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง, น่ารัก, และมีความ กระตือรือร้น	๐.๔๘๔	๑	W
๔.๑.๒	การฝึกและพัฒนาความรู้ของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว	๐.๑๓๕	๔	S
๔.๑.๓	การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของ ท่องเที่ยว	๐.๒๖๕	๒	W
๔.๑.๔	การจัดทำโปรแกรมอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของ นักท่องเที่ยว	๐.๐๘๖	๖	S
๔.๑.๕	การรวบรวมและให้ข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดต	๐.๑๐๒	๕	S
๔.๑.๖	การจัดสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว	๐.๐๒๒	๘	S
๔.๑.๗	การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความ สนใจ	๐.๑๘๘	๓	W
๔.๑.๘	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย	๐.๐๖๔	๗	S

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี		PNI _{modified}	ลำดับ	S/W (ค่าเฉลี่ย PNI)
๔.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อม		๐.๓๐๕		
๔.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่น เอื้อต่อการจัดสิ่งแวดล้อม สะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๓๑๔	๒	T
๔.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการจัดสิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๘๗	๔	T
๔.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการจัดสิ่งแวดล้อม สะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๙๕	๓	O
๔.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการจัดสิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๓๒๑	๑	T
๕. ด้านกิจกรรม (Activities)				๐.๓๒๖
๕.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านกิจกรรม		๐.๓๘๕	๔	W
๕.๑.๑	การตระหนักรู้ถึงความเข้าใจและความชำนาญของทีมที่รับผิดชอบ ในการจัดกิจกรรม	๐.๐๖๐	๗	S
๕.๑.๒	การให้ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและน่าสนใจ	๐.๗๙๓	๒	W
๕.๑.๓	ทรัพยากรท้องถิ่นและประชากรท้องถิ่นมีบทบาทในการแนะนำและ ติดต่อกับนักท่องเที่ยว	๐.๖๒๑	๓	W
๕.๑.๔	มีงบประมาณเพื่อรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว	๐.๓๑๗	๕	S
๕.๑.๕	การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของ นักท่องเที่ยว	๐.๒๘๘	๖	S
๕.๑.๖	การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจและการตกแต่งที่สร้างบรรยากาศ พิเศษ	๐.๐๔๐	๘	S
๕.๑.๗	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และน่าสนใจ	๐.๘๓๑	๑	W
๕.๑.๘	การทำงานร่วมกับท้องถิ่นในการวางแผนและดำเนินกิจกรรม ใน โอกาสสำคัญ	๐.๓๘๘	๔	W
๕.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม		๐.๒๘๒		
๕.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่น เอื้อต่อการจัดกิจกรรมสำหรับ นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๖๘	๓	O
๕.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมสำหรับ นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๖๕	๔	O
๕.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันเอื้อต่อการจัดกิจกรรมสำหรับ นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๙๐	๒	T
๕.๒.๔	นโยบายของรัฐเอื้อต่อการจัดกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในเขต โบราณสถาน	๐.๓๐๖	๑	T
๖. ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)				๐.๓๒๖
๖.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว		๐.๓๙๔	๓	W

การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี		PNI _{modified}	ลำดับ	S/W (ค่าเฉลี่ย PNI)
๖.๑.๑	เจ้าหน้าที่ให้บริการที่อ่อนน้อม, ตระหนักถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว, และมีการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว	๐.๓๐๔	๖	S
๖.๑.๒	การมีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านท่องเที่ยวและสถานที่	๐.๕๙๔	๓	W
๖.๑.๓	การนำเทคโนโลยีมือถือ, แอปพลิเคชัน, และเว็บไซต์มาช่วยในการให้บริการและสื่อสาร	๐.๗๐๖	๑	W
๖.๑.๔	ราคาสินค้าและบริการ รวมถึงของที่ระลึกมีความเหมาะสม	๐.๔๘๓	๕	W
๖.๑.๕	การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว	๐.๕๕๖	๔	W
๖.๑.๖	มีป้ายบอกทางและประวัติ รวมถึงจุดน่าสนใจชัดเจน	๐.๐๙๓	๘	S
๖.๑.๗	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเป็นที่ยอมรับ	๐.๖๓๑	๒	W
๖.๑.๘	การใช้วิธีการตลาดที่เหมาะสมเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว	๐.๑๗๑	๗	S
๖.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว		๐.๓๐๑		
๖.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่น เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๖๗	๔	O
๖.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๓๑๓	๒	T
๖.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๒๗๔	๓	O
๖.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน	๐.๓๔๖	๑	T

๔.๒ พัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๔.๒.๑ บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐาน วัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ ๓๐ - ๕๐ นาที ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๑ ท่าน หรือจนกว่าผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา และจะหยุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วน หรืออิ่มตัว (Saturation of data) โดยพบว่าข้อมูลเริ่มซ้ำกับข้อมูลเดิม ไม่มีข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่เก็บรวบรวมได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ข้อมูลมีความครบถ้วน หรือ อิ่มตัว การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน ๓ ข้อ คือ ๑) ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผน ๒) ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๓) ต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งภายหลังจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จึงได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน ๗ คน จาก ๓ กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ ๑ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ คน กลุ่มที่ ๒ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ จำนวน ๓ คน กลุ่มที่ ๓ นักวิชาการด้านนโยบายและแผน จำนวน ๒ คน ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลสามารถนำเสนอเป็นประเด็นโดยภาพรวม ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๒ ผลการสัมภาษณ์การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
๑. ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) การจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว รู้ถึงแหล่งท่องเที่ยว ในสถานที่ที่จะเดินทางไป เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว	การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรี ควรมีการวางแผนและเตรียมการอย่างละเอียด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสกับวัฒนธรรมพุทธศาสนาและประสบการณ์ทางจิตวิญญาณอย่างแท้จริง ความสามารถในการจัดโปรแกรมนี้ควรครอบคลุมหลายด้าน คือ ๑) เลือกสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ควรเลือกวัดและสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เช่น วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร, พระพุทธรูปเขาชีจรรย์, วัดหนองรี, และวัดเขาบางทราย เลือกสถานที่ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ควรพิจารณาว่าสถานที่นั้นๆ มีความเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมโปรแกรมหรือไม่ เช่น เหมาะกับผู้สูงอายุ นักปฏิบัติธรรม หรือกลุ่มครอบครัว ๒) กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ควรจัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับเวลาของผู้เข้าร่วม เช่น โปรแกรม ๑ วัน, ๒ วัน ๑ คืน หรือ ๓ วัน ๒ คืน โดยคำนึงถึงระยะทางและความสะดวกสบายในการเดินทาง จัดสรรกิจกรรมอย่างลงตัว ควรมีการจัดกิจกรรมที่ผสมผสานระหว่างการสักการะ การ

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
	ปฏิบัติธรรม การฟังธรรมบรรยาย และการท่องเที่ยวชมศิลปะสถาปัตยกรรม โดยให้มีช่วงเวลาพักผ่อนหรือทานอาหารที่เหมาะสม ๓) เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และความสำคัญทางศาสนา ผู้จัดโปรแกรมควรมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือน สามารถอธิบายประวัติความสำคัญ และความหมายของศาสนสถานได้อย่างละเอียด จัดเตรียมเอกสารหรือคู่มือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้รับข้อมูลเชิงลึก ควรจัดทำเอกสารหรือคู่มือที่มีเนื้อหาสรุปเกี่ยวกับสถานที่ที่ไปเยือน รวมถึงคำแนะนำในการปฏิบัติตัวระหว่างเข้าชมวัดหรือการปฏิบัติธรรม ๔) จัดเตรียมการเดินทางที่สะดวกสบาย ควรมีการจัดเตรียมยานพาหนะที่เหมาะสม เช่น รถบัส รถตู้ หรือเรือ รวมถึงการคำนึงถึงความปลอดภัยในการเดินทาง การจัดการที่พักและอาหาร หากเป็นโปรแกรมที่มีการค้างคืน ควรจัดเตรียมที่พักที่สะอาดและปลอดภัย รวมถึงอาหารที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม เช่น อาหารมังสวิรัต หรืออาหารที่เรียบง่าย ๕) การประเมินผลความพึงพอใจ หลังจบโปรแกรม ควรมีการประเมินผลจากผู้เข้าร่วมเพื่อรับฟังความคิดเห็นและนำไปปรับปรุงในการจัดโปรแกรมครั้งต่อไป การให้ความช่วยเหลือและแก้ปัญหา ควรมีการจัดเตรียมแผนการแก้ปัญหาหากเกิดเหตุฉุกเฉินหรือปัญหาที่ไม่คาดคิดระหว่างการท่องเที่ยว
๒. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม สามารถทราบข่าวสารได้จากแหล่งใด การเดินทาง	ความสามารถในการเข้าถึงการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรีควรมีองค์ประกอบหลายประการ เพื่อให้ผู้คนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกปลอดภัย และมีประสบการณ์ที่ดี ความสามารถในการเข้าถึงนี้ควรครอบคลุมด้านต่าง ๆ ดังนี้ ๑) การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานการเดินทาง เส้นทาง การเข้าถึงวัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนาควรมีถนนที่ดี มีป้ายบอกทางชัดเจน และมีที่จอดรถเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว หากสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ควรมีบริการรถรับส่งหรือการเดินทางสาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย การขนส่งสาธารณะ ควรมีบริการขนส่งสาธารณะที่เข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ เช่น รถบัสหรือรถสองแถวที่วิ่งผ่านวัดหรือจุดจุดหมายทางศาสนา รวมถึงการพัฒนากระบวนขนส่งให้ครอบคลุมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธมากขึ้น ๒) การเข้าถึงข้อมูล การให้ข้อมูลออนไลน์ ควรมีเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธในชลบุรีอย่างครบถ้วน รวมถึงการอัปเดตข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เช่น เวลาเปิด-ปิด การเดินทาง กิจกรรมทางศาสนา และข้อมูลประวัติของสถานที่ ป้ายและแผนที่ภายในสถานที่ สถานที่ท่องเที่ยวควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจน และมีแผนที่หรือข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายเพื่อช่วยนักท่องเที่ยวในการสำรวจพื้นที่ต่างๆ ๓) การเข้าถึงสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ควรมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
	สะดวกเช่น ทางลาด ลิฟต์ ห้องน้ำสำหรับผู้พิการ รวมถึงที่นั่งพักสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและเพลิดเพลินกับการท่องเที่ยวได้ บริการที่เป็นมิตรกับทุกคน ควรมีเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีความต้องการพิเศษหรือผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติธรรม ๔) การเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ควรมีการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมทุกกลุ่ม เช่น การสักการะพระพุทธรูป การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม หรือการเข้าร่วมพิธีสำคัญทางศาสนา การสื่อสารที่เข้าถึงได้ ควรมีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายหรือการให้บริการมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาพุทธและสามารถอธิบายให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจได้ง่าย ๕) การเข้าถึงบริการและความสะดวกสบาย ที่พักและอาหาร ควรมีที่พักและร้านอาหารที่ตั้งอยู่ใกล้สถานที่ท่องเที่ยวเชิงพุทธ รวมถึงการจัดเตรียมอาหารที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม เช่น อาหารมังสวิรัต หรืออาหารที่ไม่มีเนื้อสัตว์ ความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ ควรมีมาตรการด้านความปลอดภัยที่ดี และมีการจัดเตรียมสถานพยาบาลหรือบริการทางการแพทย์ฉุกเฉินในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด ๖) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เช่น การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือการให้ข้อมูลและบริการแก่ผู้มาเยือน การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและต้อนรับ ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น
๓. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว จุดเด่นของโบราณสถาน	สิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรีควรมีองค์ประกอบที่สามารถสร้างความสนใจและประสบการณ์ที่มีค่าแก่ผู้เยี่ยมชม ดังนี้ ๑) ศิลปะและสถาปัตยกรรมพุทธศาสนา พระพุทธรูปและวัดที่มีความงดงาม พระพุทธรูปขนาดใหญ่และสวยงาม เช่น พระพุทธรูปเขาชีจรรย์ หรือวัดที่มีสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น เช่น วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหารที่มีการออกแบบและตกแต่งที่ละเอียดและสวยงาม งานศิลปะและประติมากรรม การจัดแสดงงานศิลปะและประติมากรรมที่มีความเชื่อมโยงกับพุทธศาสนา เช่น ภาพเขียน, แกะสลัก, และงานประติมากรรมที่บอกเล่าเรื่องราวทางศาสนา ๒) กิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรม พิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา การจัดพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เช่น การทำบุญ, การฟังธรรมบรรยาย, หรือการร่วมพิธีบูชาพระรัตนตรัย ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกถึงความสงบและการเข้าถึงธรรมะ การปฏิบัติธรรม การจัดโปรแกรมการปฏิบัติธรรม เช่น การเจริญสติ, การนั่งสมาธิ, และการเรียนรู้หลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ช่วยให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสกับความสงบทางจิตใจและการพัฒนาจิตใจ ๓) ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์และเรื่องราวท้องถิ่น การเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
	ของวัดและสถานที่สำคัญทางศาสนา รวมถึงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างหรือความสำคัญของสถานที่ วัฒนธรรมท้องถิ่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศกาลทางศาสนา, การแสดงดนตรีพื้นบ้าน หรือการทำอาหารท้องถิ่น ๔) บรรยากาศที่สงบและผ่อนคลาย สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ การจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่มีธรรมชาติสวยงาม เช่น บริเวณรอบวัดที่มีสวนธรรมชาติ, น้ำตก, หรือวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม ช่วยให้ผู้เข้าชมรู้สึกผ่อนคลายและเชื่อมโยงกับธรรมชาติ บรรยากาศที่เงียบสงบ การสร้างบรรยากาศที่สงบและเงียบสงบซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถทำใจให้สงบและมุ่งเน้นการปฏิบัติธรรมได้อย่างเต็มที่ ๕) การเรียนรู้และพัฒนา การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การจัดการบรรยายหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระพุทธศาสนา เช่น การจัดเวิร์กช็อปเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอน, การสอนสมาธิ, และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์พุทธศาสนา การพัฒนาในด้านจิตใจและจิตวิญญาณ การให้โอกาสแก่ผู้เข้าร่วมในการพัฒนาและเติบโตทางจิตใจ เช่น การจัดโปรแกรมเสริมสร้างสติ, การฝึกฝนการให้ทาน, และการปฏิบัติธรรม ๖) การบริการและการต้อนรับ การต้อนรับอย่างอบอุ่น การให้การต้อนรับที่อบอุ่นจากเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชนที่มีความรู้และเข้าใจในพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เข้าชมรู้สึกเป็นที่ต้อนรับและได้รับความเคารพ บริการที่เอื้ออำนวย การจัดเตรียมบริการที่สะดวกสบาย เช่น การให้ข้อมูลที่ชัดเจน, การจัดเตรียมสถานที่พักผ่อน, และการมีบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
๔. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่จอดรถ การเปิดให้ท่องเที่ยวภายในโบราณสถาน ผู้นำเที่ยว เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล	สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรีควรออกแบบเพื่อให้การเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนาเป็นไปอย่างสะดวกสบายและปลอดภัย โดยควรมีการคำนึงถึงความต้องการและความสะดวกสบายของผู้เข้าชม ดังนี้ ๑) การเดินทางและการขนส่ง ระบบขนส่งสาธารณะ ควรมีบริการขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบาย เช่น รถบัส, รถตู้, หรือรถสองแถวที่วิ่งผ่านสถานที่ท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา ที่จอดรถ มีพื้นที่จอดรถที่เพียงพอและปลอดภัยใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อความสะดวกของผู้ที่เดินทางด้วยรถส่วนตัว ๒) การเข้าถึงและความสะดวกในการเดินทาง ทางลาดและลิฟต์ สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ควรมีทางลาดและลิฟต์ให้บริการเพื่อให้สามารถเข้าถึงสถานที่สำคัญได้สะดวก แผนที่และป้ายบอกทาง มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนและแผนที่ภายในสถานที่ เพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางและค้นหาสถานที่ต่างๆ ได้ง่าย ๓) บริการข้อมูลและคำแนะนำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมทางศาสนา และบริการต่างๆ ที่มีให้ มัคคุเทศก์และคู่มือ การจัดเตรียม

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
	มัคคุเทศก์ที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงการจัดทำคู่มือหรือเอกสารข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยว ๔) ที่พักและอาหาร ที่พัก มีการจัดเตรียมที่พักที่สะดวกสบายใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว เช่น โรงแรม, รีสอร์ท, หรือบ้านพักที่เหมาะสมกับการพักผ่อน อาหาร ควรมีร้านอาหารหรือบริการจัดเตรียมอาหารที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม เช่น อาหารมังสวิรัต หรืออาหารที่เรียบง่ายและสะอาด ๕) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานที่ ห้องน้ำ มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว รวมถึงห้องน้ำสำหรับผู้พิการ พื้นที่พักผ่อน จัดเตรียมพื้นที่พักผ่อนที่สะดวกสบาย เช่น ลานนั่งเล่นหรือสวนที่ให้ความสงบ ๖) การรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพ มีสถานพยาบาลหรือบริการทางการแพทย์ฉุกเฉินในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด รวมถึงการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานพยาบาลใกล้เคียง ๗) การบริการสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ การช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการจัดเตรียมบริการช่วยเหลือ เช่น เจ้าหน้าที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเดินทาง การบริการที่เหมาะสม มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนองความต้องการพิเศษของผู้เข้าชม เช่น ที่นั่งพิเศษหรืออาหารที่เหมาะสม ๘) การสื่อสารและเทคโนโลยี การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีบริการ Wi-Fi หรือจุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้เข้าชมสามารถติดต่อและเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ได้ง่าย การใช้เทคโนโลยี การใช้แอปพลิเคชันหรือสื่อดิจิทัลที่ช่วยในการนำทางและให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว
๕. กิจกรรม (Activities) ที่เกิดขึ้นภายในโบราณสถาน และกิจกรรมประจำปีที่เป็นเอกลักษณ์	กิจกรรมที่ควรมีแก่นักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรี ควรมีความหลากหลายเพื่อให้การเยี่ยมชมสถานที่ทางศาสนาเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำและมีคุณค่า โดยกิจกรรมต่าง ๆ ควรออกแบบให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงการเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างเต็มที่ ดังนี้ ๑) การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การทำบุญ จัดกิจกรรมทำบุญ เช่น การถวายสังฆทาน, การทำบุญตักบาตร, หรือการร่วมพิธีทำบุญใหญ่ในวัด การฟังธรรมบรรยาย จัดการบรรยายธรรมจากพระสงฆ์หรือพระอาจารย์เพื่อให้ความรู้และข้อคิดทางธรรม ๒) การปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิ จัดกิจกรรมการนั่งสมาธิหรือการฝึกสติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสประสบการณ์การปฏิบัติธรรมและการสงบจิตใจ การเจริญสติ จัดเวิร์กช็อปหรือการฝึกเจริญสติในรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
	๓) การศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมพุทธศาสนา การชมงานศิลปะ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าชมได้ชมงานศิลปะพุทธศาสนา เช่น ภาพเขียน, แกะสลัก, หรือการจัดแสดงศิลปะพุทธที่วัด การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม จัดทัวร์ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของวัดและสถานที่สำคัญทางศาสนา ๔) การสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น การเข้าร่วมเทศกาลทางศาสนา ให้โอกาสนักท่องเที่ยวเข้าร่วมเทศกาลทางศาสนา เช่น งานประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ของปี การเรียนรู้และทดลองทำอาหารท้องถิ่น จัดกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และทดลองทำอาหารมังสวิริติหรืออาหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม ๕) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและความสงบ การเดินป่าและท่องเที่ยวธรรมชาติ จัดกิจกรรมเดินป่าหรือท่องเที่ยวในธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับการทำสมาธิและการผ่อนคลายจิตใจ การทำสวน จัดกิจกรรมการปลูกต้นไม้หรือการทำสวนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม เช่น การปลูกต้นไม้ที่มีความหมายทางศาสนา ๖) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การทำกิจกรรมร่วมกัน จัดกิจกรรมที่เชิญชวนให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด เช่น การช่วยเตรียมการงานพิธี การจัดเตรียมสถานที่ หรือการทำกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน ๗) การบริการและความสะดวกสบาย การให้คำแนะนำ มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้คำแนะนำและอธิบายกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในสถานที่ การมีที่พักและบริการอาหาร จัดเตรียมที่พักและบริการอาหารที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักค้างคืนหรือเข้าร่วมกิจกรรมระยะยาว ๘) การใช้เทคโนโลยีและสื่อสาร การใช้แอปพลิเคชัน มีแอปพลิเคชันที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมและสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่าย การจัดทำสื่อการเรียนรู้ ใช้สื่อดิจิทัลหรือการจัดทำเอกสารเพื่อให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและศาสนสถาน
๖. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) อาทิเช่น ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น	การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธในจังหวัดชลบุรีควรมุ่งเน้นที่ความสะดวกสบาย ความปลอดภัย และการให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่ผู้เข้าชม โดยการให้บริการครอบคลุมหลายด้าน เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างราบรื่นและน่าพอใจ ดังนี้ ๑) บริการข้อมูลและคำแนะนำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมทางศาสนา เวลาเปิด-ปิด และข้อควรระวังต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ มีเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้คำแนะนำและตอบคำถาม ๒) การจัดการเดินทางและการขนส่ง บริการรถรับส่ง ควรมีบริการรถรับส่งหรือรถทัวร์ที่สะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการเดินทางไป

ประเด็นที่สัมภาษณ์	ผลการสัมภาษณ์
	ยังสถานที่ท่องเที่ยว ที่จอดรถ มีพื้นที่จอดรถที่สะดวกและปลอดภัยใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว ๓) สิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำและพื้นที่พักผ่อน จัดเตรียมห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ รวมถึงพื้นที่พักผ่อนที่สะดวกสบาย ทางลาดและลิฟต์ สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ควรมีทางลาดและลิฟต์เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่ ๔) บริการที่พักและอาหาร ที่พัก ควรมีการจัดเตรียมที่พักที่สะดวกสบายและมีคุณภาพใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงตัวเลือกที่พักที่หลากหลาย ร้านอาหาร มีร้านอาหารหรือบริการจัดเตรียมอาหารที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงอาหารที่เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม ๕) การรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว บริการทางการแพทย์ มีสถานพยาบาลหรือบริการทางการแพทย์ฉุกเฉินในกรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิด ๖) การให้บริการทางศาสนา การจัดพิธีกรรม จัดพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเป็นระเบียบและสะดวกสบาย เช่น การทำบุญ การฟังธรรม บรรยาย และการปฏิบัติธรรม การอำนวยความสะดวกในการเข้าร่วมกิจกรรม ช่วยให้ผู้ใช้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาสามารถเข้าร่วมได้อย่างราบรื่น เช่น การเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็น ๗) การบริการพิเศษ การให้บริการมัคคุเทศก์มัคคุเทศก์ที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ การจัดเตรียมเอกสารข้อมูล ให้ข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว เช่น แผนที่, คู่มือการท่องเที่ยว, และข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม ๘) การใช้เทคโนโลยี การให้บริการออนไลน์ มีการให้บริการข้อมูลและการจองกิจกรรมออนไลน์ เช่น การจองที่พัก, การจองทัวร์, และการลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม การใช้แอปพลิเคชัน มีแอปพลิเคชันที่ช่วยให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม และบริการต่าง ๆ ได้สะดวก ๙) การให้การต้อนรับและการบริการลูกค้า การต้อนรับที่อบอุ่น มีการต้อนรับที่อบอุ่นและเป็นมิตรจากเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าชมรู้สึกเป็นที่ต้อนรับ การให้บริการด้วยความเอาใจใส่ ให้บริการด้วยความเอาใจใส่และใส่ใจในรายละเอียดเพื่อให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างราบรื่น

จากตารางที่ ๔.๒๒ ผลการสัมภาษณ์แนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีดังนี้

ประเด็นที่ ๑ ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) พบว่า

๑) เลือกสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ควรเลือกวัดและสถานที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา

ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ๒) กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสม ควรจัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับเวลาของผู้เข้าร่วม ๓) เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่และความสำคัญทางศาสนา ๔) จัดเตรียมการเดินทางที่สะดวกสบาย ควรมีการจัดเตรียมยานพาหนะที่เหมาะสม ๕) การประเมินผลความพึงพอใจ หลังจบโปรแกรม

ประเด็นที่ ๒ ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า ๑) การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานการเดินทาง เส้นทางในการเข้าถึงวัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนาควรมีถนนที่ดี มีป้ายบอกทางชัดเจน ๒) การเข้าถึงข้อมูล การให้ข้อมูลออนไลน์ ๓) การเข้าถึงสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ ๔) การเข้าถึงกิจกรรมทางศาสนา การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ๕) การเข้าถึงบริการและความสะดวกสบาย ที่พักและอาหาร ๖) การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงพุทธ

ประเด็นที่ ๓ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า ๑) ศิลปะและสถาปัตยกรรมพุทธศาสนา พระพุทธรูปและวัดที่มีความงดงาม พระพุทธรูปขนาดใหญ่และสวยงาม ๒) กิจกรรมทางศาสนาและการปฏิบัติธรรม พิธีกรรมและกิจกรรมทางศาสนา ๓) ความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์และเรื่องราวท้องถิ่น ๔) บรรยากาศที่สงบและผ่อนคลาย สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ๕) การเรียนรู้และพัฒนา การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การจัดการบรรยายหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระพุทธศาสนา ๖) การบริการและการต้อนรับ การต้อนรับอย่างอบอุ่น

ประเด็นที่ ๔ สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) พบว่า ๑) การเดินทางและการขนส่งระบบขนส่งสาธารณะ ควรมีบริการขนส่งสาธารณะที่สะดวกสบาย ๒) การเข้าถึงและความสะดวกในการเดินทาง ทางลาดและลิฟต์ สำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ๓) บริการข้อมูลและคำแนะนำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ควรมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมทางศาสนา ๔) ที่พักและอาหาร ที่พัก มีการจัดเตรียมที่พักที่สะดวกสบายใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว ๕) สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสถานที่ ห้องน้ำ มีห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว ๖) การรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย มีการจัดเตรียมเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ๗) การบริการสำหรับกลุ่มคนที่มีความต้องการพิเศษ การช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ มีการจัดเตรียมบริการช่วยเหลือ ๘) การสื่อสารและเทคโนโลยี การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต มีบริการ Wi-Fi หรือจุดเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในพื้นที่ท่องเที่ยว

ที่ ๕ กิจกรรม (Activities) พบว่า ๑) การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การทำบุญ จัดกิจกรรมทำบุญ ๒) การปฏิบัติธรรม การนั่งสมาธิ จัดกิจกรรมการนั่งสมาธิหรือการฝึกสติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สัมผัสประสบการณ์การปฏิบัติธรรมและการสงบจิตใจ ๓) การศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมพุทธศาสนา การชมงานศิลปะ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าชมได้ชมงานศิลปะพุทธศาสนา ๔) การสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น การเข้าร่วมเทศกาลทางศาสนา ให้โอกาสนักท่องเที่ยวเข้าร่วมเทศกาลทางศาสนา ๕) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสุขภาพ การเดินป่าและท่องเที่ยวธรรมชาติ จัดกิจกรรมเดิน

ป่าหรือท่องเที่ยวในธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับการทำสมาธิและการผ่อนคลายจิตใจ ๖) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การทำกิจกรรมร่วมกัน จัดกิจกรรมที่เชิญชวนให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวัด ๗) การบริการและความสะดวกสบาย การให้คำแนะนำ ๘) การใช้เทคโนโลยีและสื่อสาร การใช้แอปพลิเคชัน

ประเด็นที่ ๖ การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) พบว่า ๑) บริการข้อมูลและคำแนะนำ ๒) การจัดการเดินทางและการขนส่ง บริการรถรับส่ง ควรมีบริการรถรับส่งหรือรถทัวร์ที่สะดวกสบายสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว ๓) สิ่งอำนวยความสะดวก ห้องน้ำและพื้นที่พักผ่อน จัดเตรียมห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอ ๔) บริการที่พักและอาหารที่พัก ควรมีการจัดเตรียมที่พักที่สะดวกสบายและมีคุณภาพใกล้เคียงกับสถานที่ท่องเที่ยว ๕) การรักษาความปลอดภัยและการดูแลสุขภาพ การรักษาความปลอดภัย ๖) การให้บริการทางศาสนา การจัดพิธีกรรม จัดพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเป็นระเบียบและสะดวกสบาย ๗) การบริการพิเศษ การให้บริการมัคคุเทศก์ที่มีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ๘) การใช้เทคโนโลยี การให้บริการออนไลน์ มีการให้บริการข้อมูลและการจองกิจกรรมออนไลน์ ๙) การให้การต้อนรับและการบริการลูกค้า การต้อนรับที่อบอุ่น มีการต้อนรับที่อบอุ่นและเป็นมิตรจากเจ้าหน้าที่หรือคนในชุมชน

๔.๒.๒ การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยนำจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามมาทำการจับคู่ จากนั้นผู้วิจัยทำการประมวลข้อมูลทั้งหมด และทำการการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หรือ Connoisseurship หรืออื่น ๆ เพื่อจัดทำแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะ อภิปรายกลุ่มข้อค้นพบจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ ๕ คน มีรายละเอียด ดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์

ที่ประชุมกลุ่มย่อยได้ระดมสมองเกี่ยวกับความปรารถนาที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ภายในระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) คือ “อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรี บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน”

ในการประชุมดังกล่าว ที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ ในแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ดังรายละเอียดนี้

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ คือ กลุ่มโครงการ ๓ ด้าน ได้แก่

๑.๑ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพุทธศิลป์ในวัด โครงการอนุรักษ์และเผยแผ่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโบราณ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก โครงการสร้างศูนย์ตำนานประวัติศาสตร์พื้นถิ่นแห่งภาคตะวันออก โครงการอนุรักษ์และเผยแผ่พุทธศิลป์: สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม

๑.๒ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดอบรมพุทธมัคคุเทศก์ โครงการการอบรมหัวใจพระพุทธรูป โครงการการอบรมพุทธบารมี โครงการการอบรมเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธและเศรษฐกิจพอเพียง โครงการสร้างหลักสูตรปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันแก่นักท้องเกี่ยว

๑.๓ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการสร้างเครือข่ายการท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด โครงการศูนย์ศึกษาปริยัติปฏิบัติธรรมและท้องเกี่ยวพุทธศาสนาครบวงจร โครงการการสร้างเส้นทางชมพิพิธภัณฑสถานที่มีมาตรฐาน โครงการศูนย์และประตูสู่การท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งภาคตะวันออก โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรม

๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ในการพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพุทธ ศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน ๒ กลยุทธ์ คือ

๒.๑ กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท้องเกี่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการกำหนดพื้นที่การท้องเกี่ยวในเขตพุทธาวาส โครงการการประเมินผลกระทบจากการท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท้องเกี่ยวในวัด โครงการการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและปรับภูมิทัศน์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัด โครงการจัดระเบียบร้านค้าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

๒.๒ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรในวัด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำ โครงการจัดการเรื่องท่อระบายน้ำเสียและบ่อบำบัดน้ำเสีย โครงการการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในวัด โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด โครงการติดระบบ CCTV วงจรปิด

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนากองท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ คือ กลุ่มโครงการ ๓ ด้าน คือ

๓.๑ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการวางแผนการตลาดด้านการท้องเกี่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ อำเภอ

เมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งจังหวัด โครงการการศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขัน โครงการสร้างเว็บไซต์ ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการสร้างสมาคมสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการนิตยสารท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนารายเดือน

๓.๒ กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาวัดแนวใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการกำหนดเส้นทางนำชมวัด พร้อมจุดการสื่อความหมาย โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดต่าง ๆ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวพุทธศาสนาเพื่อขจัดความยากจน โครงการสร้างแบรนด์ SOS ธรรมชาติบำบัดจิตแก้ปัญหาชีวิตแนวพุทธ

๓.๓ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา โครงการการสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการอบรมทักษะการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ที่ประชุมได้ลงความเห็นว่าการกลยุทธ์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ควรมี ๒ กลยุทธ์ คือ

๔.๑ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โครงการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โครงการจัดตั้งสมาคมโหราศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการสนับสนุนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาชุมชน

๔.๒ กลยุทธ์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่ชุมชน ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการร่วมจัดตั้งกลุ่มด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในชุมชน โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก่มัคคุเทศก์ในชุมชน โครงการร่วมอบรมทักษะการจัดการที่พักแรมในการปฏิบัติธรรม

ดังนั้น การประชุมกลุ่มย่อยครั้งนี้ ชุมชนได้ร่วมมือกันพิจารณาถึงหลักการนำทาง และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ด้านวัฒนธรรมและการพัฒนาจิตใจ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม มีผู้ให้ความคิดเห็น ได้แก่ ควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ พัฒนาความเจริญทางวัตถุคู่ไปกับการรักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตดั้งเดิม ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้รู้ถึงคุณค่าหวงแหนและรักษาไว้ ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ เน้นเป็นสำคัญคือชุมชนต้องรักท้องถิ่นของตนเอง มีความรักความภูมิใจในท้องถิ่น รู้

ว่าท้องถิ่นของเรามีเอกลักษณ์อะไร ใช้หลักการมีส่วนร่วม ซื่อสัตย์ ความสามัคคี จิตอาสาและ
รับผิดชอบ พัฒนาการบริหารจัดการและแหล่งท่องเที่ยวให้ สะดวกสบายและมีความปลอดภัย ที่
ประชุมมีความคิดเห็นเพิ่มเติมคือการท่องเที่ยวเป็น การพัฒนาในระยะยาว หากบริหารจัดการดีจะ
ส่งผลดี เกิดรายได้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วม
โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาททำให้ดู ทำให้เป็น และทำให้
เห็นเป็นตัวอย่าง และคอย ติดตามผลโครงการอย่างใกล้ชิด การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวควร
ส่งเสริมอย่าง ต่อเนื่อง พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายขึ้นและพัฒนากิจการบริการให้แก่
นักท่องเที่ยว อย่างทั่วถึง

๔.๓ ประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่าง ยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงการประเมินตรวจสอบ ยืนยัน รับรองแผนการยกระดับการท่องเที่ยว
ชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เขียนรายงานวิจัยฉบับ
สมบูรณ์ ต่อไป

๔.๓.๑ ผลการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลการวิจัยแบบ ๓๖๐ องศา โดย ประชากรกลุ่มตัวอย่างได้แก่
ตัวแทนพื้นที่โบราณสถาน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี สำนักงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดชลบุรี
จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเก็บข้อมูล
สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูล จากวิทยาลัยสงฆ์
ชลบุรี จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวมอบให้แก่กลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งแบบประเมินแผนการยกระดับ
การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน
๑ ชุด เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำ แบบสอบถามแล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนทันที
เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำ
ข้อมูลที่ได้รับมาบันทึก วิเคราะห์ผลทางสถิติ แปลผล สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบ
รายงานการวิจัย สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
ทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่
(Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard
Deviation: S.D.)

เกณฑ์การแปลความหมายในการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี แบ่งการแปลความหมายออกเป็น ๓ ลักษณะ ซึ่งแบ่งคะแนนเป็นช่วงชั้นเท่ากันตามหลักการของเบสและคานห์ (Best and Kahn, ๑๙๙๓) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ -๑.๕๐ หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ -๒.๕๐ หมายถึง อยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ -๓.๕๐ หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ -๔.๕๐ หมายถึง อยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ -๕.๐๐ หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด

โดยเมื่อประเมินตรวจสอบ ยืนยัน รับรองแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เรียบร้อยแล้ว จึงทำการเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ต่อไป

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
วิสัยทัศน์ : อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรี บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน	๓.๕๓	๐.๔๗	มาก	๓.๐๑	๐.๓๙	มาก	๓.๗๕	๐.๓๔	มาก
๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม	๔.๐๒	๑.๐๒	มาก	๔.๐๒	๐.๖๘	มาก	๔.๑๒	๐.๕๓	มาก
๑.๑ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด	๔.๑๙	๐.๙๔	มาก	๓.๘๙	๐.๖๑	มาก	๔.๑๓	๐.๓๙	มาก
โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพุทธศิลป์ในวัด	๔.๓๓	๐.๘๙	มาก	๓.๖๕	๐.๓๘	มาก	๔.๓๕	๐.๖๒	มาก
โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโบราณ	๓.๕๑	๐.๙๕	มาก	๔.๔	๐.๘๘	มาก	๓.๗๕	๐.๒๑	มาก
โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก	๔.๔๙	๐.๙๕	มาก	๓.๗๔	๐.๖๓	มาก	๔.๒๕	๐.๓๑	มาก
โครงการสร้างศูนย์ตำนานประวัติศาสตร์พื้นถิ่นแห่งภาคตะวันออก	๔.๔๖	๐.๙๗	มาก	๓.๗๑	๐.๖๓	มาก	๔.๑๓	๐.๓๕	มาก
โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์: สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม	๔.๑๖	๐.๙๕	มาก	๓.๙๗	๐.๕๔	มาก	๔.๑๙	๐.๔๕	มาก
๑.๒ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก	๔.๑๕	๐.๙๖	มาก	๔.๐๔	๐.๔๙	มาก	๔.๒๔	๐.๕๐	มาก
โครงการจัดอบรมพุทธมอญเทศก์	๔.๔๔	๐.๙๓	มาก	๓.๗๕	๐.๔๓	มาก	๔.๒๙	๐.๕	มาก
โครงการการอบรมหัวใจพระพุทธศาสนา	๓.๕๒	๑.๐๑	มาก	๔.๒๓	๐.๒๓	มาก	๔.๒๕	๐.๖๘	มาก
โครงการการอบรมพุทธบารมี	๔.๔๕	๐.๙๕	มาก	๔.๒๕	๐.๖๙	มาก	๔.๒๖	๐.๔๒	มาก
โครงการการอบรมเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธและเศรษฐกิจพอเพียง	๔.๒๐	๐.๙๔	มาก	๓.๘๘	๐.๖๓	มาก	๔.๑๒	๐.๓๗	มาก
โครงการสร้างหลักสูตรปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันแก่นักท่องเที่ยว	๔.๑๔	๐.๙๖	มาก	๔.๐๘	๐.๔๕	มาก	๔.๒๗	๐.๕๓	มาก
๑.๓ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม	๓.๗๒	๑.๑๕	มาก	๔.๑๒	๐.๙๔	มาก	๓.๙๙	๐.๗๐	มาก
โครงการการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด	๓.๗๑	๑.๑๕	มาก	๔.๑๓	๐.๙๖	มาก	๓.๙๙	๐.๖๔	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
โครงการศูนย์ศึกษาปฏิบัติปฏิบัติธรรมและท่องเที่ยวพุทธศาสนาครบวงจร	๓.๗๑	๑.๑๓	มาก	๔.๒๖	๐.๘๓	มาก	๔.๐๙	๐.๒๗	มาก
โครงการการสร้างเส้นทางชมพิพิธภัณฑพุทธศาสนาที่มีมาตรฐาน	๓.๗๗	๑.๑๕	มาก	๔.๐๙	๐.๘๗	มาก	๓.๙๙	๐.๙๒	มาก
โครงการศูนย์และประตูสู่การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งภาคตะวันออก	๓.๗๒	๑.๐๙	มาก	๓.๗๘	๑.๓	มาก	๔.๑๗	๐.๓๘	มาก
โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรม	๓.๗๑	๑.๒๒	มาก	๔.๓๕	๐.๗๕	มาก	๓.๗๒	๑.๒๘	มาก
๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	๓.๙๐	๑.๑๗	มาก	๓.๙๘	๐.๘๑	มาก	๓.๙๔	๑.๐๖	มาก
๒.๑ กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว	๓.๘๓	๑.๑๕	มาก	๔.๐๕	๐.๗๘	มาก	๓.๙๙	๑.๑๙	มาก
โครงการการกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตพุทธาวาส	๓.๗๑	๑.๑๕	มาก	๓.๗๕	๐.๔๓	มาก	๔.๑๑	๑.๒	มาก
โครงการการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓.๘๓	๑.๑๕	มาก	๔.๐๕	๐.๗๘	มาก	๓.๙๙	๑.๑๙	มาก
โครงการการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในวัด	๓.๗๓	๑.๑๖	มาก	๔.๐๓	๑	มาก	๓.๗๑	๑.๑๑	มาก
โครงการการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและปรับภูมิทัศน์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัด	๓.๘๙	๑.๑๔๓	มาก	๔.๒๖	๐.๘๓	มาก	๔.๔๑	๑.๑๙	มาก
โครงการจัดระเบียบร้านค้าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	๓.๙๗	๑.๑๖	มาก	๔.๑๖	๐.๘๔	มาก	๓.๗๑	๑.๒๗	มาก
๒.๒ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรในวัด	๓.๙๗	๑.๑๘	มาก	๓.๙๒	๐.๘๔	มาก	๓.๙๐	๐.๙๒	มาก
โครงการประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำ	๓.๙๗	๑.๑๘	มาก	๓.๙๒	๐.๘๔	มาก	๓.๙๐	๐.๙๒	มาก
โครงการจัดการเรื่องท่อระบายน้ำเสียและบ่อบำบัดน้ำเสีย	๔.๐๒	๑.๑๙	มาก	๓.๖๘	๑.๒๒	มาก	๔.๑๓	๐.๓๙	มาก
โครงการการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในวัด	๓.๙๑	๑.๑๖	มาก	๓.๙๗	๐.๘๙	มาก	๓.๘๖	๑.๑	มาก
โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด	๓.๙๔	๑.๑๗	มาก	๔.๒๖	๐.๘๓	มาก	๓.๖๐	๐.๘๔	มาก
โครงการติดระบบ CCTV วงจรปิด	๓.๙๙	๑.๑๙	มาก	๓.๗๕	๐.๔๓	มาก	๔.๐๒	๑.๓๖	มาก
๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน	๔.๐๒	๑.๑๕	มาก	๓.๙๐	๑.๐๙	มาก	๔.๑๐	๑.๒๑	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๓.๑ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด	๔.๑๕	๑.๐๙		๓.๗๔	๑.๐๙		๓.๙๘	๐.๙๐	
โครงการการวางแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๔.๑๑	๑.๑	มาก	๓.๗๗	๑.๐๙	มาก	๔.๓๕	๐.๘	มาก
โครงการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งจังหวัด	๔.๐๗	๑.๑๓	มาก	๓.๘๒	๐.๙๙	มาก	๓.๙๑	๐.๙๕	มาก
โครงการการศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขัน	๔.๑๗	๑.๐๘	มาก	๓.๗๒	๑.๑๔	มาก	๓.๙๒	๐.๙๘	มาก
โครงการสร้างเว็บไซต์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๔.๐๕	๑.๐๒	มาก	๓.๘	๑.๑	มาก	๔.๐๙	๐.๕๙	มาก
โครงการสร้างสมาคมสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการนิตยสารท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนารายเดือน	๔.๓๓	๑.๑	มาก	๓.๕๘	๑.๑๑	มาก	๓.๖๓	๑.๑๗	มาก
๓.๒ กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว	๔.๑๑	๑.๑๑	มาก	๔.๐๖	๑.๐๙	มาก	๔.๐๐	๑.๖๓	มาก
โครงการพัฒนาวัดแนวใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๔.๐๙	๑.๑๒	มาก	๔.๑๕	๑.๐๕	มาก	๔.๑๐	๑.๗๐	มาก
โครงการกำหนดเส้นทางนำชมวัดพร้อมจุดการสื่อความหมาย	๓.๙๙	๑.๑๙	มาก	๓.๗๒	๑.๑๓	มาก	๔.๓	๒.๗๘	มาก
โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดต่าง ๆ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม	๔.๑๗	๑.๐๗	มาก	๔.๓๘	๑.๑๑	มาก	๔.๑	๑.๑๖	มาก
โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวพุทธศาสนาเพื่อขจัดความยากจน	๔.๑๑	๑.๑	มาก	๔.๓๕	๐.๙๒	มาก	๓.๘๙	๑.๑๗	มาก
โครงการสร้างแบรนด์ SOS ธรรมะบำบัดจิตแก้ปัญหา ชีวิตแนวพุทธ	๔.๑๗	๑.๐๙	มาก	๓.๗๒	๑.๒๔	มาก	๓.๖๑	๑.๓๕	มาก
๓.๓ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว	๓.๘๑	๑.๒๖	มาก	๓.๙๐	๑.๐๘	มาก	๔.๓๑	๑.๑๐	มาก
โครงการการจัดตั้งองค์กรการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา	๔.๑๘	๑.๐๗	มาก	๔.๔๖	๑.๐๓	มาก	๔.๓๑	๑.๓๕	มาก
โครงการการสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓.๙๔	๑.๒๐	มาก	๔.๐๑	๑.๐๗	มาก	๔.๒๑	๑.๓๗	มาก
โครงการการสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓.๗๘	๑.๒๗	มาก	๓.๘๗	๑.๐๘	มาก	๔.๓๓	๑.๐๓	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
โครงการการอบรมทักษะการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓.๖๔	๑.๕๗	มาก	๓.๖๒	๑.๑๔	มาก	๔.๒๕	๐.๖๙	มาก
โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล	๓.๕๒	๑.๑๗	มาก	๓.๕๔	๑.๐๘	มาก	๔.๔๓	๑.๐๕	มาก
๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน	๓.๙๔	๑.๓๒	มาก	๔.๑๙	๐.๙๑	มาก	๔.๐๗	๑.๑๑	มาก
๔.๑ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๔.๐๒	๑.๓๓	มาก	๔.๓๓	๐.๘๖	มาก	๓.๙๙	๑.๑๔	มาก
โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๓.๗๔	๑.๕๕	มาก	๔.๔๗	๑.๐๕	มาก	๓.๙๖	๑.๑๕	มาก
โครงการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	๔.๒๘	๑.๐๙	มาก	๔.๓๕	๐.๗๕	มาก	๔.๒๑	๑.๐๙	มาก
โครงการจัดตั้งสมาคมโหราศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๔.๔๒	๑.๑๓	มาก	๔.๒๕	๐.๖๙	มาก	๔.๑๐	๑.๒๓	มาก
โครงการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓.๗๔	๑.๕๕	มาก	๔.๓๙	๐.๘๙	มาก	๓.๖๒	๑.๑๔	มาก
โครงการสนับสนุนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาชุมชน	๓.๙๒	๑.๓๒	มาก	๔.๑๗	๐.๙๑	มาก	๔.๐๘	๑.๑๑	มาก
๔.๒ กลยุทธ์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่ชุมชน	๓.๘๕	๑.๓๑	มาก	๔.๐๕	๐.๙๕	มาก	๔.๑๕	๑.๐๘	มาก
โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๔.๔๘	๑.๑๑	มาก	๔.๔๗	๑.๐๕	มาก	๔.๒๖	๐.๔๒	มาก
โครงการร่วมจัดตั้งกลุ่มด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในชุมชน	๓.๕๗	๑.๘๕	มาก	๓.๗๒	๑.๑๓	มาก	๔.๐๗	๑.๓๕	มาก
โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา	๓.๕๕	๑.๑๑	มาก	๔.๑๖	๐.๘๔	มาก	๔.๔๐	๑.๐๑	มาก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก่ มัคคุเทศก์ในชุมชน	๓.๖	๑.๑๓	มาก	๓.๕๒	๐.๘๙	มาก	๔.๐๓	๑.๔๗	มาก
โครงการร่วมอบรมทักษะการจัดการที่พักแรมในการปฏิบัติธรรม	๔.๐๕	๑.๓๓	มาก	๔.๓๗	๐.๘๕	มาก	๓.๙๗	๑.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๕) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๑) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๐๒) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ($\bar{X}$ = ๔.๐๑) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = ๓.๙๐) ตามลำดับด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ี่มีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๐๒) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ี่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ($\bar{X}$ = ๔.๑๐) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ของจังหวัด ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) รองลงมาคือ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ($\bar{X}$ = ๔.๑๕) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๓.๗๒) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ี่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ($\bar{X}$ = ๔.๓๓) รองลงมาคือ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ($\bar{X}$ = ๓.๗๔) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ี่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๔.๓๑) รองลงมาคือกลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ($\bar{X}$ = ๔.๒๔) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ($\bar{X}$ = ๓.๙๘) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินโครงการ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก ($\bar{X}$ = ๔.๔๙) รองลงมาคือ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ($\bar{X}$ = ๔.๔๘) และน้อยที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล ($\bar{X}$ = ๓.๕๒) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่

มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ($\bar{X}=๔.๔๗$) รองลงมาคือ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๔๖$) และน้อยที่สุด คือ โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก้มัคคุเทศก์ในชุมชน ($\bar{X}=๓.๕๒$) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล ($\bar{X}=๔.๔๓$) รองลงมาคือ โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๔๐$) และน้อยที่สุด คือ โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด ($\bar{X}=๓.๖๐$) ตามลำดับ

๔.๓.๒ สรุปแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

วิสัยทัศน์

อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรี บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม มี ๓ กลยุทธ์ และ ๑๕ โครงการ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพุทธศิลป์ในวัด

โครงการที่ ๒ โครงการอนุรักษ์และเผยแผ่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโบราณ

โครงการที่ ๓ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก

โครงการที่ ๔ โครงการสร้างศูนย์ตำนานประวัติศาสตร์พื้นถิ่นแห่งภาคตะวันออก

โครงการที่ ๕ โครงการอนุรักษ์และเผยแผ่พุทธศิลป์: สถาปัตยกรรม ประติมากรรม
จิตรกรรม

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการจัดอบรมพุทธมัคคุเทศก์

โครงการที่ ๒ โครงการการอบรมหัวใจพระพุทธศาสนา

โครงการที่ ๓ โครงการการอบรมพุทธบารมี

โครงการที่ ๔ โครงการการอบรมเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธและเศรษฐกิจพอเพียง

โครงการที่ ๕ โครงการสร้างหลักสูตรปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันแก่นักท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด

โครงการที่ ๒ โครงการศูนย์ศึกษาปริยัติปฏิบัติธรรมและท่องเที่ยวพุทธศาสนาครบ

วงจร

โครงการที่ ๓ โครงการการสร้างเส้นทางชมพิพิธภัณฑ์พุทธศาสนาที่มีมาตรฐาน

โครงการที่ ๔ โครงการศูนย์และประตูสู่การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งภาค

ตะวันออก

โครงการที่ ๕ โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรม

๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มี ๒ กลยุทธ์ และ ๑๐ โครงการ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการการกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตพุทธาวาส

โครงการที่ ๒ โครงการการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๓ โครงการการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในวัด

โครงการที่ ๔ โครงการการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและปรับภูมิทัศน์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัด

โครงการที่ ๕ โครงการจัดระเบียบร้านค้าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรในวัด มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำ

โครงการที่ ๒ โครงการจัดการเรื่องท่อระบายน้ำเสียและบำบัดน้ำเสีย

โครงการที่ ๓ โครงการการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในวัด

โครงการที่ ๔ โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด

โครงการที่ ๕ โครงการติดระบบ CCTV วงจรปิด

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน มี ๓ กลยุทธ์ และ ๑๕ โครงการ ดังนี้

กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการการวางแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๒ โครงการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งจังหวัด

โครงการที่ ๓ โครงการการศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและสร้างกลยุทธ์
ในการแข่งขัน

โครงการที่ ๔ โครงการสร้างเว็บไซต์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๕ โครงการสร้างสมาคมสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา
โครงการนิตยสารท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนารายเดือน

กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการพัฒนาวัดแนวใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๒ โครงการกำหนดเส้นทางนำชมวัดพร้อมจุดการสื่อความหมาย

โครงการที่ ๓ โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดต่าง ๆ เชื่อมโยง
การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรมโครงการที่ ๔ โครงการสร้าง
แบรนด์ท่องเที่ยวพุทธศาสนาเพื่อจัดความยากจน

โครงการที่ ๕ โครงการสร้างแบรนด์ SOS ธรรมะบำบัดจิตแก้ปัญหา ชีวิตแนวพุทธ

กลยุทธ์ที่ ๓ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีโครงการดังนี้

โครงการที่ ๑ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา

โครงการที่ ๒ โครงการการสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ศาสนา

โครงการที่ ๓ โครงการการสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๔ โครงการการอบรมทักษะการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิง
พุทธศาสนา

โครงการที่ ๕ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ศาสนาสู่มาตรฐานสากล

**๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนา
สังคมอย่างยั่งยืน มี ๒ กลยุทธ์ และ ๑๐ โครงการ ดังนี้**

**กลยุทธ์ที่ ๑ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมือง
ชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีโครงการดังนี้**

โครงการที่ ๑ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมือง
ชลบุรี จังหวัดชลบุรี

โครงการที่ ๒ โครงการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของ
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

โครงการที่ ๓ โครงการจัดตั้งสมาคมโหราศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๔ โครงการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๕ โครงการสนับสนุนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาชุมชน

**กลยุทธ์ที่ ๒ กลยุทธ์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่ชุมชน มี
โครงการดังนี้**

โครงการที่ ๑ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการ
ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๒ โครงการร่วมจัดตั้งกลุ่มด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในชุมชน

โครงการที่ ๓ โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

โครงการที่ ๔ โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ
ศาสนาแก่ภาคธุรกิจในชุมชน

โครงการที่ ๕ โครงการร่วมอบรมทักษะการจัดการที่พักแรมในการปฏิบัติธรรม

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ภาพที่ ๔.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัย ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๒) เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๓) เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ ๗ คน และแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวนทั้งสิ้น ๔๐๐ ชุดผู้วิจัยได้เก็บข้อมูล ทำการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพวิเคราะห์แบบพรรณนาและการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งแสดงในรูปของตารางประกอบการบรรยาย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.72$) โดยด้านที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=3.06$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}=2.77$) ตามลำดับ และศักยภาพการท่องเที่ยวต่ำที่สุดคือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.44$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม พบว่า สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) โดยด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($\bar{X}=3.86$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.81$) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ต่ำที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}=3.55$) ส่วนความต้องการจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โดยด้านที่มีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการยกระดับการท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว ที่ต้องได้รับการยกระดับก่อนเป็นอันดับแรก

($PNI_{\text{modified}}=0.560$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการเข้าถึง ($PNI_{\text{modified}}=0.545$) รองลงมาคือ ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ($PNI_{\text{modified}}=0.394$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ($PNI_{\text{modified}}=0.385$) รองลงมาคือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($PNI_{\text{modified}}=0.305$) และด้านที่ต้องการยกระดับน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($PNI_{\text{modified}}=0.161$)

๕.๑.๒ การพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า แผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย ๑ วิสัยทัศน์ ๔ ยุทธศาสตร์ ๑๐ กลยุทธ์ และ ๕๐ โครงการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ : อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรี บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มีมาตรฐานในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

๑. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ คือ กลุ่มโครงการ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑.๑ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพุทธศิลป์ในวัด โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พิธีกรรมทางพุทธศาสนาโบราณ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก โครงการสร้างศูนย์ตำนานประวัติศาสตร์พื้นถิ่นแห่งภาคตะวันออก โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์: สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ๑.๒ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดอบรมพุทธมัคคุเทศก์ โครงการการอบรมหัวใจพระพุทธศาสนา โครงการการอบรมพุทธบารมี โครงการการอบรมเศรษฐกิจพอเพียงและเศรษฐกิจพอเพียง โครงการสร้างหลักสูตรปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันแก่นักท่องเที่ยว ๑.๓ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด โครงการศูนย์ศึกษาปฏิบัติปฏิบัติธรรมและท่องเที่ยวพุทธศาสนาครบวงจร โครงการการสร้างเส้นทางชมพิพิธภัณฑ์พุทธศาสนาที่มีมาตรฐาน โครงการศูนย์และประตูการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแห่งภาคตะวันออก โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรม

๒. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จำนวน ๒ กลยุทธ์ คือ ๒.๑ กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการกำหนดพื้นที่การท่องเที่ยวในเขตพุทธาวาส โครงการการประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา โครงการการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในวัด โครงการการปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคและปรับภูมิทัศน์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมวัด โครงการจัดระเบียบร้านค้าบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ๒.๒ กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรในวัด ควรมี

โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการประหยัดพลังงานไฟฟ้าและน้ำ โครงการจัดการเรื่องท่อระบายน้ำเสีย และบำบัดน้ำเสีย โครงการการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในวัด โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด โครงการติดระบบ CCTV วงจรปิด

๓. ยุทธศาสตร์การพัฒนากองถ้ำเชียงพุกทศศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ที่ประชุมได้ระดมสมองว่าสมควรมีกลยุทธ์ คือ กลุ่มโครงการ ๓ ด้าน คือ ๓.๑ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการวางแผนการตลาดด้านการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการสร้างภาพลักษณ์และแบรนด์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาแห่งจังหวัด โครงการการศึกษาแก่นักท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาและสร้างกลยุทธ์ในการแข่งขัน โครงการสร้างเว็บไซต์ ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการสร้างสมาคมสื่อมวลชนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการนิตยสารท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนารายเดือน ๓.๒ กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาวัดแนวใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการกำหนดเส้นทางนำชมวัดพร้อมจุดการสื่อความหมาย โครงการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาของวัดต่าง ๆ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและวัฒนธรรม โครงการสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวพุกทศศาสนาเพื่อจัดความยากจน โครงการสร้างแบรนด์ SOS ธรรมชาติบำบัดจิตแก้ปัญหา ชีวิตแนวพุกทศ ๓.๓ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุกทศศาสนา โครงการการสร้างระบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการการสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการการอบรมทักษะการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาสู่มาตรฐานสากล

๔. ยุทธศาสตร์การพัฒนากองถ้ำเชียงพุกทศศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ที่ประชุมได้ลงความเห็นว่าการพัฒนากองถ้ำเชียงพุกทศศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ควรมี ๒ กลยุทธ์ คือ ๔.๑ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โครงการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี โครงการจัดตั้งสมาคมโหราศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการสนับสนุนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาชุมชน ๔.๒ กลยุทธ์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาสู่ชุมชน ควรมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการร่วมจัดตั้งกลุ่มด้านการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาในชุมชน โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนา โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุกทศศาสนาแก่มีคหุเทศกในชุมชน โครงการร่วมอบรมทักษะการจัดการที่พักแรมในการปฏิบัติธรรม

๕.๑.๓ การประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๕) ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๓) และด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = ๓.๐๑) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินยุทธศาสตร์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๐๒) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ($\bar{X}$ = ๔.๐๑) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = ๓.๙๐) ตามลำดับด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ี่มีความเป็นไปได้มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๐๒) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชนด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยยุทธศาสตร์ ี่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุดคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน ($\bar{X}$ = ๔.๑๐) และน้อยที่สุด คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = ๓.๙๔) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินกลยุทธ์ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ กลยุทธ์การพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของจังหวัด ($\bar{X}$ = ๔.๑๙) รองลงมาคือ กลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ($\bar{X}$ = ๔.๑๕) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๓.๗๒) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ี่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ($\bar{X}$ = ๔.๓๓) รองลงมาคือ กลยุทธ์การอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}$ = ๔.๑๒) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ($\bar{X}$ = ๓.๗๔) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกกลยุทธ์ โดยกลยุทธ์ ี่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ กลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = ๔.๓๑) รองลงมาคือกลยุทธ์การพัฒนาจิตใจ ปลูกจิตสำนึก ($\bar{X}$ = ๔.๒๔) และน้อยที่สุด คือ กลยุทธ์การจัดการด้านการตลาด ($\bar{X}$ = ๓.๙๘) ตามลำดับ

ส่วนการประเมินโครงการ พบว่า ด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ โครงการการศึกษาพุทธศาสนาภาคตะวันออก ($\bar{X}$ = ๔.๔๙) รองลงมาคือ โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

($\bar{X}=๔.๔๘$) และน้อยที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล ($\bar{X}=๓.๕๒$) ด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด คือ โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ($\bar{X}=๔.๔๗$) รองลงมาคือ โครงการการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวเพื่อเผยแผ่พุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๔๖$) และน้อยที่สุด คือ โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก่ภาคเอกชนในชุมชน ($\bar{X}=๓.๕๒$) ด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากทุกโครงการ โดยโครงการที่มีความเป็นประโยชน์มากที่สุด คือ โครงการการสร้างมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่มาตรฐานสากล ($\bar{X}=๔.๔๓$) รองลงมาคือ โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ($\bar{X}=๔.๔๐$) และน้อยที่สุด คือ โครงการลดเสียงการจราจรรอบวัด ($\bar{X}=๓.๖๐$) ตามลำดับ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล อันนำมาซึ่งการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ที่สำคัญ ๔ ประเด็น ดังนี้

๑. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม มุ่งเน้นการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การส่งเสริมให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งไม่เพียงแต่จะส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น แต่ยังช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นไปสู่สากล การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น พิพิธภัณฑ์ศาสนา ศูนย์ฝึกอบรมทางศาสนา หรือสถานที่ปฏิบัติธรรม จะเป็นการเพิ่มคุณค่าของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การพัฒนาจิตใจและปลูกจิตสำนึก การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีศักยภาพในการพัฒนาจิตใจและปลูกจิตสำนึกในหมู่ นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม เช่น การปฏิบัติสมาธิ การฟังธรรม เทศนา หรือการศึกษาเรื่องราวของพระพุทธศาสนา สามารถทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่มากกว่าการเที่ยวชมสถานที่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างคุณค่าและความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนา และการอนุรักษ์วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการรักษา วัฒนธรรมท้องถิ่น การอนุรักษ์ศิลปะ สถาปัตยกรรม และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสามารถทำได้ผ่านการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของตน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะทำให้เกิดความรู้สึกหวงแหนและภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธง คำเกิด และคณะ^๑ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบน

^๑ ธง คำเกิด และคณะ. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบล ตันตล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. ๒๕๖๔. หน้า บทคัดย่อ.

ฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลต้นตาล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลต้นตาล มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน รูปแบบกลุ่ม โดยมีสมาชิกเป็นคนในชุมชน แบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัด สถานที่ต้อนรับนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ชาวบ้าน ของชุมชนบ้านบางแม่หม้าย ผ่านฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวตำบลต้นตาล พบว่า ส่วนใหญ่มีลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับ ครอบครัว โดยมีลักษณะการเดินทางมาท่องเที่ยวชมชนตำบลต้นตาลด้วยรถยนต์ส่วนตัว และมีวัตถุประสงค์ของการเดินทางมาเที่ยวเพื่อเป็นการ ท่องเที่ยวและพักผ่อน โดยความต้องการด้านราคา เป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวต้องการมากที่สุด รองลงมาคือด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวมีความต้องการประสบการณ์ที่คุ้มค่าที่ นักท่องเที่ยวจะได้รับกับช่วงเวลาที่ใช้ไปจึงไม่ได้มีความต้องการด้านการส่งเสริมการตลาดมากนัก รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชน ตำบลต้นตาล เป็นกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน รวมถึงผลลัพธ์ ของการบูรณาการการทำงาน ร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจากการศึกษาทำให้เกิด การทำงานร่วมกัน โดยมี โครงสร้างการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่าง ยั่งยืนของชุมชนตำบลต้นตาล เป็นโครงสร้างการทำงานร่วมกันของตำบลต้นตาลที่ได้มีกำหนด โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ โดยโครงสร้างการทำงานของการท่องเที่ยวตำบลต้นตาลมี รูปแบบการทำงานที่มีลักษณะ ไม่ซับซ้อน

๒. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์ที่ดินในแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาควรได้รับการจัดการ อย่างรอบคอบเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การวางแผนการใช้ที่ดินควรคำนึงถึงความสมดุล ระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์พื้นที่ธรรมชาติ เช่น การสร้างเส้นทางเดินธรรมชาติที่ไม่ทำลายระบบนิเวศ การจัดพื้นที่สำหรับการปฏิบัติธรรมกลางแจ้งที่ผสมกับธรรมชาติ หรือการสร้างอาคารที่ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและกลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรในวัด วัดซึ่งเป็น ศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ควรมีการจัดการทรัพยากรที่ยั่งยืน เช่น การจัดการน้ำ การจัดการพลังงาน และการจัดการขยะ การใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ระบบเก็บน้ำฝนเพื่อใช้ในกิจกรรมของวัด และการรีไซเคิลขยะ จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สมประสงค์ อ่อนแสง**^๒ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ของวัดจังหวัดมุกดาหาร เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาในด้านศักยภาพหลักที่เป็น สิ่งจูงใจของแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ควรให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ตลอดจนการจัดงบประมาณในการปรับปรุง ดูแลรักษา ซ่อมแซมศาสนาสถานและสิ่งต่าง ๆ ในวัด ไม่ควรปล่อยให้

^๒ สมประสงค์ อ่อนแสง. เอกลักษณ์และคุณค่าของทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, (พิมพ์ครั้งที่ ๘). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๖๒.

ภาระของวัดทั้งหมด และแนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพประกอบของ แหล่งท่องเที่ยว ควรพัฒนาเส้นทางคมนาคม ซ่อมแซมผิวถนน จัดทำป้ายบอกทาง สิ่งอำนวยความสะดวก ป้ายประชาสัมพันธ์ ข้อมูลสารสนเทศ จัดทำเอกสารหรือแผ่นพับแนะนำวัด จัดทำ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการจัดอบรม ให้ความรู้กับอาสาสมัครในหมู่บ้านทั้ง ที่เป็นผู้อาวุโส กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเยาวชน ในหมู่บ้าน นักเรียน นักศึกษา ให้มีความรู้เกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประวัติความเป็นมาของวัด และสิ่งสำคัญ ๆ ในวัด จนสามารถ นำนักท่องเที่ยวเข้าชมวัดและให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ หากสามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาที่ วางแผนไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาที่วางแผนไว้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถพัฒนาศักยภาพวัดจังหวัดมุกดาหารเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมได้มากขึ้น จะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืน

๓. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อสนับสนุนให้มี การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และกระจายรายได้สู่ชุมชน มุ่งเน้นการตลาดเป็นกุญแจสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในพื้นที่ การสร้างแบรนด์ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในพื้นที่นั้นๆ เช่น การใช้ภาพลักษณ์ของวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานหรือการปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียง จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับนักท่องเที่ยว การใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคมเพื่อโปรโมตและสื่อสารกับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ การพัฒนาสินค้าและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น การผลิตสินค้าหัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น การจัดอบรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม การทำสมาธิ หรือการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณีทางพุทธศาสนา นอกจากนี้ ควรมีการสร้างสรรคกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมสำหรับครอบครัว ผู้สูงอายุ หรือนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเติบโตอย่างยั่งยืน การสร้างระบบการจัดการที่ครอบคลุมตั้งแต่การบริการนักท่องเที่ยว การให้ข้อมูล การนำเที่ยว ไปจนถึงการดูแลรักษาความสะอาดและความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น การตั้งกลุ่มผู้ประกอบการในชุมชน การฝึกอบรมทักษะด้านการบริการและการท่องเที่ยว จะช่วยให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของแม่ชีกฤษณา รักษาโณม, แสงว นิลมานะ และพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ^๓ ศึกษา รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ๑) วัดกลุ่มตำนานองค์พระธาตุและกลุ่มพระพุทธรูปสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความพร้อมในทางกายภาพมาก ที่สุด วัดกลุ่มพระอริยสงฆ์ และวัดกลุ่มปฏิบัติธรรมมีความพร้อมทางกายภาพระดับกลาง ส่วนศาสนสถานรูปแบบของพระ

^๓ แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, แสงว นิลมานะ และพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ. การศึกษารูปแบบ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทาง ธรรม” รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

ธาตุมีลักษณะคล้ายคลึงกันกระจายกันอยู่ทั่วภูมิภาค ส่วนใหญ่จำลองแบบจากพระธาตุพนม ศาสนวัตถุ คือ พระพุทธรูปปางมารวิชัยมีชื่อเสียงใน ความศักดิ์สิทธิ์ วัดพระอริยสงฆ์ส่วนใหญ่นิยมสร้างเจดีย์พิพิธภัณฑสถานหรือวิหาร ในขณะที่วัดปฏิบัติธรรมมีสภาพป่าที่สมบูรณ์ บางท้องถิ่นชุมชนเป็นผู้ก่อตั้งชมรมในวัดให้ความรู้เกี่ยวกับ อาชีพและสุขภาพ มีรูปแบบการสื่อสารธรรมผ่านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรมหรือสื่อ พุทธธรรมและคติธรรมตามต้นไม้ ยิ่งไปกว่านั้นวัดเหล่านี้มีส่วนช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมแรงงานในท้องถิ่น ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดแผนการจัดงาน ร่วมจัดงาน ร่วมในการจัดเก็บ รายได้ของวัด บางวัดมีความขัดแย้งกับกรรมการวัดในเรื่องทรัพย์สินของวัด ๒) พระสงฆ์มีการตื่นตัว และปรับปรุงวัดเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เกิดการสร้างงาน การพัฒนาสาธารณูปโภคภายในวัด ในขณะเดียวกันภาระของพระสงฆ์ในการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ครอบคลุมการปฏิบัติ ธรรมและบางวัดยังไม่มีแบ่งพื้นที่ระหว่างนักท่องเที่ยวและที่พักพระสงฆ์ แม้ว่านักท่องเที่ยวจะ นำมาซึ่งรายได้จำนวนมาก ถึงกระนั้นวัดก็ได้กระจายรายได้ไปสู่ชุมชนในรูปแบบการบำเพ็ญ ประโยชน์ เช่น มอบทุนการศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ชุมชนท้องถิ่นไม่แสดงอัตลักษณ์ทางท่องเที่ยวเกี่ยวงานเทศกาลประจำปี

๔. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน มุ่งเน้น การสร้างเครือข่ายระหว่างวัด หน่วยงานท้องถิ่น และชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เครือข่ายนี้สามารถช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการจัดการทรัพยากร การวางแผนกิจกรรมท่องเที่ยว และการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายยังช่วยให้ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความเข้มแข็งในระดับชุมชนและเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาควรถูกออกแบบให้มีการกระจายรายได้ไปยังชุมชนอย่างเท่าเทียม เช่น การสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยว การจัดหาสินค้าหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และการใช้บริการที่พัก ร้านอาหาร และการขนส่งที่ดำเนินการโดยคนในชุมชน การสร้างระบบการแบ่งปันผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวจะทำให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์และมีแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฏฐ์ ศรีดี, ปัญญา คล้ายเดช และดวงดี โอฐสูง**^๔ ศึกษาศึกษารูปแบบและ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง: กระบวนการจัดการพุทธศิลป์ ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ๑. รูปแบบอัตลักษณ์และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในวัดในเขตภาคกลาง ประกอบด้วย ๑) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม/พุทธศิลป์ ๒) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ ๓) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี ๔) รูปแบบการท่องเที่ยว เพื่อเยี่ยมชมกราบไหว้พระเกจิและพระศักดิ์สิทธิ์ ๕) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงปฏิบัติธรรมโดย มุ่งเน้นกิจกรรมการปฏิบัติธรรมของประชาชนเป็นพื้นฐาน

^๔ ณัฏฐ์ ศรีดี, ปัญญา คล้ายเดช และดวงดี โอฐสูง. การศึกษารูปแบบและ กระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคกลาง: กระบวนการ จัดการพุทธศิลป์ถิ่นสยามเพื่อความงามของจิตใจและปัญญา. รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๖๐.

๖) รูปแบบการท่องเที่ยวอันเกิดจาก สายสัมพันธ์ทางสังคมและการพัฒนาชุมชน โดยวัดท่องเที่ยวในเขตภาคกลาง มีอัตลักษณ์ที่มี ความโดดเด่นเฉพาะตนเอง โดยจำแนกตามอิริยาบถของพระพุทธรูปในลักษณะปางต่าง ๆ ได้แก่ พระพุทธรูปปางมารวิชัย ปางสมาธิ ปางประทับยืน ปางไสยาสน์ มีขนาดใหญ่โดดเด่นเป็น ที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีอัตลักษณ์เฉพาะตามลักษณะของสื่อพุทธศิลป์ ที่มีพระพุทธรูป ได้แก่ เจดีย์ ต้นโพธิ์ รอยพระพุทธรูป อีกทั้งยังมุ่งเน้นไปที่การปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะ และกระบวนการจัดการท่องเที่ยวในวัด ในลักษณะเป็นระบบโดยมีการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อการรักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคมและวัฒนธรรม พร้อมกับการสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับท้องถิ่น ประสานแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีประชุมและปรึกษากับผู้เกี่ยวข้องที่มีบทบาทการจัดการท่องเที่ยว ตลอดจนจนถึงการพัฒนาบุคลากร จัดเตรียมข้อมูลบริการข่าวสารการท่องเที่ยว

๕.๓ ข้อเสนอแนะการวิจัย

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑) กลุ่มงานด้านยุทธศาสตร์จังหวัดชลบุรี และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี รวมทั้งการนำกลยุทธ์ที่เหมาะสมของยุทธศาสตร์นี้ไปทดลองใช้ในพื้นที่ ต้นแบบการท่องเที่ยว เชิงพุทธศาสนาของจังหวัดชลบุรีในอนาคต

๑.๒ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนจังหวัด ควรนำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาไปบูรณาการร่วมกัน เพื่อเป็น ทิศทางของการพัฒนาการท่องเที่ยว

๑.๓ องค์กรหรือหน่วยงานภาคเอกชน ควรให้ความสนใจและร่วมผลักดันการนำ แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรีไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับการดำเนินงานทางธุรกิจที่คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อผลกระทบทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตลอดจนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม แผนยุทธศาสตร์เล่มนี้สามารถเป็นเสมือนหลักการนำทางให้เห็นสู่ทางในการพัฒนาธุรกิจให้ สอดคล้องกับบริบทกับพื้นที่จังหวัดนครปฐมอย่างเหมาะสม

๑.๔ องค์กรการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในระดับชาติขึ้นเฉพาะ เพื่อเป็นหน่วยงานในการเผยแผ่พุทธศาสนา มีการประสานงานระหว่างไทยและต่างประเทศ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสินค้าและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่มีมาตรฐานและครบวงจร

๑.๕ ภาคประชาชน และผู้นำชุมชนในจังหวัดชลบุรี ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนงานในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนของจังหวัดชลบุรี เพื่อความเข้าใจ

ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรี ตลอดจนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของจังหวัดชลบุรีร่วมกัน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาวิจัยในกระบวนการสื่อการตลาดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อยกระดับคุณค่ามนุษย์ที่สมบูรณ์ตามนโยบายไทยแลนด์ ๔.๐

๒) ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านการออกแบบนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

๓) ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านการวางผังเมือง หรือผังพื้นที่เฉพาะในการใช้ที่ดิน ในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี เพื่อการวางรากฐานในการจัดการพื้นที่อย่างถูกต้องตามหลัก วิชาการผังเมืองและภูมิศาสตร์ เพื่อเตรียมรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๔) ควรมีการศึกษาวิจัยในด้านการสร้างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ศาสนากับการท่องเที่ยวเชิงอายุวัฒนะ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุจากทั่วโลก

๕) ควรศึกษาถึงกระบวนการถ่ายทอดธรรมะ และหลักธรรมที่สัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนา กับศาสนาอื่น เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาหมกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ ปี ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาหมกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๕.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คู่มือแนวทางการจัดการที่พักสัมผัสวัฒนธรรมชนบท, กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๕.

จินตนา บุญบังการ, การสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง, การบริหารงานทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่ภาคปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: เอชอาร์เซ็นเตอร์, ๒๕๔๖.

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์รัตนไตร, ๒๕๕๑).

เทิดชาย ช่วยบำรุง. **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.** นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๒.

นิติธร รุ่งเรือง . **การศึกษารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต ๓.** พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย นเรศวร. ๒๕๕๙

บันทร อ่อนดำ และวิริยา น้อยวงศ์นยางค์. **ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชนบท:ประสบการณ์ของประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๓.

บุญชม ศรีสะอาด, **การวิจัยเบื้องต้น,** พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สุวีริยาสาส์น จำกัด, ๒๕๕๔).

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, **สถิติเพื่อการวิจัย,** พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๔๙.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว,** พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์, ๒๕๔๘).

บุญเลิศ เย็นคงคาและคณะ. (๒๕๔๙). **การจัดการเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ : วิ.เจ.พรินต์จี้. หน้า ๒๒-๒๔. ปกรณ์ ปรียากร. **การวางแผนกลยุทธ์: แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์.** กรุงเทพฯ : เสมาธรรม , ๒๕๕๒.

ผองศรี วาณิชศุภวงศ์, **เอกสารคำสอนระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา,** พิมพ์ครั้งที่ ๔, ปัตตานี : ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษาสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๖.

พจนา สวนศรี, **เอกสารการสอนชุดวิชา หน่วยที่ ๘-๑๕ การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ,** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๖.

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. **การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **การพัฒนาที่ยั่งยืน,** พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐).

ไพฑูรย์ พงศบุตร และวิลาสวงค์ พงศบุตร, **คู่มืออบรมมัคคุเทศก์,** กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ และโครงการศึกษาต่อเนื่องจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

มนัส สุวรรณ และคณะ, **การจัดการการท่องเที่ยว,** พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

มนัส สุวรรณ, **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,** กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์, ๒๕๔๔.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. **องค์ความรู้ในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน: จากปรากฏการณ์ที่ทฤษฎีฐานราก.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๔๓.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ปีพ.ศ. ๒๕๔๒,** พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๓.

ลีลาภรณ์ นาครทรรพ และคณะ. **ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสพการณ์จากนักพัฒนา.**

กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. ๒๕๒๘.

วรรณา วงษ์วานิช, **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

วันชัย มีชาติ, **การบริหารองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

วิทยา ด้านธำรงกุล, **การบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๖.

ศิริชัย กาญจนวาสี, **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

ศิริพร เลิศยิ่งยศ, **องค์การและการจัดการ**, คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๕๓.

สมคิด บางโม, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, กรุงเทพมหานคร: วิทย์พัฒน์, ๒๕๕๕.

สมยศ นาวิการ, **การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงธนพัฒน์, ๒๕๕๕.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. **สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษาวิเคราะห์และปฏิบัติงานชุมชน**. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๓๗.

สุภาพร พิศาลบุตร. **หลักการวางแผน**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๐.

เสกสรร หมูวิเศษ. **แผนยุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม. ๒๕๕๗.

อนุชาติพวงสำลีและ อรทัย อาจอ่ำ. **การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. ๒๕๓๙.

อำนาจ ชีระวนิช, **การจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ซีวีแอลการพิมพ์, ๒๕๔๗).

อุทิศ ขาวเอียร. **การวางแผนกลยุทธ์**. กรุงเทพฯ : ค่ายสุทธาการพิมพ์. ๒๕๔๖.

อุษณีย์ ศรีภูมิ, **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวทัศนศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง**, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๔.

(๒) **คุณนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:**

กมลชนก จันท์เกตุ. **การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๖๐.

คตียา आयูยืน. **กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามหลักพุทธธรรมของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคใต้ตอนบน. พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗.

จตุพร เสถียรคง. **กลยุทธ์แห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการภาครัฐของไทย. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** มหาวิทยาลัยบูรพา. ๒๕๕๗.

จิระภา นิมสุข. **ศักยภาพของชุมชนในด้านทัศนสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๒๕๔๔.

โชติ แยมแสง. กลยุทธ์การดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาปฐมวัยในจังหวัด ปทุมธานี.

ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๕๖.

ต่อพันธุ์ หาญณรงค์, อภิชัย ประทุมโม, “กรณีศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก กรณีศึกษากลุ่ม อาชีพสร้างหลวง”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดร, ๒๕๕๒.

ทรงศักดิ์ ศรีวงษา. การบริหารเชิงกลยุทธ์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาอุดรธานี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. ๒๕๕๘.

ทิพย์สุดา พุฒจรรย์, **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดย ชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน** **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**.มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.

ธนพล มหากาล. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์กับการบริหารงาน งบประมาณแบบ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ปทุมธานี เขต ๒. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ๒๕๕๗.

นงนุช สุระเสน. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๖๑.

พรรณนภา อิงพงษ์พันธ์. **การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับผลการปฏิบัติงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ ๑. นครปฐม :** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๘.

พระมหาศิริชัย สิริธนาโณ. การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ขององค์การบริหาร ส่วนตำบล ในอำเภอลาดยาวมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖.

ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ, อ่างถึงใน สุดถนอม ต้นเจริญ. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. **การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ**. ๒๕๖๐.

รุจิเรข พงษ์เจริญ, “แนวคิดกระบวนการลำดับขั้นวิเคราะห์เพื่อการประเมินปัจจัยกลยุทธ์ด้านการขนส่ง”, **วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

ลัดดาวัลย์ บุญเลิศ. การวางแผนกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต ๔. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.

ศศิธร เวชไชโย, “ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กรกับความต้องการพัฒนาตนเอง ของพนักงานโรงพยาบาลเวชธานี”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓.

สายฝน ภาณุมาศ. ตัวชี้วัดผลงานหลักกับการวางแผนกลยุทธ์ของระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๕๐.

สุดารัตน์ศรีเดชา. “การนำเสนอรูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๙.

สุพจน์ ทราญแก้ว อ้างถึงใน นางนุช สุระเสน. การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา เพื่อรับรางวัลพระราชทานระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๖๑.

สุภาวดี ขุนทองจันทร์, “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ Introduction to Business Operation”, **วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์**, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๕.

สุระศักดิ์ แก้วสียา. การวางแผนกลยุทธ์ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖.

หยดฟ้า ราชมณี. การดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในภาคใต้. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๕๗.

อภิวัฒน์ คณะสุวรรณ. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมู่บ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๖๓.

(๓) รายงานวิจัย:

คำเกิง โถทอง และคณะ, เส้นทางท่องเที่ยวอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา ลาว, **รายงานการวิจัย** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๐.

ทวี ศันสนีย์พันธ์และ เดชา พวงงาม. “การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสงฆ์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเขตการศึกษา ๑๑”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา ๑๑, ๒๕๓๗.

ธง คำเกิด และคณะ. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานรากวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน ของตำบลตันตล อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. ๒๕๖๔.

(๔) บทความ:

คำตัน วิชัยคำจร กิทธิณส์. “กลยุทธ์การบริหารการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในวารสารครูศาสนา”. **วารสารครูศาสนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปีที่ ๔๑ ฉบับที่ ๔. (ตุลาคม-ธันวาคม. ๒๕๕๖): ๙๙-๑๑๓.

ณัฐปภัสร์ นวลสีทอง และคณะ. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิถีพุทธ, **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**, ๗(๒). ๒๕๖๕. ๑๐๐๒-๑๐๑๐.

ดรรรัตน์ ชื่นพัฒน์วงศ์ และคณะ. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยววิถีพุทธ ตามแนววัดป่าอุดมสมพร จังหวัดสกลนคร. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ**. ๗(๓). ๒๕๖๕. ๒๘๗-๓๐๑.

พระครูศรีสิทธิบัณฑิต และคณะ. มิติแห่งการท่องเที่ยวเชิงศาสนาวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในพื้นที่ดินแดนสวรรค์ตะวันตก เพื่อเพิ่ม ศักยภาพประชาคมอาเซียนและเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ. **วารสารพุทธอาเซียนศึกษา**. ๖(๒). ๒๕๖๔. ๗๐-๘๕.

วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ. รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของจังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (ฉบับอิเล็กทรอนิกส์), **วารสารสมาคมนักวิจัย**, ปี ๒๑ ฉบับที่ ๓, ๑๖๗-๑๘๑.

สายชล ปัญญชิต และภูเบศ วณิชชานนท์. การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของภาคใต้: การพัฒนาเส้นทางและผลกระทบ. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ๑๘(๑). (๒๕๕๕). ๒๔๗-๒๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

๑. Primary Sources

๒. Secondary Sources

(I) Books:

Ashworth. Allan and Harvey. Roger C. **Assessing Quality in Further and Higher Education**. London: Jessica Kingsley Publishers, ๑๙๙๔

Dess, Gregory G., and Alex Miller, **Strategic Management**. McGraw-Hill, p.๑..

Foster Douglass, **Travel and Tourism Management**, (London: Macmillan), ๑๙๙๓.

Gordon A.. **Ghostly matters: Haunting and the sociological imagination**. Minneapolis: University of Minnesota Press. ๑๙๙๗.

Humphrey, **The education of a public man: My life and politics**, (New York: Doubleday), ๑๙๖๐.

Likert, R., “A Technique for the Measurement of Attitude”, In G.F. Summer. **AttitudesMeasurement**, (Chicago: Rand McNally & Company, ๑๙๗๐).

- Mathews, D. (୧୯୯୬). Element of strong civil society and healthy public life. (n.p.): Kettering Foundation April. ୧୯୯୬.
- Mosley, D.C., P.H. Pietri and L.C. Megginson, **Management; Leadership in Action**, ୫th ed., (New York: Harper Collins College Publishers, ୧୯୯୬).
- Pike Steven D., **Destination Marketing : anintegrated marketing communication approach**, (Butterworth – Heinmann, Burlington, MA., ୨୦୦୫).
- World Tourism Organization, **Guide for local authorities on developing sustainable tourism**, (Madrid: Spain: Author, ୧୯୯୫).
- Robbins, Stephen & Coulter, Mary. Management. Boston : Pearson, ୨୦୦୭.
- Porter, M.E., “How competitive forces shape strategy”, **Harvard business Review**, (March/April ୧୯୮୯).

(II) Articles:

- Kotler, P., & Murphy, P. E.. Strategic Planning for Higher Education. The Journal of Higher Education, ୫୨, (୧୯୮୧). ୫୩୦-୫୫୯.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., “ Determining Sample Size for Research Activities,**Education and Psychological Measurement**, Vol. ୩୦ No. ୩ (୧୯୭୦): ୬୦୩-୬୧୦.

(IV) Electronics:

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย (สำหรับกลุ่มตัวอย่าง)
เรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ตอน

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาการอาศัยในพื้นที่ พื้นที่อาศัย และเขตโบราณสถานใกล้ที่พัก ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน ๖ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีลักษณะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ประกอบด้วย ๖ ด้าน คือ

- ๑) ด้านความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว
- ๒) ด้านความสามารถในการเข้าถึง
- ๓) ด้านสิ่งดึงดูดใจ
- ๔) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
- ๕) ด้านกิจกรรม
- ๖) ด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒. เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓. เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบถ้วนตามความเป็นจริง โดยข้อมูลที่ได้รับจากท่าน ผู้วิจัย
จะเก็บไว้เป็นความลับอย่างที่สุดและขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ตอบแบบสัมภาษณ์นี้

ขอแสดงความนับถือ

พระชลญาณมุนี, ดร.

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในเครื่องหมาย () หน้าคำตอบที่ท่านเลือกหรือกรอกข้อความในช่องว่าง ให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดเพียงหนึ่งแห่งในแต่ละข้อ

๑. เพศ

- () ชาย () หญิง

๒. อายุ

- () ๑๘ - ๓๘ () ๓๙ - ๔๙
() ๕๐ - ๖๐ () มากกว่า ๖๐ ปี

๓. วุฒิการศึกษา

- () ต่ำกว่าประถมศึกษา () มัธยมศึกษา ปริญญาตรี
() ประถมศึกษา () ปริญญาโท
() มัธยมศึกษา () ปริญญาเอก
() อนุปริญญา

๔. ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในพื้นที่

- () ต่ำกว่า ๕ ปี () ระหว่าง ๕ - ๑๐ ปี
() ระหว่าง ๑๐ - ๒๐ ปี () มากกว่า ๒๐ ปี

๕. ที่อยู่อาศัย

ตำบล

๖. เขตโบราณสถานใกล้ที่พัก

- () ตึกมหาราช มหาราชินี () วัดต้นสน
() วัดบางเบ้ง () วัดอ่างศิลา
() วัดตาลล้อม () ศาลจังหวัดชลบุรีหลังเก่า
() วัดใหญ่อินทาราม

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความให้ละเอียดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับ
ความเห็น ของท่านมากที่สุด

- ๕ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระดับมากที่สุด
- ๔ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระดับมาก
- ๓ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระดับปานกลาง
- ๒ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระดับน้อย
- ๑ สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ระดับน้อยที่สุด

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ข้อที่	การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	ระดับปฏิบัติ									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑
๓.๑.๘	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและเหตุการณ์ที่น่าสนใจ, เช่น เทศกาล, นิทรรศการ, หรือประสบการณ์ทางวัฒนธรรม ในรอบปี										
๓.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจ											
๓.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่น เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้เกิดขึ้นในเขตโบราณสถาน										
๓.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้เกิดขึ้นในเขตโบราณสถาน										
๓.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้เกิดขึ้นในเขตโบราณสถาน										
๓.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการสร้างสิ่งดึงดูดใจ ให้เกิดขึ้นในเขตโบราณสถาน										
๔. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)											
๔.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก											
๔.๑.๑	การให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างเป็นกันเอง, น่ารัก, และมีความกระตือรือร้น										
๔.๑.๒	การฝึกและพัฒนาความรู้ของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว										
๔.๑.๓	การใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพในการรักษาความปลอดภัยของท่องเที่ยว										
๔.๑.๔	การจัดทำโปรแกรมอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว										
๔.๑.๕	การรวบรวมและให้ข้อมูลท่องเที่ยวที่อัปเดต										
๔.๑.๖	การจัดสร้างพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยว										
๔.๑.๗	การใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสมเพื่อโปรโมตและดึงดูดความสนใจ										
๔.๑.๘	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความท้าทาย										
๔.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก											

ข้อที่	การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	ระดับปฏิบัติ									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑
๔.๒.๑	สภาพสังคมและประเพณีท้องถิ่น เอื้อต่อการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขต โบราณสถาน										
๔.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการจัดสิ่ง อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขต โบราณสถาน										
๔.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการจัด สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขต โบราณสถาน										
๔.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน										
๕. ด้านกิจกรรม (Activities)											
๕.๑ สภาพแวดล้อมภายในด้านกิจกรรม											
๕.๑.๑	การตระหนักรู้ถึงความเข้าใจและความชำนาญ ของทีมที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรม										
๕.๑.๒	การให้ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกต้องและ น่าสนใจ										
๕.๑.๓	ทรัพยากรท้องถิ่นและประชากรท้องถิ่นมี บทบาทในการแนะนำและติดต่อกับนักท่องเที่ยว										
๕.๑.๔	มีงบประมาณเพื่อรักษาความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยว										
๕.๑.๕	การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยว										
๕.๑.๖	การสร้างบรรยากาศที่น่าสนใจและการตกแต่งที่ สร้างบรรยากาศพิเศษ										
๕.๑.๗	การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์และ น่าสนใจ										
๕.๑.๘	การทำงานร่วมกับท้องถิ่นในการวางแผนและ ดำเนินกิจกรรม ในโอกาสสำคัญ										
๕.๒ ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการยกระดับการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม											

[illegible]

ข้อที่	การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี	ระดับปฏิบัติ									
		สภาพปัจจุบัน					สภาพที่พึงประสงค์				
		๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑
๖.๒.๒	เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน										
๖.๒.๓	สภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน										
๖.๒.๔	นโยบายของรัฐ เอื้อต่อการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในเขตโบราณสถาน										

ขอแสดงความนับถือ

พระชลญาณมุนี, ดร.

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ)
เรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ การสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒. เพื่อพัฒนาแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓. เพื่อประเมินแผนการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยมีสิทธิปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ และสามารถถอนตัวออกจากการเป็นผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้ทุกเมื่อโดยการปฏิเสธหรือถอนตัวของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน หรือตำแหน่งหน้าที่การงานที่ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยจะพึงได้รับ ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเชิงวิชาการเท่านั้น และผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ร่วมวิจัยไว้เป็นความลับ ทั้งการเผยแพร่ผลการวิจัยจะกระทำในภาพรวม โดยผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เข้าร่วมโครงการออกเปิดเผยไม่ว่าในทางใด ๆ เว้นแต่ผู้เข้าร่วมโครงการจะเมตตาให้เปิดเผยข้อมูลดังกล่าวโดยได้อนุญาตไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนเอกสารข้อมูลจะถูกเก็บไว้เป็นเวลา ๑ ปี หลังจากการเผยแพร่ผลการวิจัยและจะถูกทำลายทั้งหมดหลังจากนั้น

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

๑) ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) การจัดการ
ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว รู้ถึงแหล่งท่องเที่ยว ในสถานที่ที่จะเดินทางไป
เพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....
.....

แผนในอนาคตเป็นอย่างไร

.....
.....

มีวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

.....
.....

๒) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่ การมีระบบ โครงสร้างพื้นฐานที่
เหมาะสม สามารถทราบข่าวสารได้จากแหล่งใด การเดินทาง

ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

.....
.....

แผนในอนาคตเป็นอย่างไร

มีวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

๓) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว
จุดเด่นของโบราณสถาน

ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

แผนในอนาคตเป็นอย่างไร

มีวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

๔) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่จอดรถ การเปิดให้ท่องเที่ยวภายในโบราณสถาน
ผู้นำเที่ยว เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูล

ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

แผนในอนาคตเป็นอย่างไร

มีวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

๕) กิจกรรม (Activities) ที่เกิดขึ้นภายในโบราณสถาน และกิจกรรมประจำปีที่เป็น
เอกลักษณ์

ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

แผนในอนาคตเป็นอย่างไร

มีวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

๖) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) อาทิเช่น ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก ห้องสุขา เป็นต้น

ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันเป็นมีลักษณะเป็นอย่างไร

แผนในอนาคตเป็นอย่างไร

มีวิธีการ หรือขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร

ขอแสดงความนับถือ

พระชลญาณมุนี, ดร.

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ

โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐาน
วัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ
อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๒	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๔	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๑	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๔	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒๙	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๔	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๓๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๐	๐	๑	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๔	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๔	๑	๑	๑	๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๖๓	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๔	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖๕	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๖	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๗	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๘	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖๙	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗๐	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗๑	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗๒	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามปัจจุบันและความจำเป็น ของการ
 ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เท่ากับ
 ๐.๙๗๖

ภาคผนวก ค
ผลการทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out)

ผลการทดลองใช้ (Try Out)

โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha Coefficient Cronbach)
ของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐาน
วัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ
อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	๓๐	๑๐๐.๐
	Excluded ^a	๐	.๐
	Total	๓๐	๑๐๐.๐

a. Listwise deletion based on all
variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.๙๔๑	๗๒

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
୧	୧୧୭୧.୫୦୦୦	୧୦୩୧.୫୧୬୯	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୨	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୬୬.୩୧୭୬	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୩	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୬୬.୫୧୩୦	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୪	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୬୬.୩୧୭୬	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୫	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୩୧.୬୧୩୩	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୬	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୩୧.୫୧୭୬	.୯୯୩୧	.୯୯୯୦
୭	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୮	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୯	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୩୧.୩୯୫୫	.୯୯୩୦	.୯୯୯୦
୧୦	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୬୫.୩୫୧୩	.୯୯୩୦	.୯୯୯୦
୧୧	୧୧୭୧.୬୦୦୦	୧୦୬୫.୩୯୬୬	.୯୯୧୧	.୯୯୯୦
୧୨	୧୧୭୧.୬୧୬୩	୧୦୯୩.୯୧୭୬	.୬୦୫୫	.୯୯୯୧
୧୩	୧୧୭୧.୬୧୬୩	୧୦୯୧.୬୫୫୫	.୬୫୫୬	.୯୯୯୧
୧୪	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୩୧.୯୯୫୫	.୯୯୬୦	.୯୯୯୦
୧୫	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୬୬.୫୧୩୦	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୧୬	୧୧୭୧.୫୦୦୦	୧୦୬୬.୩୯୬୬	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୧୭	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୩୩.୩୧୩୧	.୯୯୫୯	.୯୯୯୦
୧୮	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୩୧.୫୧୭୬	.୬୩୫୫	.୯୯୯୧
୧୯	୧୧୭୧.୬୧୬୩	୧୦୩୩.୫୫୫୫	.୯୯୫୯	.୯୯୯୦
୨୦	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୨୧	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୨୨	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୨୩	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୨୪	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୯୧.୬୦୯୯	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୨୫	୧୧୭୧.୬୦୦୦	୧୦୯୦.୧୧୩୩	.୫୩୫୫	.୯୯୯୧
୨୬	୧୧୭୧.୬୧୬୩	୧୦୯୧.୯୧୭୬	.୬୯୫୫	.୯୯୯୧
୨୭	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୩୧.୩୯୫୫	.୯୯୩୦	.୯୯୯୦
୨୮	୧୧୭୧.୫୧୬୩	୧୦୩୧.୩୯୫୫	.୯୯୩୦	.୯୯୯୦
୨୯	୧୧୭୧.୬୧୬୩	୧୦୯୦.୫୫୫୫	.୯୯୩୬	.୯୯୯୧
୩୦	୧୧୭୧.୫୦୦୦	୧୦୬୬.୩୯୬୬	.୯୯୯୯	.୯୯୯୦
୩୧	୧୧୭୧.୬୧୩୩	୧୦୬୬.୩୧୩୩	.୯୯୬୧	.୯୯୯୧
୩୨	୧୧୭୧.୫୧୩୩	୧୦୬୬.୩୯୫୫	.୯୯୫୦	.୯୯୯୦

Item-Total Statistics

[illegible]

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
๖๕	๔๒๑.๕๐๐๐	๑๐๖๗.๓๖๒	.๘๙๙	.๙๙๐
๖๖	๔๒๑.๔๓๓๓	๑๐๗๓.๗๗๑	.๗๕๘	.๙๙๐
๖๗	๔๒๑.๔๖๖๗	๑๐๗๔.๔๖๔	.๖๓๔	.๙๙๑
๖๘	๔๒๑.๓๖๖๗	๑๐๗๗.๕๕๑	.๘๕๙	.๙๙๐
๖๙	๔๒๑.๓๓๓๓	๑๐๘๑.๖๐๙	.๗๖๒	.๙๙๑
๗๐	๔๒๑.๓๓๓๓	๑๐๘๑.๖๐๙	.๗๖๒	.๙๙๑
๗๑	๔๒๑.๓๓๓๓	๑๐๘๑.๖๐๙	.๗๖๒	.๙๙๑
๗๒	๔๒๑.๓๓๓๓	๑๐๘๑.๖๐๙	.๗๖๒	.๙๙๑

จากการทดลองใช้ (Try Out) กับแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความจำเป็น ของการ
ท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน ๓๐
คนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟา (Alpha
Coefficient Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ แล้วนำมา
วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยข้อคำถามที่จะนำไปใช้จะต้องมีค่า
ความเชื่อมั่นทั้งฉบับมากกว่า ๐.๗๖ ซึ่งในที่นี้ผลการทดลองใช้ (Try Out) ของแบบสอบถามปัจจุบัน
และความจำเป็น ของการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี เท่ากับ ๐.๙๙๑

ภาคผนวก ง
แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเทียวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง

๑. จุดมุ่งหมายของการใช้แบบประเมินนี้เพื่อประเมินคุณภาพของแผนยกระดับการท่องเทียวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์

๒. แบบประเมินนี้แบ่งเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแผนยกระดับการท่องเทียวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓. การประเมินคุณภาพของกลยุทธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยเรื่อง แผนยกระดับการท่องเทียวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๔. ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบประเมินทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแผนยกระดับการท่องเทียวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ต่อไป และขออโนทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระชลญาณมุนี, ดร.

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โปรดประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของแผนยกระดับ
การท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ที่ระบุไว้
ในช่องรายการ และคำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเห็น ของท่านมากที่สุด

[illegible]

[illegible]

[illegible]

รายการ	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้					ความเป็นประโยชน์				
	๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑	๕	๔	๓	๒	๑
โครงการจัดตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี															
โครงการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี															
โครงการจัดตั้งสมาคมโหราศาสตร์ท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา															
โครงการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุเพื่อท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา															
โครงการสนับสนุนให้ความร่วมมือกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาชุมชน															
๔.๒ กลยุทธ์การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาสู่ชุมชน															
โครงการร่วมส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา															
โครงการร่วมจัดตั้งกลุ่มด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในชุมชน															
โครงการร่วมฝึกอบรมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา															
โครงการอบรมภาษาอังกฤษและภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแก่ภาคธุรกิจในชุมชน															
โครงการร่วมอบรมทักษะการจัดการที่พักแรมในการปฏิบัติธรรม															

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนารูปแบบ

.....

.....

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านสำหรับความร่วมมือในครั้งนี้

ภาคผนวก จ
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๐๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ๖. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

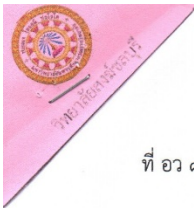
(พระมหาชูกิต์ ชุติวณโณ)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนุญาตให้เก็บข้อมูล
ลงชื่อ.....
()
...../...../.....

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๙๑๔ ๘๗๓๒

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๐๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑๙ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เจริญพร วัฒนธรรมจังหวัดชลบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ว. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ภายใต้โครงการวิจัยการพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวชุมชน บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระมหาสุศักดิ์ ชุตินฺธโร)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๘๑๔ ๘๗๓๒

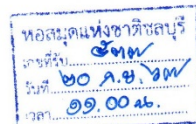

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๐๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑๙ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เจริญพร หัวหน้าหอสมุดแห่งชาติชลบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ว. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ภายใต้โครงการวิจัย การพัฒนากิจกรรมและเครือข่ายความร่วมมือการท่องเที่ยวชุมชน บนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอมือซ่งชลบุรี จังหวัดชลบุรี

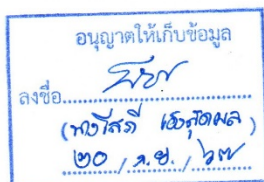
ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า ท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระมหาชูกิต์ ชุตินฺธมฺ)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๙๑๔ ๘๗๓๒

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๐๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เจริญพร ผู้อำนวยการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวยุทธศาสนวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ว. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวยุทธศาสนวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวยุทธศาสนวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุมัติมา ณ โอกาสนี้.

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี
เพื่อโปรดทราบ และพิจารณาตอบ.....
ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

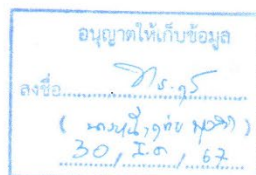
ขอเจริญพร

(พระมหาสุศักดิ์ ชุตินฺธะ)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(นายสันติสุข ร้อยแก้ว)

นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๙๑๔ ๘๗๓๒

☒ อนุมัติ ☐ ไม่อนุมัติ
☐ ไม่ทราบ

(นางหญิงเพ็ญ พูลลาภ)

ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดชลบุรี

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๑๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เรียน พระปลัดสิทธิเดช สีลเตโช ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ว. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

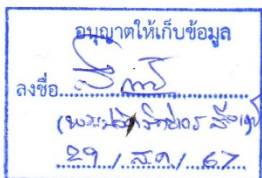
ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระมหาชูกิต์ ชุติวณฺโณ)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๘๑๔ ๘๗๓๒

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๐๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เรียน พระมหาสมบุรณ์ ญาณรโต ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ว. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

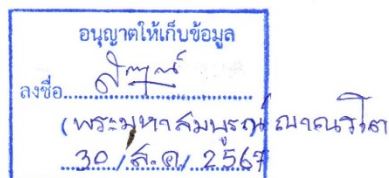
ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระมหาชูศักดิ์ ชุตินฺธโร)

รักษาการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๙๑๔ ๘๗๓๒

ที่ อว ๘๐๗๓.๒/ว๐๐๓

วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๒/๒๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลนาป่า
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินแผน

เจริญพร คุณเสาร์คำ ไส่แก้ว นักวิเคราะห์นโยบายและแผน วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน
ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ๑ ฉบับ

ด้วย พระชลญาณมุนี, ดร. บุคลากรวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้จัดทำกรวิจัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เลขที่สัญญา ว. ๐๑๑/๒๕๖๗ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวนชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการประเมินแผนยกระดับการท่องเที่ยวนชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืนในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

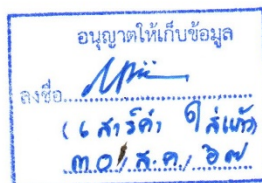
ในการนี้ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านให้เกียรติร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแผนดังกล่าว ตามเอกสารแนบท้ายนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณา และขออนุโมทนา มา ณ โอกาสนี้.

ขอเจริญพร

(พระมหาชุตีศักดิ์ ชุติวณฺโณ)

รักษาราชการผู้อำนวยการสำนักงานวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ประสานงานวิจัย

โทร. ๐๘ ๘๙๑๔ ๘๗๓๒

แบบประเมิน

แผนยกระดับการท่องเที่ยวยุชมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธ อย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

คำชี้แจง

๑. จุดมุ่งหมายของการใช้แบบประเมินนี้เพื่อประเมินคุณภาพของแผนยกระดับการท่องเที่ยวยุชมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์

๒. แบบประเมินนี้แบ่งเป็น ๒ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ

ตอนที่ ๒ ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแผนยกระดับการท่องเที่ยวยุชมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๓. การประเมินคุณภาพของกลยุทธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำวิจัยเรื่อง แผนยกระดับการท่องเที่ยวยุชมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

๔. ผู้วิจัยใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบประเมินทุกข้อตามความเป็นจริงเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแผนยกระดับการท่องเที่ยวยุชมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ต่อไป และขออนโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระชลญาณมุนี, ดร.
นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อนนท์

(นางณัฐนันท์ ชันสุวรรณ)
ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และงบประมาณ

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายขณะลงพื้นที่วิจัยตลอดโครงการ

ภาคผนวก ซ
เอกสารจริยธรรมการวิจัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและยินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๙๔/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ใน
อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
 (Elevating Sustainable Cultural Tourism in the Local Community, in
the Mueang Chonburi District, Chonburi Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800767011

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

ผู้วิจัยหลัก: พระชลญาณมุนี, ดร.

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๗

(พระมหาสมปยุต วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๙๔/๒๕๖๗

วันที่ให้การรับรอง: ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๗

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๘

ภาคผนวก ณ
เอกสารใบตอบรับการตีพิมพ์

ที่ อว ๐๖๐๖.๙ / ๔๖

วารสารการบริหารปกครอง
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
เลขที่ ๑๓ หมู่ ๑๔
ตำบลสกลชัย อำเภอนามน
จังหวัดกาฬสินธุ์ ๔๖๒๓๐

๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ยินดีรับบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
เรียน พระชลญาณมุนี

ตามที่ท่านได้ส่งบทความ เรื่อง “การยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบนฐานวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยั่งยืน ในอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” เพื่อรับการตีพิมพ์ใน “วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์” ISSN : ๓๐๒๗-๘๕๘๙ (Online) ของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ที่ได้ดำเนินการจัดทำวารสารทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุมในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และสหวิทยาการทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาดังกล่าว ซึ่งได้ใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาตามเกณฑ์คุณภาพทางวิชาการที่ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) กำหนด อีกทั้งเป็นวารสารที่ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพของวารสารในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ในวารสารกลุ่มที่ ๒

บัดนี้ กองบรรณาธิการวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ได้ดำเนินการพิจารณาบทความ ซึ่งได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (Peer Reviewer) จำนวนอย่างน้อย ๓ คน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาของบทความและมาจากหลากหลายสถาบันภายนอก มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ และไม่ได้อยู่ในสังกัดเดียวกันกับผู้เขียนของบทความวิจัยนี้แล้ว ยินดีรับบทความของท่านเพื่อนำตีพิมพ์ในวารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ (Governance Journal, Kalasin University) ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๘) และขอขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ทางวารสารด้วยดีเสมอมา

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วห่านาม)
บรรณาธิการบริหารวารสารการบริหารปกครอง
มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

ติดต่อประสานงานที่ รศ.ดร.กตัญญู แก้วห่านาม โทร. ๐๖๓-๑๖๑-๕๓๕๔

E-mail: dr.kathanyoo@ksu.ac.th

Submission online: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/gjournal-ksu>

ภาคผนวก ญ
ผลการตรวจอักษรวิสุทธิ์

Plagiarism Checking Report

Created on 2024-08-31 12:39:04 at 12:39 PM

Submission Information

ID	SUBMISSION DATE	SUBMITTED BY	ORGANIZATION	FILENAME	STATUS	SIMILARITY INDEX
3888896	Aug 31, 2024 at 12:27 PM	saokum.sai@mcu.ac.th	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	รายงานการวิจัยร่างสมบูรณ์ (ย่อย 4).pdf	Completed	11.70 %

Match Overview

NO.	TITLE	AUTHOR(S)	SOURCE	SIMILARITY INDEX
1	ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมภายในองค์กรกับผลการปฏิบัติงาน ของ พนักงานธนาคารออมสิน ในเขตจังหวัดนครราชสีมา,THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNAL ENVIRONMENTAL OF ORGANIZATION AND JOB PERFORMANCE OF GOVERNMENT SAVINGS BANK OFFICIALS IN NAKHON RATCHASIMA	ธนากร เกื้อรัฐิพร	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน	1.72 %
2	Strategic plan for sustainable Buddhist tourism development in Nakhon Pathom Province	Nomnumsab, Wongrawit	Interdisciplinary Research Review	1.27 %
3	DEVELOPMENT OF TOURISM MARKETING STRATEGY MODEL OF THE ANDAMAN PROVINCE CLUSTER	ณ ตะกั่วทุ่ง, ปิยะภรณ์	วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	0.55 %
4	A study of the personal characteristics, constructive organizational culture, and internal environment toward Employees' Work Performance at the operational level in Asoke (Central Business District)	โพธิ์สังกา, กระณีการ์	วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ราย	0.44 %
5	โครงการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามลพเขาพระ อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช	ฤทธิมนตร์ ชีมีค, ภฤศสร	วารสารเทคโนโลยีภาคใต้	0.28 %
6	http://ojs.mcu.ac.th/index.php/BAS/article/download/6793/4487	ojs.mcu.ac.th	ojs.mcu.ac.th_nutch	0.28 %
7	THE MODEL OF BUDDHIST MONASTERY MANAGEMENT TOWARDS COMMUNITY EDUCATIONAL CENTER IN THAILAND	Arnando, Phrapalad Nutthawut	วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ	0.27 %
8	http://ojs.mcu.ac.th/index.php/JGMP/article/download/6565/4495	ojs.mcu.ac.th	ojs.mcu.ac.th_nutch	0.25 %
9	The Role of Local Government on the Community Tourism Promoting	สิริวณ โจน, พระมหาจำนงค์	วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	0.19 %
10	GUIDELINES FOR COMMUNITY-BASED TOURISM DEVELOPMENT AT BANG MAE-MAI BANG YAI BANG PLA-MA SUPHANBURI PROVINCE	ธง คำเกิด	วารสารศิลปศาสตร์รายมงคลสุวรรณภูมิ	0.17 %

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	: พระชลญาณมุนี, ดร.
วัน เดือน ปีเกิด	: วันเสาร์ที่ ๒๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๘ (ปีมะเส็ง)
ภูมิลำเนาที่เกิด	: ๒๒ หมู่ ๓ ตำบลบางกระเจ็ด อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
ประสบการณ์การทำงาน	: ๒๕๖๑ - ปัจจุบัน อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)	: อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
อุปสมบท	: วันที่ ๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ณ พัทธสีมาอุโบสถวัดเทพนิมิตร ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
สังกัด	: วัดอุทกเขปสีมาราม ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่ง	: รองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรีฝ่ายบริหาร วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
การศึกษา	: ๒๕๖๐ พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	๒๕๕๗ พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
	๒๕๕๕ ศน.บ. (การบริหารกิจการพระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดอุทกเขปสีมาราม ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี
ผลงานวิชาการ	: พระชลญาณมุนี,ดร. (มีนาคม ๒๕๖๑). วิเคราะห์หลักการสร้างปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท (An Analysis of the wisdom Development in Theravada Buddhism) แหล่งตีพิมพ์ การประชุมวิชาการ (Proceedings) ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (สาขาปรัชญาและ ศาสนา).
	: พระชลญาณมุนี ดร. (เมษายน ๒๕๖๑) พระพุทธศาสนากับการเมือง (Buddhism and poltics) แหล่งตีพิมพ์ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ (MCU

Congress II) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๓๐ เมษายน ๒๕๖๑.

พระชลญาณมุนี,ดร. “วิถีชีวิตท่ามกลางสังคมและวัฒนธรรมมลายูของแรงงานไทย (Ways of in Melayu society and culture of Thai workers)”. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๒), ๑๒๔

พระชลญาณมุนี,ดร. (กันยายน ๒๕๖๒) พระพุทธศาสนากับความงาม (Buddhism and Beauty) แหล่งตีพิมพ์ การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ The ๒nd National Conference ๒๐๑๙ “ทวารวดีศึกษา : พินิจชีวิตคตินิจตวิญญานทวารวดี” Enliven the Spirit of Dvaravati มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี ตาบโล่ไร่เชิง อำเภอสามพราณ อำเภอมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

พระชลญาณมุนี,ดร. (สิงหาคม ๒๕๖๒) กุศลกรรมกับความงาม (Charity with Beauty) แหล่งตีพิมพ์ การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๓ MCU Congress ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ต.ลาไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

พระชลญาณมุนี,ดร. (๒๕๖๓). พระพุทธศาสนากับความเชื่อ. วารสารบาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์. ๖(๒). ๙๙-๑๑๕.

พระชลญาณมุนี,ดร. (๒๕๖๔). พระพุทธศาสนากับปรากฏการณ์ทางความเชื่อของคนไทย Buddhism and the phenomenon of Thai people's beliefs. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือน กันยายน – ธันวาคม.

พระชลญาณมุนี,ดร. (๒๕๖๕). การปรับตัวของพระสงฆ์รุ่นใหม่ในยุคของสังคมออนไลน์ Adaptation of new generation of monks in the era of online social media. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม - เมษายน.

พระชลญาณมุนี, ดร. (๒๕๖๕). ปรากฏการณ์ทางความเชื่อของคนไทยในยุคปัจจุบัน Phenomenon of the beliefs of Thai people in the present era. วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม-เมษายน

พระชลญาณมุนี,ดร.. (๒๕๖๕). ความยุติธรรมและความเหลื่อมล้ำทางการเมืองการปกครองไทย. ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ ๑๑. (๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๕). ๕๐๔.

พระชลญาณมุนี,ดร.. (๒๕๖๕). หลักการ วิธีการ การบริหารจัดการทรัพยากรตามหลักโภควิภาค. ในรายงานการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๘. วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๑๙-๒๐ มีนาคม ๒๕๖๕). ๑๐๖๘-๑๐๘๔.

หนังสือตำรา

: พระชลญาณมุนี,ดร., บทบาทของภาวะผู้นำ, กรุงเทพมหานคร : บริษัท โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์ จำกัด, ๒๕๖๓.